

PREDEPLATA - Kraw - wynosi
w Petersburgu rb. 2
30; w Cesarstwie i Królestwie
3; zagranicą rb. 4. W tym
stosunku: półrocznie i
rocznie. Numer pojedynczy bez
przez Redakcję lub Oddział
warsz. 40 kop. Biura: Redakcji i
Administracji: kanał Jekateryński
Nr. 82. Warszawy: oddział: Mar-
szalkowska 141.

KRAJ

Ogłoszenia: za jednostką
wiersz drobny pisma (noupaleil)
lub jego miejsce: nastronach bia-
łych 18 k., na 1 str. okładki 50 k.,
na innych 30 k. W działach: Za-
ślubiny i Zaręczyny 50 k., Nekrolo-
gia 50 k., Doniesienia 50 k., Nadeśta-
nie (w tekście) 75 k., Zawiadomienia
(w działach ilustr.) 1 rb. za wiersz.
Za dołączenie Aneksów 75 rb. oprócz
opłaty pocztowej i kosztów prze-
syłki aneksu do Petersburga.

Og. zb. № 989

Petersburg, 15 (28) czerwca 1901 r.

Rok XX. № 24

J. BECKER

Dostawca Dworu Jego Cesarskiej
Mości Cesarza Wszechrosyjskiego

w Petersburgu.

FORTEPIANY od rb. 600.

PIANINA od rb. 450.

Cenniki bezpłatnie. (2909)

Nowy dachowy materiał

ASFALTYT

(BLACHA ASFALTOWA).

Ogniotrwały, nieprzemakający,
bardzo mocny, tani i niepotrze-
bujący żadnego malowania. wy-
rabia fabryka (3172)

T. SOKOLNICKIEGO

w Otkienkach, gub. wileńskiej.

Broszury i próbki wysyła repre-
zentant fabryki

M. Meites w Wilnie.

MAJATEK

kupić zycze w gub. kijowskiej, podol-
skiej lub wołyńskiej, z dopłatą do 75 tys.,
i drugi do 100 tys. rb., można i w dru-
gich gub. i leśny majątek, a także i sam
las. Plany i opisy majątku upraszam nad-
syłać: Dom Komisowy A. Wołańskiego,
Kłesza, Plac Katedralny № 7. d. Werneta.
(3178)

Administrator,

zmarły, w średnim wieku, gruntownie
obeznany we wzorowym budownictwie
rolnym i fabrycznym, mierznielwie, orga-
nizator ekonomii wiejskiego majątku, do-
kładnej kontroli i rachunkowości, uczony
agronom, hodowca bydła, pszczoł, ryb
i t. p., wykształcony w Niemczech, go-
spodarujący samodzielnie wiele lat w Po-
lsce, ze względu na rodzinnych pragnie się
przenieść na Wołyn lub Podole, zna je-
zyk ruski w pół roku po umowie od-
bióra obowiązek. Łaskawe zezwolenia:
Lwów, gmach Weterynaryj, St. Krynicki.
(3202)

DO SPRZEDANIA

majątek ziemski w Galicji, niedaleko
miasta Przemyśla, przeszło 1,000 morgów
aur. (Cz. 1. dziesięcin, 0,5 dz. 2. dz. 3. dz. 4. dz. 5. dz. 6. dz. 7. dz. 8. dz. 9. dz. 10. dz. 11. dz. 12. dz. 13. dz. 14. dz. 15. dz. 16. dz. 17. dz. 18. dz. 19. dz. 20. dz. 21. dz. 22. dz. 23. dz. 24. dz. 25. dz. 26. dz. 27. dz. 28. dz. 29. dz. 30. dz. 31. dz. 32. dz. 33. dz. 34. dz. 35. dz. 36. dz. 37. dz. 38. dz. 39. dz. 40. dz. 41. dz. 42. dz. 43. dz. 44. dz. 45. dz. 46. dz. 47. dz. 48. dz. 49. dz. 50. dz. 51. dz. 52. dz. 53. dz. 54. dz. 55. dz. 56. dz. 57. dz. 58. dz. 59. dz. 60. dz. 61. dz. 62. dz. 63. dz. 64. dz. 65. dz. 66. dz. 67. dz. 68. dz. 69. dz. 70. dz. 71. dz. 72. dz. 73. dz. 74. dz. 75. dz. 76. dz. 77. dz. 78. dz. 79. dz. 80. dz. 81. dz. 82. dz. 83. dz. 84. dz. 85. dz. 86. dz. 87. dz. 88. dz. 89. dz. 90. dz. 91. dz. 92. dz. 93. dz. 94. dz. 95. dz. 96. dz. 97. dz. 98. dz. 99. dz. 100. dz. 101. dz. 102. dz. 103. dz. 104. dz. 105. dz. 106. dz. 107. dz. 108. dz. 109. dz. 110. dz. 111. dz. 112. dz. 113. dz. 114. dz. 115. dz. 116. dz. 117. dz. 118. dz. 119. dz. 120. dz. 121. dz. 122. dz. 123. dz. 124. dz. 125. dz. 126. dz. 127. dz. 128. dz. 129. dz. 130. dz. 131. dz. 132. dz. 133. dz. 134. dz. 135. dz. 136. dz. 137. dz. 138. dz. 139. dz. 140. dz. 141. dz. 142. dz. 143. dz. 144. dz. 145. dz. 146. dz. 147. dz. 148. dz. 149. dz. 150. dz. 151. dz. 152. dz. 153. dz. 154. dz. 155. dz. 156. dz. 157. dz. 158. dz. 159. dz. 160. dz. 161. dz. 162. dz. 163. dz. 164. dz. 165. dz. 166. dz. 167. dz. 168. dz. 169. dz. 170. dz. 171. dz. 172. dz. 173. dz. 174. dz. 175. dz. 176. dz. 177. dz. 178. dz. 179. dz. 180. dz. 181. dz. 182. dz. 183. dz. 184. dz. 185. dz. 186. dz. 187. dz. 188. dz. 189. dz. 190. dz. 191. dz. 192. dz. 193. dz. 194. dz. 195. dz. 196. dz. 197. dz. 198. dz. 199. dz. 200. dz. 201. dz. 202. dz. 203. dz. 204. dz. 205. dz. 206. dz. 207. dz. 208. dz. 209. dz. 210. dz. 211. dz. 212. dz. 213. dz. 214. dz. 215. dz. 216. dz. 217. dz. 218. dz. 219. dz. 220. dz. 221. dz. 222. dz. 223. dz. 224. dz. 225. dz. 226. dz. 227. dz. 228. dz. 229. dz. 230. dz. 231. dz. 232. dz. 233. dz. 234. dz. 235. dz. 236. dz. 237. dz. 238. dz. 239. dz. 240. dz. 241. dz. 242. dz. 243. dz. 244. dz. 245. dz. 246. dz. 247. dz. 248. dz. 249. dz. 250. dz. 251. dz. 252. dz. 253. dz. 254. dz. 255. dz. 256. dz. 257. dz. 258. dz. 259. dz. 260. dz. 261. dz. 262. dz. 263. dz. 264. dz. 265. dz. 266. dz. 267. dz. 268. dz. 269. dz. 270. dz. 271. dz. 272. dz. 273. dz. 274. dz. 275. dz. 276. dz. 277. dz. 278. dz. 279. dz. 280. dz. 281. dz. 282. dz. 283. dz. 284. dz. 285. dz. 286. dz. 287. dz. 288. dz. 289. dz. 290. dz. 291. dz. 292. dz. 293. dz. 294. dz. 295. dz. 296. dz. 297. dz. 298. dz. 299. dz. 300. dz. 301. dz. 302. dz. 303. dz. 304. dz. 305. dz. 306. dz. 307. dz. 308. dz. 309. dz. 310. dz. 311. dz. 312. dz. 313. dz. 314. dz. 315. dz. 316. dz. 317. dz. 318. dz. 319. dz. 320. dz. 321. dz. 322. dz. 323. dz. 324. dz. 325. dz. 326. dz. 327. dz. 328. dz. 329. dz. 330. dz. 331. dz. 332. dz. 333. dz. 334. dz. 335. dz. 336. dz. 337. dz. 338. dz. 339. dz. 340. dz. 341. dz. 342. dz. 343. dz. 344. dz. 345. dz. 346. dz. 347. dz. 348. dz. 349. dz. 350. dz. 351. dz. 352. dz. 353. dz. 354. dz. 355. dz. 356. dz. 357. dz. 358. dz. 359. dz. 360. dz. 361. dz. 362. dz. 363. dz. 364. dz. 365. dz. 366. dz. 367. dz. 368. dz. 369. dz. 370. dz. 371. dz. 372. dz. 373. dz. 374. dz. 375. dz. 376. dz. 377. dz. 378. dz. 379. dz. 380. dz. 381. dz. 382. dz. 383. dz. 384. dz. 385. dz. 386. dz. 387. dz. 388. dz. 389. dz. 390. dz. 391. dz. 392. dz. 393. dz. 394. dz. 395. dz. 396. dz. 397. dz. 398. dz. 399. dz. 400. dz. 401. dz. 402. dz. 403. dz. 404. dz. 405. dz. 406. dz. 407. dz. 408. dz. 409. dz. 410. dz. 411. dz. 412. dz. 413. dz. 414. dz. 415. dz. 416. dz. 417. dz. 418. dz. 419. dz. 420. dz. 421. dz. 422. dz. 423. dz. 424. dz. 425. dz. 426. dz. 427. dz. 428. dz. 429. dz. 430. dz. 431. dz. 432. dz. 433. dz. 434. dz. 435. dz. 436. dz. 437. dz. 438. dz. 439. dz. 440. dz. 441. dz. 442. dz. 443. dz. 444. dz. 445. dz. 446. dz. 447. dz. 448. dz. 449. dz. 450. dz. 451. dz. 452. dz. 453. dz. 454. dz. 455. dz. 456. dz. 457. dz. 458. dz. 459. dz. 460. dz. 461. dz. 462. dz. 463. dz. 464. dz. 465. dz. 466. dz. 467. dz. 468. dz. 469. dz. 470. dz. 471. dz. 472. dz. 473. dz. 474. dz. 475. dz. 476. dz. 477. dz. 478. dz. 479. dz. 480. dz. 481. dz. 482. dz. 483. dz. 484. dz. 485. dz. 486. dz. 487. dz. 488. dz. 489. dz. 490. dz. 491. dz. 492. dz. 493. dz. 494. dz. 495. dz. 496. dz. 497. dz. 498. dz. 499. dz. 500. dz. 501. dz. 502. dz. 503. dz. 504. dz. 505. dz. 506. dz. 507. dz. 508. dz. 509. dz. 510. dz. 511. dz. 512. dz. 513. dz. 514. dz. 515. dz. 516. dz. 517. dz. 518. dz. 519. dz. 520. dz. 521. dz. 522. dz. 523. dz. 524. dz. 525. dz. 526. dz. 527. dz. 528. dz. 529. dz. 530. dz. 531. dz. 532. dz. 533. dz. 534. dz. 535. dz. 536. dz. 537. dz. 538. dz. 539. dz. 540. dz. 541. dz. 542. dz. 543. dz. 544. dz. 545. dz. 546. dz. 547. dz. 548. dz. 549. dz. 550. dz. 551. dz. 552. dz. 553. dz. 554. dz. 555. dz. 556. dz. 557. dz. 558. dz. 559. dz. 560. dz. 561. dz. 562. dz. 563. dz. 564. dz. 565. dz. 566. dz. 567. dz. 568. dz. 569. dz. 570. dz. 571. dz. 572. dz. 573. dz. 574. dz. 575. dz. 576. dz. 577. dz. 578. dz. 579. dz. 580. dz. 581. dz. 582. dz. 583. dz. 584. dz. 585. dz. 586. dz. 587. dz. 588. dz. 589. dz. 590. dz. 591. dz. 592. dz. 593. dz. 594. dz. 595. dz. 596. dz. 597. dz. 598. dz. 599. dz. 600. dz. 601. dz. 602. dz. 603. dz. 604. dz. 605. dz. 606. dz. 607. dz. 608. dz. 609. dz. 610. dz. 611. dz. 612. dz. 613. dz. 614. dz. 615. dz. 616. dz. 617. dz. 618. dz. 619. dz. 620. dz. 621. dz. 622. dz. 623. dz. 624. dz. 625. dz. 626. dz. 627. dz. 628. dz. 629. dz. 630. dz. 631. dz. 632. dz. 633. dz. 634. dz. 635. dz. 636. dz. 637. dz. 638. dz. 639. dz. 640. dz. 641. dz. 642. dz. 643. dz. 644. dz. 645. dz. 646. dz. 647. dz. 648. dz. 649. dz. 650. dz. 651. dz. 652. dz. 653. dz. 654. dz. 655. dz. 656. dz. 657. dz. 658. dz. 659. dz. 660. dz. 661. dz. 662. dz. 663. dz. 664. dz. 665. dz. 666. dz. 667. dz. 668. dz. 669. dz. 670. dz. 671. dz. 672. dz. 673. dz. 674. dz. 675. dz. 676. dz. 677. dz. 678. dz. 679. dz. 680. dz. 681. dz. 682. dz. 683. dz. 684. dz. 685. dz. 686. dz. 687. dz. 688. dz. 689. dz. 690. dz. 691. dz. 692. dz. 693. dz. 694. dz. 695. dz. 696. dz. 697. dz. 698. dz. 699. dz. 700. dz. 701. dz. 702. dz. 703. dz. 704. dz. 705. dz. 706. dz. 707. dz. 708. dz. 709. dz. 710. dz. 711. dz. 712. dz. 713. dz. 714. dz. 715. dz. 716. dz. 717. dz. 718. dz. 719. dz. 720. dz. 721. dz. 722. dz. 723. dz. 724. dz. 725. dz. 726. dz. 727. dz. 728. dz. 729. dz. 730. dz. 731. dz. 732. dz. 733. dz. 734. dz. 735. dz. 736. dz. 737. dz. 738. dz. 739. dz. 740. dz. 741. dz. 742. dz. 743. dz. 744. dz. 745. dz. 746. dz. 747. dz. 748. dz. 749. dz. 750. dz. 751. dz. 752. dz. 753. dz. 754. dz. 755. dz. 756. dz. 757. dz. 758. dz. 759. dz. 760. dz. 761. dz. 762. dz. 763. dz. 764. dz. 765. dz. 766. dz. 767. dz. 768. dz. 769. dz. 770. dz. 771. dz. 772. dz. 773. dz. 774. dz. 775. dz. 776. dz. 777. dz. 778. dz. 779. dz. 780. dz. 781. dz. 782. dz. 783. dz. 784. dz. 785. dz. 786. dz. 787. dz. 788. dz. 789. dz. 790. dz. 791. dz. 792. dz. 793. dz. 794. dz. 795. dz. 796. dz. 797. dz. 798. dz. 799. dz. 800. dz. 801. dz. 802. dz. 803. dz. 804. dz. 805. dz. 806. dz. 807. dz. 808. dz. 809. dz. 810. dz. 811. dz. 812. dz. 813. dz. 814. dz. 815. dz. 816. dz. 817. dz. 818. dz. 819. dz. 820. dz. 821. dz. 822. dz. 823. dz. 824. dz. 825. dz. 826. dz. 827. dz. 828. dz. 829. dz. 830. dz. 831. dz. 832. dz. 833. dz. 834. dz. 835. dz. 836. dz. 837. dz. 838. dz. 839. dz. 840. dz. 841. dz. 842. dz. 843. dz. 844. dz. 845. dz. 846. dz. 847. dz. 848. dz. 849. dz. 850. dz. 851. dz. 852. dz. 853. dz. 854. dz. 855. dz. 856. dz. 857. dz. 858. dz. 859. dz. 860. dz. 861. dz. 862. dz. 863. dz. 864. dz. 865. dz. 866. dz. 867. dz. 868. dz. 869. dz. 870. dz. 871. dz. 872. dz. 873. dz. 874. dz. 875. dz. 876. dz. 877. dz. 878. dz. 879. dz. 880. dz. 881. dz. 882. dz. 883. dz. 884. dz. 885. dz. 886. dz. 887. dz. 888. dz. 889. dz. 890. dz. 891. dz. 892. dz. 893. dz. 894. dz. 895. dz. 896. dz. 897. dz. 898. dz. 899. dz. 900. dz. 901. dz. 902. dz. 903. dz. 904. dz. 905. dz. 906. dz. 907. dz. 908. dz. 909. dz. 910. dz. 911. dz. 912. dz. 913. dz. 914. dz. 915. dz. 916. dz. 917. dz. 918. dz. 919. dz. 920. dz. 921. dz. 922. dz. 923. dz. 924. dz. 925. dz. 926. dz. 927. dz. 928. dz. 929. dz. 930. dz. 931. dz. 932. dz. 933. dz. 934. dz. 935. dz. 936. dz. 937. dz. 938. dz. 939. dz. 940. dz. 941. dz. 942. dz. 943. dz. 944. dz. 945. dz. 946. dz. 947. dz. 948. dz. 949. dz. 950. dz. 951. dz. 952. dz. 953. dz. 954. dz. 955. dz. 956. dz. 957. dz. 958. dz. 959. dz. 960. dz. 961. dz. 962. dz. 963. dz. 964. dz. 965. dz. 966. dz. 967. dz. 968. dz. 969. dz. 970. dz. 971. dz. 972. dz. 973. dz. 974. dz. 975. dz. 976. dz. 977. dz. 978. dz. 979. dz. 980. dz. 981. dz. 982. dz. 983. dz. 984. dz. 985. dz. 986. dz. 987. dz. 988. dz. 989. dz. 990. dz. 991. dz. 992. dz. 993. dz. 994. dz. 995. dz. 996. dz. 997. dz. 998. dz. 999. dz. 1000. dz. 1001. dz. 1002. dz. 1003. dz. 1004. dz. 1005. dz. 1006. dz. 1007. dz. 1008. dz. 1009. dz. 1010. dz. 1011. dz. 1012. dz. 1013. dz. 1014. dz. 1015. dz. 1016. dz. 1017. dz. 1018. dz. 1019. dz. 1020. dz. 1021. dz. 1022. dz. 1023. dz. 1024. dz. 1025. dz. 1026. dz. 1027. dz. 1028. dz. 1029. dz. 1030. dz. 1031. dz. 1032. dz. 1033. dz. 1034. dz. 1035. dz. 1036. dz. 1037. dz. 1038. dz. 1039. dz. 1040. dz. 1041. dz. 1042. dz. 1043. dz. 1044. dz. 1045. dz. 1046. dz. 1047. dz. 1048. dz. 1049. dz. 1050. dz. 1051. dz. 1052. dz. 1053. dz. 1054. dz. 1055. dz. 1056. dz. 1057. dz. 1058. dz. 1059. dz. 1060. dz. 1061. dz. 1062. dz. 1063. dz. 1064. dz. 1065. dz. 1066. dz. 1067. dz. 1068. dz. 1069. dz. 1070. dz. 1071. dz. 1072. dz. 1073. dz. 1074. dz. 1075. dz. 1076. dz. 1077. dz. 1078. dz. 1079. dz. 1080. dz. 1081. dz. 1082. dz. 1083. dz. 1084. dz. 1085. dz. 1086. dz. 1087. dz. 1088. dz. 1089. dz. 1090. dz. 1091. dz. 1092. dz. 1093. dz. 1094. dz. 1095. dz. 1096. dz. 1097. dz. 1098. dz. 1099. dz. 1100. dz. 1101. dz. 1102. dz. 1103. dz. 1104. dz. 1105. dz. 1106. dz. 1107. dz. 1108. dz. 1109. dz. 1110. dz. 1111. dz. 1112. dz. 1113. dz. 1114. dz. 1115. dz. 1116. dz. 1117. dz. 1118. dz. 1119. dz. 1120. dz. 1121. dz. 1122. dz. 1123. dz. 1124. dz. 1125. dz. 1126. dz. 1127. dz. 1128. dz. 1129. dz. 1130. dz. 1131. dz. 1132. dz. 1133. dz. 1134. dz. 1135. dz. 1136. dz. 1137. dz. 1138. dz. 1139. dz. 1140. dz. 1141. dz. 1142. dz. 1143. dz. 1144. dz. 1145. dz. 1146. dz. 1147. dz. 1148. dz. 1149. dz. 1150. dz. 1151. dz. 1152. dz. 1153. dz. 1154. dz. 1155. dz. 1156. dz. 1157. dz. 1158. dz. 1159. dz. 1160. dz. 1161. dz. 1162. dz. 1163. dz. 1164. dz. 1165. dz. 1166. dz. 1167. dz. 1168. dz. 1169. dz. 1170. dz. 1171. dz. 1172. dz. 1173. dz. 1174. dz. 1175. dz. 1176. dz. 1177. dz. 1178. dz. 1179. dz. 1180. dz. 1181. dz. 1182. dz. 1183. dz. 1184. dz. 1185. dz. 1186. dz. 1187. dz. 1188. dz. 1189. dz. 1190. dz. 1191. dz. 1192. dz. 1193. dz. 1194. dz. 1195. dz. 1196. dz. 1197. dz. 1198. dz. 1199. dz. 1200. dz. 1201. dz. 1202. dz. 1203. dz. 1204. dz. 1205. dz. 1206. dz. 1207. dz. 1208. dz. 1209. dz. 1210. dz. 1211. dz. 1212. dz. 1213. dz. 1214. dz. 1215. dz. 1216. dz. 1217. dz. 1218. dz. 1219. dz. 1220. dz. 1221. dz. 1222. dz. 1223. dz. 1224. dz. 1225. dz. 1226. dz. 1227. dz. 1228. dz. 1229. dz. 1230. dz. 1231. dz. 1232. dz. 1233. dz. 1234. dz. 1235. dz. 1236. dz. 1237. dz. 1238. dz. 1239. dz. 1240. dz. 1241. dz. 1242. dz. 1243. dz. 1244. dz. 1245. dz. 1246. dz. 1247. dz. 1248. dz. 1249. dz. 1250. dz. 1251. dz. 1252. dz. 1253. dz. 1254. dz. 1255. dz. 1256. dz. 1257. dz. 1258. dz. 1259. dz. 1260. dz. 1261. dz. 1262. dz. 1263. dz. 1264. dz. 1265. dz. 1266. dz. 1267. dz. 1268. dz. 1269. dz. 1270. dz. 1271. dz. 1272. dz. 1273. dz. 1274. dz. 1275. dz. 1276. dz. 1277. dz. 1278. dz. 1279. dz. 1280. dz. 1281. dz. 1282. dz. 1283. dz. 1284. dz. 1285. dz. 1286. dz. 1287. dz. 1288. dz. 1289. dz. 1290. dz. 1291. dz. 1292. dz. 1293. dz. 1294. dz. 1295. dz. 1296. dz. 1297. dz. 1298. dz. 1299. dz. 1300. dz. 1301. dz. 1302. dz. 1303. dz. 1304. dz. 1305. dz. 1306. dz. 1307. dz. 1308. dz. 1309. dz. 1310. dz. 1311. dz. 1312. dz. 1313. dz. 1314. dz. 1315. dz. 1316. dz. 1317. dz. 1318. dz. 1319. dz. 1320. dz. 1321. dz. 1322. dz. 1323. dz. 1324. dz. 1325. dz. 1326. dz. 1327. dz. 1328. dz. 1329. dz. 1330. dz. 1331. dz. 1332. dz. 1333. dz. 1334. dz. 1335. dz. 1336. dz. 1337. dz. 1338. dz. 1339. dz. 1340. dz. 1341. dz. 1342. dz. 1343. dz. 1344. dz. 1345. dz. 1346. dz. 1347. dz. 1348. dz. 1349. dz. 1350. dz. 1351. dz. 1352. dz. 1353. dz. 1354. dz. 1355. dz. 1356. dz. 1357. dz. 1358. dz. 1359. dz. 1360. dz. 1361. dz. 1362. dz. 1363. dz. 1364. dz. 1365. dz. 1366. dz. 1367. dz. 1368. dz. 1369. dz. 1370. dz. 1371. dz. 1372. dz. 1373. dz. 1374. dz. 1375. dz. 1376. dz. 1377. dz. 1378. dz. 1379. dz. 1380. dz. 1381. dz. 1382. dz. 1383. dz. 1384. dz. 1385. dz. 1386. dz. 1387. dz. 1388. dz. 1389. dz. 1390. dz. 1391. dz. 1392. dz. 1393. dz. 1394. dz. 1395. dz. 1396. dz. 1397. dz. 1398. dz. 1399. dz. 1400. dz. 1401. dz. 1402. dz. 1403. dz. 1404. dz. 1405. dz. 1406. dz. 1407. dz. 1408. dz. 1409. dz. 1410. dz. 1411. dz. 1412. dz. 1413. dz. 1414. dz. 1415. dz. 1416. dz. 1417. dz. 1418. dz. 1419. dz. 1420. dz. 1421. dz. 1422. dz. 1423. dz. 1424. dz. 1425. dz. 1426. dz. 1427. dz. 1428. dz. 1429. dz. 1430. dz. 1431. dz. 1432. dz. 1433. dz. 1434. dz. 1435. dz. 1436. dz. 1437. dz. 1438. dz. 1439. dz. 1440. dz. 1441. dz. 1442. dz. 1443. dz. 1444. dz. 1445. dz. 1446. dz. 1447. dz. 1448. dz. 1449. dz. 1450. dz. 1451. dz. 1452. dz. 1453. dz. 1454. dz. 1455. dz. 1456. dz. 1457. dz. 1458. dz. 1459. dz. 1460. dz. 1461. dz. 1462. dz. 1463. dz. 1464. dz. 1465. dz.

po dzień 1 czerwca 1901 r.

AKTYWA.

1. Kasa gotowizna			63,520 90
2. Rachunki bieżące:			
a) w wileńskim oddz. Banku państwa warunk.	50,000	—	
b) w prywatnym wileńskim Banku handlow.	180,000	—	
3. Korespondencja:			230,000 —
a) z tytułu opłac. kuponów i wylosowania listów nie zwroc.	190,637	42	
b) otrzymane spłaty od dłużników i różne.	633,522	39	
c) Bank państwa z konwersji list. zastawn.	226,739	02	
			951,198 83
4. Własność Banku stanow. papiery procentowe:			
a) Państwowe i przez rząd gwarantowane:			
1) kapitału zakładow., znajduj. się w Banku państwa nom.	6,946,300	—	6,729,983 25
2) kapitału zapasowego " nom.	2,944,300	—	2,885,947 62
3) specjalnego rezerwowego funduszu nom.	612,800	—	618,695 —
b) Listy zast. własność Banku stanow. nom.	—	—	145,204 87
			10,379,830 74
5. Pożyczki krótkoterminowe:			
a) na zastaw posiadłości ziemskich	1,400,900	—	
b) na zastaw posiadłości miejskich	2,327,800	—	
			3,728,700 —
6. Pożyczki długoterminowe:			
a) na zastaw posiadłości ziemskich "j.	91,783,600	—	
b) na zastaw posiadłości miejskich "j.	38,870,300	—	
			130,653,900 —
7. Pożyczki długoterminowe, przeznaczone do wydania	—	—	1,556,900 —
8. Nadterminowe umorzenie pożyczek listami zastawnymi.	—	—	332,200 —
9. Dłużnicy:			
a) terminowi	1,940,081	60	
b) z uchybieniem terminów	1,289,299	11	
c) z rozłożeniem terminami	171,765	17	
			3,401,148 88
10. Rozchody na rachunek dłużników.	—	—	172,350 18
11. Dyskontowane kupony	38,265	75	
12. Spodziewana dywidenda	20	—	
			38,285 75
13. Podatek państwowy 5-proc.	—	—	13,132 18
14. Rozchody Banku	149,668	75	
a) na utrzymanie Banku	6,721	92	
b) z tytułu posiadłości pozostałych przy Banku	41,129	34	
			200,520 61
15. Doraźne na lokal Banku	—	—	220,000 —

MILANS

PASYWA

1. Kapitał zakładowy em. I—XXIII	8,750,000 —
„ „ „ XXIII 1 raz.	200,000 —
„ „ „ 2 „	25,320 —
zapisowy em. I—XXIII	4,427,436 37
rezerwy i fundusz na umorzenie wartości domu Banku	58,085 52
Specjalny rezerwowy fundusz (art. 46, Odrz. X Krajowej Ustawy)	632,762 98
	14,123,604 87
2. 4½-procentowe listy zastawne, znajdujące się w obrotach	— — 130,853,900 —
3. 5-proc. listy zastawne, podlegające wymianie na 4½-proc.	— — 125,000 —
4. Listy zastawne, mające być wypuszczonymi	— — 1,556,900 —
5. Listy zastawne wyłożowane	212,600 —
6. Kupony do wypłaty	293,126 25
7. Niedyzkonto dywidenda	37,912 73
	552,638 98
8. Nadterminowa amortyzacja: a) dla list zastawnych	532,200 —
b) gotowizna	2,253 61
	534,552 61
9. Fundusz procentów	— — 2,963,731 86
10. Wpływy akcyzów przed terminem	— — 84,741 45
11. Sumy przechodzące	— — 274,395 43
12. Korrespondencja różni	— — 1,691 60
13. Fundusz Oszczęd. Kas pomocy dla urzędników	305,636 06
14. Fundusz na zapasy dla urzędników	21,018 85
	326,654 91
15. Zyski i procenty 1900 r.	— — 935,624 67
16. Czysty zysk za 1900 r.	— — 7,246 03

APPENDIX

Depozyty na przechowanie 8,502,513 rub.

UWAGA: 1) Kapitał zakładowy składa się z 35,038 akcji, opłaconych po 250 rb. na każdą akcję, oraz z 1,962 akcji, opłaconych 1-szą ratą w ilości 110 rb. na każdą akcję.
2) Zarząd przebywa w Wilnie. (3465)
3) Dywidenda na akcje Banku wypłacana jest: *w Wilnie*—w zarządzie Banku i w przyw. wileńskim Banku handlow.; *w Petersburgu*—w Banku Mięlsznan.; w domu bank. H. Wawelberga, w *petersb.* kant. Moskiewskieg. Banku kupieckiego i w *petersb.* Banku dyskontowym; *w Warszawie*—w warsz. Banku dyskontowym, domu bank. H. Wawelberga i warsz. Banku handlowym; *w Moskwie*—w mosk. Banku kupieckim; *w Rydze*—w rydzkim Banku giełdowym; *w Kijowie*—w kijowskim prywatnym Banku handlowym; *w Libawie*—w libawskim Banku giełdowym.

* W tej liczbie dłuża głównego z posiadłości, pozostałych własnością Banku:

Page 307, 308

Nowy Instytut Wychowawczy Żeński
DLA RODZIN ŚREDNIO-DOSTATNICH
w Krakowie, przy ul. Pedzichów, 15.

Towarzystwo wychowawcze „Dom Rodzinny“, urzędownie uznane otwiera 1-go września r. b. przy swoim Zakładzie św. Rodziny pensjonat żeński z programem szkół rządowych, skróconym atoli o tyle, iż obejmuje 6 lat, od chwili skończenia szkoły ludowej, do złożenia egzaminu dojrzałości w Seminarjum nauczycielskiem. Instytut „Św. Rodziny“ przyjmuje od 1 września kandydatki do 4-ch klas (dwie ostatnie będą później otwarte) za opłatą 240 rubli rocznie za naukę i utrzymanie dostatnie i przyzwoite. Statut bowiem Towarzystwa obowiązuje członków do zupełnej bezinteresowności.

Sily nauczycielskie są prawdziwie doborowe, również za-
pewniony najtroskliwszy dozór i praca moralna.

Język francuzki i niemiecki obowiązujące. Inne nieprogramowe przedmioty, jako to: muzyka, język rosyjski i t. p. osobno płatne. Konwersacja francuzka w domu.

Ktoby chciał dalej się kształcić we francuzkim, będzie miał ułatwiony wstęp do pensjonatu Św. Pawła w Ljonie, bez różnicy w opłacie.

Wpisy przyjmuje w biurze Towarzystwa (Kraków, ul. Pędzichów, 15) hrabina Marja Plater, ks. Leon Zbyszewski, prezes Tow. „Dom Rodzinny“.

(3474)

SKUTKI OBAWY. — Niech pani sobie wyobrazi, moja służąca ogromnie boi się złodziei. W biały dzień nawet zamyka zawsze na klucz drzwi od kuchni.

— Moja jeszcze bardziej tchórzliwa, proszę pani. Do tego stopnia się boi, że często trzyma w kuchni policjanta!

(Kolce)

WILNO. HOTEL ST.-GEORGES

Pierwszorzędny hotel i restauracja. — Sala Balowa.

(3325)

WILEŃSKIE LEŚNE I MIERNICZE BIURO

zatwierdzone przez Minist. Spraw Wewnętrz.

przyjmuje wszelkie roboty, wchodzące w zakres miernictwa i leśnictwa: urządzanie lasów, szacowanie ich, porady co do prowadzenia gospodarstwa, eksploatacji, sprzedaży lasów i t. p., niwelacja, robienie planów. (3412)

(3412)

Wilno, ul. Wielka, d. Cholem.

ZYGMUNT WOLSKI.

DOM PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY

Michał Bukowiński i W. Żelichowski w Kijowie.

Kreszczatik № 5.

◆ REPREZENTACJE ◆

Sosnowieckie Tow. Kopalni i Zakładów hutniczych.
Akr. Tow. Zakładów Żelaznych i stalowych «Skarżyska».
Spółka przemysłowo-handlowa «Porowice»—materjał izolacyjno-budowlany.
Tow. Tutejskich Walcowni miedzi.
Dorogomilowska Fabryka blachy dachowej ocynkowanej.
Olów, cyna, blacha dachowa żelazna, gwoździe, nity, śruby, plomby, śrut
belki i żelazce, aluminium, grafit i t. p. (7593)

(7595)

LIS MŁODY I STARY.

Młody lis, nieświatomy myśliwych rzemiosła.
Chcesz się, że szersze nowa na zimę odrośla.
Rzekł stary: Takie rzeczy miej zawsze w pogardzie:
Czy brzydszy, czy piękniejszy, wždy spocznieś... w lombardzie!

(Kurj. Świat.).

Wystawa Jubileuszowa 1901

przemysłu i handlu
Czerwiec - Lipiec - Sierpień

W

RYDZE.

Otwarcie dn. 1/4 Czerwca 1901.

Koncerty: Helsingforskiej Orkiestry, Dyr. Schnéevoigt. i Petersburskiej Garde-Equipage, Dyr. Hlaváč.

Attrakeye:

**Stara-Ryga * Wenecya * Wies w
Dahomeju * Place ludowe *
Wiedeńskie chantant etc. etc.
Wydział mieszkań: Adr. Ryńska Wystawa Jub.**

(837)

TADEUSZ KOWALSKI i A. TRYLSKI

Warszawa, Miodowa № 4.

(632)

WARSZAWA.

Dla pp. Właścicieli ogrodów na nadchodzący sezon!

FABRYKA MASZYN

Meyerhoff i Kobyłecki

w Warszawie, ul. Wronia, 21.

Poleca po cenach najniższych, ze składowej na obrotówkę, maszyny najlepszych systemów, do fabrykacji

Win i Konserwów owocowych.

Oferty specjalne na zamówienie. (866)

WYDAWNICTWO BIBLIOTEKI DZIEŁ CHRZEŚCJAŃSKICH.

JEDNO STULECIE

RUCH WSZECHŚWIATOWY

w ciągu XIX wieku

(574) 2 tomy rb. 2.

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI GEBETHNERA i WOLFFA.

POD WARSZAWĄ

MAJĄTEK,

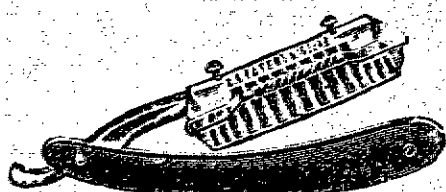
z pięknym domem murowanym, lasu 12 morg., stawów 60 morg., jak 50 morg., ornej ziemi 40 morg., parku, ogrodów 20 morg. — do sprzedania z powodu kupna większej posiadłości. Adwokat O. Federowicz, Warszawa, Elektoralna 32. (843)

BARDZO KORZYSTNA

jest fabrykacja dachówek cementowych; dostarczam wszelkie maszyny, jak również i do wyrobu rur cementowych. Jednocześnie polecam piece kaflowe berlińskie i majolikowe, posadzki i płytki do wykładania ścian. (865)

K. L. Wickenhagen, Warszawa, Koszykowa, 22.

WAŻNE DLA WSZYSTKICH GOŁĄCYCH SIĘ!

Patent № 63.363.

Pierwsza wynaleziona bezpieczna mechaniczna brzytwa, najlepszego gatunku, która każdy sam może bez żadnego niebezpieczeństwa i bardzo lekko golić się. Wysyłam za załączeniem. Cena z przesyłką tylko rb. 3 kop. 10. (860)

J. FRANCUZ

Warszawa, Królewska № 49 K.

Biuro Nauczycielskie

KARPIŃSKIEJ

poleca nauczycielki, łony, prowadzi uczennice, Warszawa, Szpitalna 3. (535)

SPECJALISTA

posiadałarstwo mlecznego, z chłobem i świadek, poszukuje posady. Własność. Warszawa, Zabia, 4, m. 13. J. W. (871)

MAŁA BAJECZKA.

Nieprawdopodobna, a jednak prawdziwa.

Pewna dama, liczką białą, Ręk się na biał wybiła. Tak się długo wybiła. I w lusterku przeglądała. Alzajc dama, liczką białą, Sama przy tem zastanawiała. (Kurj. Świat.)

IWONICZ ZAKŁAD ZDROJOWO-KAPIELOWY W GALICJI.

Szczawy słone jodowo-bromowe. Położenie górskie 410 metr. n. p. m. Dokoła lasy szpilkowe. Kąpiele słonowodowe, borowinowe, igliwiowe, zimne. Hydroterapia, masaż, gimnastyka. Urządzenia wygodne. Oświetlenie elektryczne. Czterech lekarzy udziela porady lekarskiej. Sezon od 20 maja do końca września. Świadectwa ubóstwa uwzględnia się tylko w I i III sezonie, w których i mieszkania są tańsze o 30%.

Lekarz i kierownik zakładu

(876)

Dr. KLEMENS DEBICKI.

5 w. od Warszawy, godzina od Lublina, 5 wiorst od stacji kolei Nadwiśl.

NAŁĘCZÓW

Pocztą i telegraf na miejscu. Powozy na zamówienie. W lecie omnibus.

Zdrowisko szczawy żelazistej do picia i do kąpiei, kąpiele błotne, hydroterapia.

Zakład leczniczy cały rok otwarty, ze ścisłym internatem i własną kuchnią dietetyczną. Masaż, gimnastyka, Elektroterapia. Obok zakładu 40 willi wygodnie urządzone na pobyt letni. Dwóch stałych lekarzy, dozorczyń chorych. W lecie konsultanci i asystenci.

(820)

Dyrektor **Dr. A. PUŁAWSKI,**

h. ordynator Szpitala Dzieciątka Jezus w Warszawie.

KOWANÓWKO ZAKŁAD LECZNICZY

DLA NERWOWO- i UMYSŁOWO-CHORYCH

oraz dla morfinistów i alkoholików płci obojga.

5 min. od st. kolei Ochotniki przy linii Poznań - Pila (Posen - Schneidemühl).

Adres: Kowanówko, p. Poznań. Dr. Karczewski.

Cena od 200 mk. miesięcznie. Dr. Mucha.

(834)

Wody Mineralne Naturalne

świeżego czerpania, oraz ŁUGI, SOLE, PASTYLKI i SZLAMY wprost ze źródeł nadeszły do składu Wód Mineralnych przy aptece

D-ra T. HEINRICHA

Wierzbowa, 11. Telefon № 1239.

NACZYNNIA MLECZARSKIE

Oryginalne „J. FLIEGEL”.

Z blachy stalowej, trzykrotnie cynowanej.

◆ Między innymi patentowane, najpraktyczniejsze ◆
◆ konwie do przewozu mleka, hermetycznie zamykane bez gum, nadzwyczaj mocne. ◆

Przy naszej służbie folwarcznej i transportach kolejowych jedynie. Konew taka odbyła 20,000 wiorst drogi w niczem nieuszkodzona, za co nagrodzona została Medalem Niemieckiego Związku Rolniczego. Skutkiem tej nadzwyczajnej trwałości jest tańsza od innych podobnych wyrobów. (881)

CHŁODNIKI — FILTRY — SZKOPKI — WŁADRA — GOTO-
WACZE — BASENY — OGRZEWACZE i t. p.

Sprzedają: J. ZABOKRZECKI i S-ka, Warszawa

Sklep — Marszałkowska № 124; Biuro — Zielna № 8.

SKŁAD MASZYN ROLNICZYCH I NASION

ALFRED GRODZKI

◆ w Warszawie, ulica Senatorska № 33. ◆ (631)

Biuro Młyno-Budownictwa

(700)

Inżynier ST. MAŁYSZCZYCKI i S-ka

◆ Warszawa, Smolna 7. ◆

„QUO VADIS?”

W „foyer” paryżkiego teatru Porte-Saint-Martin toczy się rozgrywka o blizniem wystawieniu na scenie Sienkiewiczowskiego „Quo vadis?”

— A któż objaśnić rolę „Quo vadis?” — pyta jedna z aktorek.

Wszyscy w śmiech. Jeden z obecnych tłumaczy jej:

— Ależ, kochana pani, „Quo vadis” nie jest imieniem osoby; jest to tytuł dramatu.

— Czegoż się więc wysmiewacie ze mnie?! — odpowiada zaperzona aktorka. — Nie można od każdego wymagać, aby umiał po polsku! (Słowo)

WITRAŻE

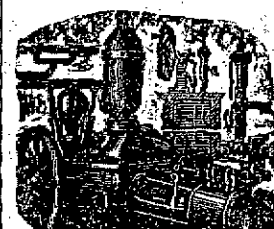
Francuskie, które naśladowują zupełnie szyby różnokolorowe dawniejsze, są nader efektywne i praktyczne. Przyłożenie na szkło natychmiastowe. Kilkoletnia trwałość bez zmiany kolorów wypróbowana — 180 deseni od 40 k. do 1 rb. 50 k. za metr długości: szerokość 1/2 metra jednokowa. Prospekt i próby bezpłatnie. Ekspedycja na zamówienie. Główny skład fabryczny dla Rosji w Magazynie Francuskim w Warszawie przy ulicy hr. Berga, 8, oraz Srebro Bosc do posrebrzania wszelkich rzeczy platerowanych (w płynie 60 k., w proszku 1 rb.). **Pozłota Paryżka** do natychmiastowego pozłacania wszelkich przedmiotów z drzewa, z gipsu i t. p. (w proszku 35 k., z werniksem 1 rb.) i t. p. Pp. KUPUJĄC ODPSTĘPUJE SIĘ RABAT. (769)

SZYDŁOWIECKIEJ fabryki powozów i bryczek kantor i skład w Warszawie, Foksal 14, dom wł. Za sześć 7-kop. marek cennik ilustrowany. (643)

WINO SZAMPAŃSKIE

poleca firma, egz. od 1854 r.:

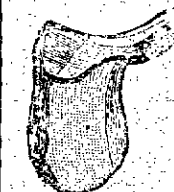
„CHARLES A. CREUSET”. Skład W. Brykner, Warsz., Królewska 16. (840)

POMPY

wszelk. system., SIKAWKI, Rezerwoary, ARMATURY, Rury, Pasy do maszyn, Pakunki i techniczne wyrob. gumowe.

Antoni PECH & Co. Warszawa, Miodowa, 18, dom własny. (741)

SIODŁA,

Zaprzęgi, Kufry, Walizy,

Przybory podróżne,

wszelka galanterja skórzaną — poleca

J. KUCZMIEROWSKI

Warszawa, Nowy-Swiat, 64.

Filja: Marszałkowska, 104.

Towar wyborowy. Ceny niskie. Cenniki na zamówienie. (748)

MAGAZYN MEBLI

ZALESKIEGO i Sp.

(firma egzystuje od r. 1873)

W WARSZAWIE

№ 2, Erywańska № 2.

Poleca wielki wybór mebli od najskromniejszych do bardzo wykwintnych. Dział dekorac. tapiecerski. Ceny niskie, stałe. (702)

Kaucjonowane, pierwszorzędne

BIURO NAUCZYCIELSKIE

Bronisławy Golezewskiej

Warszawa, Świątokrzyska 44. (191)

ŻYCZĄCYM

RATAMI

Garnitury machonowe, czarne, orzechowe, stylowe. Otmiany dywanowe, stoły, krzesła i t. p. Warszawa, Łęzno, 35, Ziółkowski. (875)

KRAKOWSKIE-PRZEDMIEŚCIE № 47/49, DOM WŁASNY
BIURO BANKOWE
 „GAZETY LOSOWAŃ”.

Kupno i sprzedaż papierów publicznych, monet i banknotów podług kursu. Przekazy na wszystkie miejscowości w kraju i zagranicą. Zaliczenia na papiery publiczne. Konwersje w Towarzystwach Kredytowych Ziemięskiem i m. Warszawy. Dyskonto i inkaso weksli. Rachunki bieżące i lokacje terminowe. Asekuracja Pożyczek Premjowych. Bezpłatnie informacje ustne i piśmienne we wszystkich sprawach pieniężnych. (818)

TADEUSZ KOWALSKI i A. TRYLSKI

W WARSZAWIE, MIODOWA № 4

polecają, jako wyłączni zastępcy na Królestwo,

ŻNIWIARKI i KOSIARKI

Z ZAKŁADÓW FABRYCZNYCH

WALTER A. WOOD

w Hosickfalls (Ameryka).

Maszyny wyłącznie najświeższego typu, po wyprzedaniu
 zeszłorocznego zapasu do ostatniego egzemplarza.

Sprzedaż w kraju około 15,000 maszyn za czas 27-letniej reprezentacji, przy wzrastającym corocznie zbycie, dowodzi najlepiej prądniczego zawsze stanowiska i użyteczności tego wyrobu dla naszego Rolnictwa. Tylko w takich warunkach możebne do trzymywania prawdziwe zapasy wszelkich części składowych, ubezpieczają odbiorców przed następstwami braku części w razach uszkodzenia, co stanowić powinno dla nabywcy okoliczność pierwszorzędного znaczenia.

Do każdej z maszyn, tak żniwiarek obu modeli jak i nowego typu kosiarek ze stalowymi targańcami, dołącza się szczegółowy opis złożenia, zawierający również cenne wskazówki do pracy. (870)

CENY ZNIŻONE.

TELEGRAM „KOŁCÓW”.

Berlin, 12 czerwca.

W Niemczech wśród gadzin oraz Hakaty
 Niezmierna radość dziś płynie,
 Bo odsłonięto pomnik bogaty —
 Papy-Bismarka w Berlinie.
 Dziś fakt ten Niemcy przyjmują rzuwając
 i chlubić swoją w nim widzą,
 Ale w przyszłości sami się pewnie
 Tego pomnika powstydzają...

SKŁADY BRONI
 MYŚLIWSKIEJ

**Antoniogo
 Tarnopolskiego**

w Moskwie: ul. W. Łubianka
 ul. Miasnicka

w Charkowie: ul. Ekaterynowska.

nagrodzone w roku bieżącym

ZŁOTYM MEDALEM

posiadają na składzie broni pierwszorzędnych europejskich fabryk, po cenach wyjątkowo niskich.

Cennik, bogato ilustrowany, wysyłam franco i gratis z głównego składu w Moskwie, ul. Wielka Łubianka, dom ks. Gołdyna. (3442)

ZARZĄDZAJĄCEGO

poszukuję energicznego, z kauceją lub wepółniaki (przy osobistej pracy) dla dobrze postawionego ze znacznym obrotem magazynu gastronomicznego w Petersburgu; do zyczenia jest wprowadzenie działu owocowego, a więc znajomość tej specjalności konieczna. (3479)

Oferty listownie proszę adresować: Петербургъ, Пушкинская, 15, кв. 3, К. Г.

ZAKŁAD NAUKOWY ŻEŃSKI Z KLASĄ WSTĘPNĄ I PENSJONATEM KAROLINY STRZEMIŃSKIEJ

Warszawa, ulica Wspólna, 39.

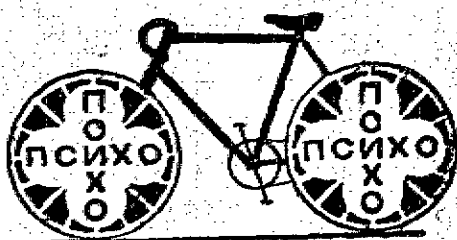
Zapis i egzaminy uczennic codziennie od godz. 10
 do godz. 2. (861)

SOLEC ZAKŁAD WÓD MINERALNYCH SIARCZANO-SŁONYCH

(w gub. Kieleckiej, pow. Stąporkim, w 14 wiorstach od Buska).

Sezon od 20 maja do 20 września.

Bliższe szczegóły u Dyrektora Zakładu D-ra DANIEWSKIEGO w SOLCU, poczta STOPNICA, lub Broszury tegoż o SOLCU (do nabycia we wszystkich księgarniach).

Sezon 1901 r.

Mnóstwo Nowości.

Welocypedy, motory, automobile i łodzie mechaniczne (3262)

„PSYCHO”

WELOCYPEDY NA RESORACH (patent Mazi-Starley № 12486).

Towarzystwo Akcyjne Wyrobów Mechanicznych i Welocypedów

«STARLEY»

MAGAZYNY: { PETERSBURG, Newski, 16, Telef. № 2563.
 MOSKWA, W. Łubianka, dom Tow. Ubezpiecz. „Rossija”.

Fabryka i kantor główny: Petersburg, Polustrowskie wybrzeże, 5, Telef. № 2570.

Sprzedaż na raty. — Katalogi bezpłatnie.

W CELU URZĄDZENIA KURORTU
 i sprzedaży udziałów pod wille, zorganizowało się Towarzystwo, które nabyło na południowym brzegu Krymu majątek

!! ДИАНОБА ПОИЦА !!

około Sewastopola, na przestrzeni 2 1/2 wiorst po nad brzegiem morza. Jedyny w okolicach Sewastopola dębowy gaj, w ilości 42 dzies., pozostaje do ogólnego użytku; 255 dzies. sprzedaje się częściami od 500 kw. sążni. Cena od 1 rb.

O szczegółach dowiadywać się: w Petersburgu u rejenta Kłokockiego, Newski prosp. 50. (3464)

KURSAL W SIESTRORIECKU
 codziennie wieczory muzyczne orkiestry

Hrabiego A. D. Szeremietjewa

pod dyрекcją M. W. WŁADIMIROWA.

Od 30 maja w środy rosyjskie wieczory historyczne, przy udziale solistów wokalnych i instrumentowych. W soboty wieczory wokálně-instrumentalne. Początek o godzinie 7 1/2 wieczorem. (3447)

Pociągi na muzykę: o g. 5 m. 15, g. 6 m. 15, g. 7 m. 15 wieczorem.

Fosfatyna Faliera

Przyjemny pokarm, najodpowiedniejszy dla dzieci od 7 miesięcy do 10 lat, zwłaszcza w czasie odłączania od piersi, i w okresie rośnięcia. (869)

Sprzedaż w składach aptecznych.

SYN I OJCIEC.

Każdy wiek ma gorycze, ma swoje przywary:
 Syn się męczył nad książką, stękał ojciec stary, —
 Ten nie miał odpoczynku, tamten żył z fatygi,
 Aż wzięli i obydwaj poszli na wyści. (Kurj. Świat.)

Zawiadamiamy, iż Pan Cz. Kamiński upoważniony jest do przyjmowania w Petersburgu ogłoszeń do „Kraju”. (3000)

Administracja „Kraju”.

PRECZ Z GORĄCEMI SZCZYPCAMI!
 pozabawiającemi włosy siły żywotnej.

Nowy przyrząd do zawijania,
 dogodny do modnego, ładnego
FALISTEGO OZESANIA
 bez pomocy postronnej, na zimno, zabezpiecza naturalny kolor włosów, połysk i miękkość. Przyrząd 4 masz. dla większych fal 1 rb., drobni. 1 rb. 30 k., z 20 wzorami uczesania. Praktyczne papiloty dla zawijania na zimno większymi lokami po 25 kop., drobniejszymi — 15 kop. Za przesyłkę obstatunków do 5 rb. w Rosji Europ. 50 kop. i w Azjatyckiej 1 rb. Główny skład: «Базаръ, польза и забава» Г. Гебгардъ, С.-Петербургъ, Симеоновская, 5. (3457)

ZWIERZENIA.

— Wie wujaszki! Przez te trzy lata, przez które wujaszka nie widziałam, tak wiele miałam zmartwień i kłopotów, że postarzałam się co najmniej o jakie pół roku! (Kurj. Świat.)

PRZEMYSŁOWIEC

Z KAPITAŁEM 50,000—60,000 rubli, poszukiwany jako samodzielny współpracownik dużej akcyjnej mechanicznej fabryki, kilkadziesiąt lat istniejącej. Zapewniona klientela, pewny zysk, duża pensja. Oferty dla «Poważny» przyjmują warszawski kantor «Kraju». (879)

Z MARZEN IDEALNEJ DZIEWICY.
 «Gdybym ja była słoneczkiem na niebie, tobym zaraz reflektowała o oświetlenie miasta Warszawy po cenie tańszej, niż belgijczycy». (Kolce)

Artykuły i korespondencje, przeznaczone dla „Kraju“, powinny być pisane czytelnie i po jednej stronie papieru. Rękopisy i fotografie można przysyłać pod opaską rekomendowaną. Drobnych rękopisów Redakcja nie zwraca; większe po upływie roku bywają niszczone. Rachunki honorarijów regulowane są przez Administrację kwartalnie.

KRAJ

Biuro Redakcji otwarte (z wyjątkiem niedziel i świąt) od godz. 11 rano do 3 pop.; Biuro Informacyjne od g. 11 r. do 2 pop.; Administracja od g. 11 r. do 5 pop. Wszystkie trzy biura mieszczą się w Petersburgu, w domu № 82, kanał Jekateryński. Adres dla telegramów: Petersburg, „Kraj“. Warszawski Oddział „Kraju“: Marszałkowska 141.

Og. zb. № 989

Petersburg, 15 (28) czerwca 1901 r.

Rok XX. № 24

TREŚĆ N-ru 24 „KRAJU“

DZIAŁ GŁÓWNY:

Artykuł wstępny: Pokój i wojna, p. *Tadeusza Smarzewskiego*.

Artykuły bieżące: Po prazkiej podróży: I. Rozmyślanie polityczne, p. *Ściadomego*. II. Pożegnanie króla, p. *G. Sm.* III. Wrażenie w Czechach, p. *Borzywoja*. Stosunki polsko-rosyjskie. Polacy i Niemcy, p. *Gordona*. Nowe urzędy, p. *Bh.* Z rozmów i wrażeń, przez *Varsoviensis'a*.

Listy korespondentów „Kraju“: Echo Zachodnie: z Paryża, p. *Gordona*; ze Lwowa, p. *Novus'a*; z Poznania, p. *Bój*, i t. d. Z miast i wsi: z Wilna, p. *A. R. Z.*, z nad Imiepru, p. *Sam.*, i t. d. Z Królestwa Polskiego: z nad Wisły, p. *B.*, z Warszawy, p. *Gamę* i t. d.

Przegląd prasy. Wład. bież. W Petersburgu.

Polityka zagraniczna. Tydzień polityczny.

Kronika: Kościół i duchowieństwo. Prawo i sądy. Szkoły i młodzież. Osobiste. Ruch kobiecy. Statystyka. Wypadki. Różne. Sport. Zaślubiny. Odpowiedzi Biura informacyjnego. Doniesienia. Nekrologja. Ekonomista: Przegląd. Stowarzyszenia rolnicze. Stosunki pracy. Tydzień ekonomiczny. Kronika giełdowa. Ogłoszenia.

ŻYCIIE I SZTUKA

Ilustrowany dodatek „Kraju“.

Artykuły: Z niwy poetyckiej, przez *W. Spasowicza*. Kobiety i niewieście idealne XIX wieku, p. *Czesława Jankowskiego*. Z rozmów i wrażeń: W sprawie kościoła Zbawiciela, p. *Warsz.* Ossarium Talowskiego. Jeden jakich mało. Sylwetka redaktora, p. *Alberta*. Na pograniczu Niemiec (z notatek korespondenta „Kraju“), p. *Kołodzieja*. III Zjazd lekarzy i przyrodników czechskich, p. *prof. d-ra Stan. Ciechanowskiego*. Aureli Urbanski, p. *Szarego*. Z chwili bieżącej: S. p. Lucjan Tatomir. Polonica. Notatki naukowe, literackie, artystyczne i teatralne. Nowe książki.

Ilustracje: Z wystaw międzynarodowych: Odpalony, obraz *E. Blaasa*, i Słowa bez jutra, obraz *Marcusa Stone'a*. 3 ilustracje do artykułu „W sprawie kościoła Zbawiciela“, Ossarium Talowskiego. 1 ilustracja do artykułu: „Na pograniczu Niemiec. Redaktor „Gazety Gdańskiej“, p. *Milski*, objeżdżający okolice Pułki. 5 ilustracji z wystawy w Poniewieżu. Wyściagi w Long-Champs. Portrety: St. Szyller. Mściśław Godlewski. A. Urbanski. Portrety w kronice pośmiertnej: Dagny Przybyszewska. Józef Narkiewicz. Humorystyka.

OZYTELNIĄ

Powieściowy dodatek „Kraju“.

W tysiąc lat. Powieść na tle stosunków słowacko-węgierskich, przez *Artura Gruszeckiego*.

Miecz i łokieć. Powieść historyczna z XVII wieku, przez *Wiktora Gomulickiego*.

KARTA ALBUMOWA:

„Młyn“, obraz *Ferdynanda Ruszczyca*. (Dla prenumeratorów „Kraju“).

Od Administracji.

Celem wczesnego uregulowania nakładu pisma na drugie półrocze, upraszamy Sz. Prenumeratorów o przyspieszenie wysyłania prenumeraty lub zamówień; usunie to reklamacje, spóźnienia lub też przerwę w otrzymywaniu pisma. Zanosimy przytem uprzejmą prośbę, by Sz. Prenumeratorzy przy odnowieniu prenumeraty zechcieli komunikować nam, oprócz nowych, i poprzednie swe adresy, pod którymi otrzymywali „Kraj“ dotychczas, gdyż informacja ta może usunąć wszelkie w przyszłości reklamacje.

Z d. 8 lipca n. st. r. b. Warszawski Kantor „KRAJU“ **przeniesiony zostanie na Marszałkowską № 119.**

Administracja „Kraju“.

POKÓJ I WOJNA

Zapasy anglików z boerami zgutowały światu niejedną niespodziankę. Byli tacy, co przewidywali, że opór ze strony tych chłopów zbrojnych i dzielnych będzie zacięty i wytrzymały, ale trudno było przewidzieć, że ci chłopci będą jeszcze w półtora roku po wypowiedzeniu wojny odnosili zwycięstwa w czystym polu. Byli i tacy, którzy odgadli, że Anglja, dobywszy oręza, nie będzie szczędziła ani krwi, ani grosza. Nie łatwo wszakże było odgadnąć, że po wydaniu tylu milionów i straceniu tylu ludzi, trzeba będzie staczać jeszcze bitwy. Nic dziwnego, że wobec takich zjawisk często slyszymy pytanie, czy skłonność do wzajemnego mordowania się jest narodem wrodzona, skoro nawet z małych początków wynikają wojny tak krwawe i nienawisci tak wielkie?

Zapał wojenny budzi się szybko w duszy ludu. Z epoki pokojowej przechodzi się łatwo w epokę krwawą.

W wieku XVIII królowie nie trzymali oręza w pochwie. Niderlandy

i kraje nadreńskie, Piemont i Lombardia, półwysep Bałkański i kraje czarnomorskie, Czechy i Szląsk, Polska i Saksonja bywały widownią wojen. Były to jednak prawie wyłącznie wojny królów i wodzów. Ludy w kilku zaledwie wypadkach przejęły się żądzą boju. Poezja i powieść, filozofja i socjologia przejęte były nastrojem pokojowym. Trwało to do rewolucji francuskiej.

Odrzuciwszy duszę, jako złudzenie prostaczków, religję, jako zabobon, wymyślony przez wyzyskiwaczy ludu, historję, jako wielbicielkę tyranów, narodowość, jako pogwałcenie pierwotnego braterstwa ludów, patrzono na wojnę, jako na zjawisko, które musi przeminąć, skoro ludy zaczną żyć znowu życiem przyrody i kochać się, jak się kochały, nim je zdemoralizował ustrój monarchiczny. Przyroda przedstawiała się tym ludziom nie jako nieskończony łańcuch walk o życie, lecz jako wiekuista harmonja, pełna miłości i spokoju.

Opatrzność nie stworzyła ludzi w postaci hord dzikich, mordujących się wzajemnie. Stworzyła istoty zgodne i dobre. Złość jest wytworem chorej cywilizacji.

W parze z temi pojęciami szedł kosmopolityzm.

Młody Goethe nie pojmuje, na co patriotyzm przydać się może.

«Gdy w świecie mamy gdzie spocząć i mienie nasze złożyć, gdy mamy rolę, która nas żywi, dom, który nam schronienia użycza, czyż nie jest to dla nas ojczyzna? Czyż tysiące nie posiadają tego w każdym państwie? Czyż życie w tym skromnym zakresie nie daje im szczęścia? Pocóż więc kusić się napróżno o wzbudzanie uczucia, którego mieć nie możemy, gdyż powstaje ono tylko w pewnych epokach przy zbiegu wielu sprzyjających okoliczności? Patriotyzm rzymianina! Niechże nas Bóg od tego zachowa!»

I nagle wszystko się zmienia. Strumień poezji romantycznej rozlewa się po Europie, niosąc za sobą odgłosy pobudki wojennej. Wojna staje się świętą. Europa śle najgorętsze życzenia grekom i powtarza z Byronem, że

«Walka o wolność gdy raz się zaczyna, Z krwią ojca spada dziedzictwem na syna».

Na błoniach Italji odzywa się Leopardi, wołając broni.

«Bić się i poledz chce—mówi poeta—tylko niech każda kropla krwi wylanej, jak iskra, padnie zarzewiem na łono wszystkich mych braci na italskiej ziemi.»

I jakże mogło być inaczej, kiedy nawet stary Goethe odkrył w sobie po bitwie lipskiej iskrę patriotyzmu niemieckiego:

*«Es erschallet Gottes Stimme,
Deutschen Volkes Stimm' erschallt»...*

A gdy poeci niemieccy nie przestają opiewać walk o wolność, we Francji brzmi na lutniach uwielbienie dla korsykanina, «którego wydarto ziemi popiołem i wydarto wierzbie płaczącej».

«O Corse, à cheveux plats»—śpiewa Barbier,—*«que la France était belle au grand soleil de Messidor!»*...

A na ludy, walczące o wolność i sławę, patrzy z nieba Bóg mściwy i groźny z piorunami w dłoni. Bóg, który zsyła anioły-mściciele, Bóg, którego archanioł staje z sztandarem na czele szyków, by je prowadzić na wielki bój, Bóg, który «koni rozhukanych nie kielza.»

Poeta, modląc się o pomoc dla greków, przypomina Stwórcy, że niegdyś asyryjczyki razili gromem i, jako najszczytniejsze zakłęcie, posyła ku niebu wyrzut: *«Tu n'est plus le dieu des armées; tu n'est plus le dieu des combats!»*

A na tej ziemi, krwią zlanej, zjawia się ideał nowy. Zjawia się kobieta, anioł pobożowisk i lazaretów...

Każda swego szukała,

Broń przy każdym leżała,

I przy każdym pohańców dziewięciu».

Wiek XIX patrzył na wojny okrutne i dzikie, ale patrzył także na walki piękne, pełne najwznioślejszych poświęceń. Kiedyż nastąpił ten przewrót? Kiedyż odbył się ten przełom między dwoma wiekami?

Kiedy w lipcu r. 1790 zgromadzenie narodowe radziło o tem, kto ma w przyszłości wydawać wojny imieniem francuzkiego narodu, wszystkie mowy tchnęły pokojem. Była to jeszcze sielanka rewolucji.

Nie minęło półtora roku, a przedstawiciele narodu zapragnęli wojny. Brissot wypowiedział to wyraźnie:

«Namysł i siła faktów przekonały mnie, że ludowi, który po dziesięciu wiekach niewoli odzyskał wolność, potrzeba wojny. Naród potrzebuje wojny dla ustalenia swobód, potrzebuje jej dla oczyszczenia wolności z przywar despotyzmu, potrzebuje jej, by mógł oddalić od łona swego tych, co ją postanowili znieprawić. Błogosławcie Opatrzność za to, że nam sama zayła sposobność utrwalenia zdobytych praw. Przez dwa lata wyczerpywaliśmy dobroć naszą, by zbuntowa-

nych na łono ojczyzny powrócić. Na nie się nie zdały nasze zabiegi i wezwania. Zatwardziali nie wyrzekli się buntu, obcy książęta otoczyli ich opieką, a my mamyż się ociagać?»

Sielanka się skończyła. Marzenia pokojowe stajały, jak śnieg. Republikańskie zapragnęły wojny. Trzeba im było zapалу, tryumfów, sławy. W kraju zaczynało być źle. Nędza wzrastała. Głód zaglądał do chat. Asygnaty, wydawane przez rząd, traciły wartość. Tylko wojna mogła rozgrzać umysły; tylko zdobycze wojenne mogły przekonać naród, że nowy porządek rzeczy nie wiedzie do ruiny.

Czas upływał, a wróg nie nadciągał. Trzeba było jakimś zakłębem przywołać tę wojnę, która tak leniwym zbliżała się krokiem.

«Powiedzmy ludom — wołał Isnard — powiedzmy ludom, że zbrojni orężem, piórem, rozumem i wymową, zdolamy w dziesięć tysięcy zmienić postać Europy, a królowie żadrzą przed nami na swych tronach glinianych».

H. Taine wykazuje w swym «Podboju Jakobińskim», do jakiego stopnia cesarz spełniał wszystkie życzenia francuzów, do jakiego stopnia unikał wszystkiego, co mogło służyć za powód do wojny. Nie zdało się to na nie. Przedstawiciele ludu francuzkiego, tego ludu, w którym parę lat przedtem upatrywano same sielankowe cnoty, palali chęcią zbrojnego starcia. Spokój może doprowadzić do ochłodzenia umysłów. Spokój może zatrzymać rewolucję w pochodzie, może ją zwiechnąć przed dokończeniem dzieła. Ożywi się ona znowu, gdy naród uwierzy, że tyrani całego świata przygotowują najazd na Francję; gdy uwierzy, iż wszystkie zdobycze ostatniej epoki mogą rozsypać się w pył po pierwszej przegranej.

Ta sama Francja, która półtora roku przedtem marzyła o wieczystym pokoju, dyszała teraz żądzą walki. Jakimże cudem stać się to mogło? Cudu w tem nie było. Powtórzyło się to, co widziano już nieraz przedtem. Ci, co chwilowo mieli władzę w ręku, bali się, żeby pokój ich jej nie pozbawił. Wojna była potrzebna, bo wojna miała wzmocnić ich stanowisko, wzmocnić idee rewolucji.

A zdarzały się chwile, w których nadzieja wojny malała. Wówczas nazywano wszelkich środków, żeby rozdrażnić przeciwnika. Brissot obzuca obelgami, jak się Taine wyraża, trzydziestu panujących z mównicy parlamentarnej. Gdy, mimo to, nikt nie uderza na Francję, oczeki-

wanie staje się nieznosnym. Lepiej wystąpić zaczepnie, niż pozostawać w nieczynności, bo dłuższy pokój byłby największym nieszczęściem.

«Niema zgody! — woła tenże Brissot w jednej z mów późniejszych — niema porozumienia pomiędzy uciskiem a wolnością. Wojna jest dziś dobrodziejstwem dla narodu, a jedyną klęską, której obawiać się trzeba, jest niedoczekanie się wojny».

«Powiedzcie królowi — woła Gensonné, — że wojna jest konieczna, że głos ludu jej żąda, że przez wzgląd na dobro państwa staje się ona dla nas przykazaniem».

«Stan obecny — dowodzi Vargniaud — jest obrazem rozkładu. Wiedzie on nas do upadku i śmierci. Do broni więc, obywateli! Nie pozbywajcie się korzyści, jakie wam położenie chwilowe zapewnia. Wyruszcie w pole, póki wszystko przepowiada wam wygraną».

Chciano wojny. Niebawem dostano to, czego chciano. Dostano nawet więcej. Wojna, do której zagrały przygrykę działa pod Longwy, skończyła się pod Waterloo. Trwała lat 23.

Naród się rozgrzeszył. Zdobycze zaczęły mu się uśmiechać.

Zdobycze? Nie! Zdobycz—to wyraz brzydki. W zdobyczach szukają chluby tylko tyrani. Naród francuzki *a solennellement renoncé aux conquêtes!* Wojsko republikańskie zajmuje ościenne kraje tylko dla ich własnego dobra. Francuzi wkraczają w ziemie sąsiadów, by ich uszczęśliwić.

A tymczasem samym francuzom do szczęścia było daleko. Powódź asygnat kasowych zalewała Francję. Pieniądz tracił wartość. Drożyzna groziła biedakom głodem nędzą.

I na to wojna miała dostarczyć lekarstwa. Jakże daleko odbiegł świat od chwili pierwszych złudzeń republikańskich.

Gdy dziś tym wypadkom przyglądamy się zdaleka, widzimy niejedno, z czego ludzie ówczesni nie zdawali sobie sprawy. Instynkt zabórczy, żądza zdobyczy rozbudziły się już nadobre i niósły Francję ku nowym losom, ale równocześnie okłamywano jeszcze i siebie i innych za pomocą doktrynerskiej frazeologii. Marzono już o łupach wojennych, a rozprawiano o miłości bliźniego. Zgromadzenie prawodawcze, uchwalając dekret, którym wypowiada wojnę, rozpoczyna go od uroczystego zapewnienia, że Francja wyrzeka się zdobyczy, że szanować będzie własność i dokona wszystkiego, by okropności wojny złagodzić.

Pogodzone się z myślą, że rozlew krwi potrzebny bywa czasem do utrwalenia władzy wewnątrz kraju. Nie chciano jeszcze zrozumieć, że kto w zasadzie postanowił wojować, ten musi poddać się także wszystkim następstwom wojny.

Tymczasem zaszedł fakt, który można było przewidzieć. W kwietniu wydano wojnę, we wrześniu wypędzono piemontczyków z Nizzy i Sabaudji, w październiku zajęto Moguncję, Wormację, Spire, Frankfurt, w listopadzie zdobyto Belgję. Wypadało zastanowić się, co Francja pocznie z temi krajami.

Słowo się rzekło. Trudniej go dotrzymać. Miło jest deklamować o pogardzie dóbr doczesnych, dopóki nam do tych dóbr daleko, ale bardzo niemilo zwracać te dobra, skoro nam wpadły w ręce.

Sabaudezcy ułatwili francuzom zadanie. Ludność tego kraju zadawała, by go przyłączono do obszaru Rzeczypospolitej. Na wniosek biskupa Grégoire, sprawozdawcy wydziału spraw zagranicznych, uchwalono wśród entuzjastycznych okrzyków utworzyć 84-ty departament, powiększyć terytorjum francuzkie.

Uchwałę tę poprzedziła rozprawa, w której roztrząsano w sposób drobniawczy kwestję, czy Rzeczypospolitej wolno tak postąpić. Odtąd obywateli się bez rozpraw. Gdy sobie powiedziano, że przyłączenie nowych ziem do Francji nie sprzeciwia się zasadom rewolucji, zaczęto zabierać jedną prowincję po drugiej. Zabierano je, bo zabór rodzi się sam z wojny zwycięskiej. Zabierano je, żeby osłabić przeciwnika, zabierano je, żeby wzdluż swych granic stworzyć przedmurze, zabierano je, żeby widokiem podbojów upajać własny naród, a przerażać i ośmięwać narody obce. W traktacie bazylejskim mówiono już o zaborze lewego brzegu Renn, jako o rzeczy jasnej i prostej. Republikańskiemu lewcowi urosły pazurki.

Zwolna zapomniano o dawnych ślubach. Niebawem zaczęto wienczyć wawrzynami największego zdobywcę, jakiego znaly dzieje.

Wojny, które toczyła dawna monarchja francuzka, miały na celu nie tylko rozszerzenie granic państwa. Wzbogacały zarazem skarb, wzbogacały wodzów i żołnierzy. Rzeczpospolita nie oparła się pokusie zdobywania krajów, czyż tak samo nie oprze się pokusie grabieży?

Wszystkie tryumfy Rzeczypospolitej nie zdołały rozpedzić widma

niedostatku. Chleba było za mało, a asygnat zawiele. Prasa rządowa drukowała nieustannie nowe pieniądze papierowe. Wartość tych pieniędzy topniała stale, a nigdzie zagranicą nie znajdowano amatorów do przyjmowania ich za gotówkę.

Gdy więc wypadło nareszcie zadać sobie pytanie: czem uszczęśliwić można kraje zawojowane?—odpowiedź brzmiała krótko i wyraźnie: uszczęśliwmy je asygnatami.

Miljony tych papierowych pieniędzy wywołały katastrofę finansową: trzeba zatem pewną ich część zepchnąć na ludy, wyzwolone z pod jarzma despotów. Niech krew żołnierzy francuzkich przyniesie finansową ulgę krajowi, niech ją przyniesie kosztem tych, których Rzeczpospolita uszczęśliwia.

Minister Cambon oświadczył to na pełnem zebraniu konwencji imieniem wydziału skarbowego.

«Wydział—powiada on—nabrał przekonania, że powinniśmy otworzyć nasz skarbiec dla wszystkich ludów, pragnących wolności. Jakież zaś Francja posiada skarby? Skarbem naszym są dobra ziemskie, któreśmy wymienili na asygnaty. A więc, wkraczając w kraj obcy, podzielmy się skarbem naszym, a darzmy lud pieniądźmi republikańskimi. W ten sposób unikniemy konieczności nabywania droższych pieniędzy zagranicznych, by niemi płacić za odzież i żywność. Wówczas wspólne dobro zjednoczy oba narody do walki z tyranją. Pomnożymy zaś przez to własne zasoby, gdyż stworzymy odpływ dla nadmiaru asygnat, krążących po kraju, a wartość tych pieniędzy podniesie się, dzięki rękojmi, jaką dadzą dobra, wzięte pod opiekę Rzeczypospolitej.»

Jakież to dobra w tych krajach zajętych mają być brane pod opiekę rządu republikańskiego? Rzecz jasna: dobra wrogów wolności!

Oto co p. minister mówi o tem w tej samej mowie:

«O coż powinniśmy się troszczyć przede wszystkim, gdy zajmujemy kraj jakiś? O to, by za kosztą wojenne brać dobra nieprzyjacielskie w zastaw. Roztoczymy więc pieczę naszą nad ruchomym i nieruchomym majątkiem skarbu książąt, ich stronników, ich słuzalców, ich zauszników dobrowolnych, nad majątkiem wszystkich korporacji świeckich i duchownych, nad majątkiem wszystkich współwinnowajców despotyzmu.»

Sposób wyśmienity. Majatki się zabiera, a za żywność i odzież płaci się asygnatami, pozbawionemi wartości. Ani jedno, ani drugie nie nazywa się atoli grabieżą. Wszystko to robi się dla dobra ludów sąsiednich.

Gdy jednak odrzucimy frazeologję ówczesną, przekonamy się, że na dnie dostrzedz można znowu objaw, snujący się przez całe dzieje ludz-

kości. Wojny wydaje się dla wydobycia kraju z kłopotów finansowych. Wydaje się je dla napelnienia kieszeni żołnierskich i skarbca w stolicy.

Tylko początek bywa trudny. Przykro to powiedzieć sobie, że się zstąpiło z hymnu do prostej powieści. Dalszy ciąg idzie jak z płatka.

W pierwszych latach gospodarowano wprawdzie w krajach zajętych, jak u siebie, ale za to przemawiano do ludów manifestami, których nie powstydzilby się Rousseau; później odrzucono te pozory, jako niewygodną zawadę.

Bonaparte, obejmując w Nizzy dowództwo nad armją włoską, nie rozprawiał o braterstwie ludów i szczęściu przyszłych pokoleń. Wolał użyć argumentów wyraźniejszych:

«Jesteście obdarci i głodni. Z tego, co wam się należy, nie dostaniecie od rząduniec. Cierpliwość nie okryje was chwałą.

«Ja was powiodę na najżyźniejsze obszary tego świata. Zamożne kraje, wielkie miasta dostaną się w ręce wasze. Czekaą was tam zaszczyty, sława i bogactwo.»

Ani słowa o tyranach. Ani słowa o kruszeniu kajdan. Mimo to, słowa wodza trafiły żołnierzom do przekonania.

Przyrzekł i dotrzymał. W siedm tygodni po tej przemowie wchodził w tryumfie do Medjolanu. Teraz trzeba było pomyśleć o napelnieniu kasy wojennej.

Dwadzieścia milionów franków, które Lombardja natychmiast złożyć musiała, nie były dla mieszkańców drobnotką. Wiedział o tem Bonaparte. To też tym razem zaczął swą odezwę od zapewnienia, że Francja wojuje tylko z ciemiecami ludów; ażeby jednak włosy, ufni w przyjaźń francuzów, nie zechcieli ociągać się z wypłatą, wyrzcił całą swą myśl w tych słowach krótkich a wymownych:

«Prawo wojenne poręcza nam sumę żadaną; przyjaźń pośpieszy dostarczyć nam jej.»

Rzeczpospolita przysięgła sobie, że będzie gardziła łupami, ale przerażające pustki w skarbie zniewalały ją do wyciągania ręki po wstrętne złoto zagraniczne. Za złotem szła zdobycz inna.

«Odeszły ztąd—pisze wódz naczelny z Peschierzy do członków rządu—dwa miljony w złocie pocztą do Paryża.

«Niech minister skarbu wystawi weksli na 4 do 5 milionów. Wyplacone tu będą sumiennie. Jutro odejdzie z Medjolanu sto najpiękniejszych koni powozowych, jakie wyszukano w Lombardji. Zastąpią one nędzne szkapy, które chodzą w waszych powozach».

Listy takie odbierać miło. Wódz nie skąpił rządowi nowin przyjemnych. Wiedział, że efekt trzeba stopniować, to też w miesiąc po owym liście odszedł do Paryża list drugi, pisany w Bolonii:

«Kazałem zwieźć do Tortony wszystkie srebra i klejnoty. Wyprawę je drogą na Chambéry do Paryża, a mam nadzieję, że dadzą one skarbowi 5 do 6 milionów. Dodam do tej posyłki taką samą sumę w monecie, a co tylko da się zebrać, odejdzie następnie tą samą drogą.

«Z 5^{tych} milionów, które papież ma zapłacić, przeznaczam 4 miliony dla ministra marynarki. Komisja artystyczna, któraście przysłali, pracowała pilnie i ze znajomością rzeczy. Zebrała 15 obrazów w Parmie, 20 w Modenie, 25 w Medjolanie, 40 w Bolonii, 10 w Ferrarze. Ogółem 110 obrazów. Uczni nasi zgarnęli bogate żniwo w Pawji».

A cóż Francja na to? Czy zawlokła na rusztowanie generała, który się sprzeniewierzył przysięgom narodu? Czy odebrała komendę wodzowi, który zabierał, co się dało: złoto, srebro, klejnoty, konie i obrazy? Francja odplaciła mu miłością, oddała mu się, jak oblubienica oblubieńcowi, przyrzekła mu miłość, wiara i posłuszeństwo.

Któż w początkach rewolucji mógł przewidzieć, że się na tem skończy? Któż mógł przewidzieć, że piękne marzenia rozwijają się, jak sny młodociane?

Był taki. Mirabeau przewidywał.

Na sześć lat przed wejściem francuzów do Medjolanu, gdy Bonaparte był porucznikiem, a na tronie francuskim siedział Ludwik XVI, Mirabeau przepowiedział na posiedzeniu konstytuanty, co się stać może, jeżeli naród, uniesiony zapalem, wda się lekkomyślnie w wojnę.

«Czyż niczego—mówił—lekać się nie trzeba od króla, który pod pozorami wojny nieodzownej, kryjąc zamiary despoty, powróci do kraju na czele wojsk zwycięzkich?

«Sądzę, że król wojowniczy i zwycięzki, łączący w sobie zdolności wojskowe z nalogami, upadłajacemi obywateli, i z ponętnymi pozorami, podbijającymi ich serca, nie byłby u nas zjawiskiem nadprzyrodzonym i cudownym. Sądzę, że żaden korpus naszej armji nie miałby tyle patriotyzmu i cnoty, ile potrzeba na oparcie się takiemu tyranowi. Sądzę, że taki król poprowadziłby francuzów na francuzów z tą łatwością, z jaką Cezar, choć ten nie rodził się na tronie, powiodł Gallów przez Rubikon».

Wróżba się spełniła. Francja padła zwycięzcy do nóg. Inne ludy nie są od niej lepsze. Flegmatyczni i przezorni Niemcy upajali się szalem zwycięztw tak samo, jak ona. Dziś Anglja gotowa wszystkim, co posiada, wszystkim, czem rozporządzać jej wolno, obsypać generała,

któryby w ciągu kilku tygodni ukończył wojnę z Boerami.

Tadeusz Smarzewski.

PO PRAZKIEJ PODRÓŻY.

1. Rozmyślanie polityczne.

Jak było do przewidzenia i jakieśmy przepowiedzieli, podróż cesarska do Pragi i dwóch miast ścisłe niemieckich w Czechach, ziściła oczekiwaniami wszelkie. Monarcha był przyjęty przez obie narodowości z nieklamany wielkim zapalem, brakło najmniejszego fałszywego akordu, jeśli pominiemy dziecinne walki o barwy chorągwi i dekoracyj, oraz uchylenie się «wszechniemców» od manifestacyj dynastycznych. Czy apostołstwo monarchy arcypopularną swą osobistością i przemowami i do Czechów, i do Niemców, apostołstwo na rzecz porozumienia się, przyniesie požądane skutki i owoce?—w krótkim bardzo czasie musi się okazać. Doświadczenia przeszłości z r. 1891, t. j. z przedostatniego pobytu monarchy w Czechach, były ujemne. Oby one w przyszłości mogły być dodatnimi! Na polu gospodarskich, kulturalnych i finansowych interesów trwa dotąd wspólna praca obu szczepów i objawia się chęć przedłużenia jedności, jak tego dowodzą chwalebne usiłowania co do korzystania z tak zwanych funduszów melioracyjnych na rzecz dobrobytu krajowego. Co się zaś tyczy kwestji najważniejszej, t. j. narodowościowej, mało niestety mamy oznak zmiany na lepsze. Każda ze stron wojujących w obliczu monarchy słubowała gotowość do zawarcia pokoju, każda wszelako położyła nacisk na własną swą narodowość i konieczność jej obrony. Burmistrzowie dwóch miast niemieckich, których gościem był monarcha, obok hołdu, złożonego państwu i koronie, z niebywałą dotąd otwartością parokroć w uroczystych mowach warowali narodowość niemiecką mieszkańców, bardziej, aniżeli to uczynili mówcy czescy. Wspólną ochroną, pod której opiekuncze skrzydła tulią się obie narodowości, okazał się dwugłowy orzeł cesarski; tuż obok niego rozchodzą się drogi, ilekroć ścisły interes narodowy objawia swój apetyt. Czy uda się pod tym względem wyszukać i znaleźć wspólny mianownik? Od tego cały dalszy bieg rzeczy zawisł.

Drobne napozór szczegóły podczas podróży monarchy nie były bez znaczenia głębszego. Dr. Rezek, jako minister dla królestwa czeskiego, znany czeski uczony i patrijota,

zajmuje w gabinecie, jak wiadomo, podobne stanowisko, jak minister dla Galicji, dr. Piętak. Towarzyszył on monarsze. Otóż Niemcy z pewnym uporem dali do poznania, że «wypadałoby», aby dr. Rezek tylko w Pradze był obecnym podczas pobytu tamże monarchy, zaś aby nie uczestniczył w wycieczce cesarza do obu miast niemieckich. Znaczyłoby to, że dr. Rezek jest ministrem dla Czechów, nie zaś dla całego królestwa czeskiego. Cesarz był naturalnie poinformowanym o tej chęci «podziału» królestwa czeskiego na dwa odłamy: na czeski i niemiecki, i z własnej woli wyraźnie dał ministrowi wspomnianemu do poznania, że o czemś podobnem mowy być nie może, że więc dr. Rezek ma brać udział w całej podróży. Niemcy uspokajali się i pocieszały się obecnością także ministra oświaty Hartla, którego narodowość niemiecka «szachowała» narodowość czeską ministra Rezeka. Zabawne jest zachowanie się Niemców. W Tyrolu, gdzie południe zamieszkują Włosi, północ Niemcy, gdzie więc podział kraju ułatwiłaby linja geograficzna, Niemcy z zapalem bronią jedności i stoją w tej mierze po stronie rządu i korony, tam bowiem mają większość, której nie chcą utracić. W Czechach zaś, gdzie podział—jak o tem rzut oka na konfigurację tego kraju świadczy—jest o wiele trudniejszy, Niemcy, będący w mniejszości, marzą o utworzeniu osobnego terytorjum językowego. Rząd i korona ani w jednym, ani w drugim wypadku nigdy na podział krajów nie mogą się zgodzić. Ze ominiemy historyczną tradycję,—polityczne podziały narodowych terytorjów, oznaczałyby pracę *pour les rois de Prusse et de l'Italie* i zniesienie moralne wartości fortyfikacyj granicznych. Ale logika nie popłaca i nie istnieje w działaniach i aspiracyach stronnictw, dbających o własną skórę, nie zaś o potęgę państwową. Inny drobny szczegół. Burmistrz miasta Pragi i jego dwaj zastępcy ukazali się na obiadach dworskich w stroju narodowym, w czamarkach, odmawiając przywdziania fraka; cesarz na to pozwolił. Otóż «N. fr. Presse» poświęciła czamarkom rajców czeskich wielki artykuł wstępny, upatrując w ich hardości uporeczywe trwanie na przedpotopowym stanowisku. Sławetny dziennik światowy śnać zapominał, że ś. p. Kazimierz Grocholski, jako minister dla Galicji w gabinecie hr. Hohenwarta, na ławie ministrów w Radzie państwa zasiadał w stroju narodowym polskim. Grocholski zapytał się był wyraźnie cesarza, czy ma złożyć strój narodowy, oświadczając, że na życzenie monarchy zrobi to poświęcenie, lecz

cesarz odrzekł, że bynajmniej się nie sprzeciwia, aby minister się ubierał wedle własnej chęci. Tak samo cesarz kazał burmistrzowi Pragi powiedzieć, iż ten może w czamrze przybyć na obiad dworski. Ma więc cesarz dla strojów narodowych więcej tolerancji, niż wiedeński dziennik pseudo-liberalny.

Jakże tu ludzi się zbytecznie co do pożądanego spokoju narodowościowego, skoro człowiek tak umiarkowany i rozumny, jak poseł tyrolsko-niemiecki z większej posiadłości, Grabmayer, mąż, uchodzący za jedną z najlepszych głów politycznych, wielokrotny kandydat na ministra, w mowie, temi dniami przed wyborcami wygłoszonej, z jednej strony z odwagą podziwiania godną walczy przeciw wybrykom «wszechniemców», i zmianę regulaminu Rady państwa słusznie stawia, jako konieczność dla uzdrowienia parlamentu, — z drugiej zaś strony głosi, że rządy ostatnich lat 20-tu (a zatem i cały gabinet hr. Taaffego), zwrócone przeciw niemcom, sprowadziły Austrię na brzegi otchłani! Takimi historycznymi fałszami nie wolno wojować w chwili, kiedy niby ma się zamiar gościć się ze słowianami. Przeciw niemcom nigdy w Austrii nie rządono, chyba przeciw stronnictwu niemiecko-liberalnemu i przeciw «wszechniemcom». Niechaj p. Grabmayer zapyta się Niemców konserwatywnych i chrześcijańsko-ludowych, czy i oni są jego zdania o ucisku Niemców w Austrii. Wszak p. Lecher, poseł niemiecki z Berna, w delegacjach wspólnych miał odwagę twierdzić, jakoby w Austrii Niemcom nie wolno było modlić się do Pana Boga w swym języku lub szukać sprawiedliwości w mowie ojczystej! Od lat trzydziestu powtarza się jedna i ta sama polityka: Niemcy postępowi odmawiają następstw koniecznych, któreby umożliwiły utworzenie większości parlamentarnej wraz z nimi, zaś każdej większości innej robia największe trudności, opozycje, a w razie danym i obstrukcje. W tem zakłętym kole stale obraca się Austrija konstytucyjna. Brak dotąd widoków, abyśmy z niego przedko wydobyć się zdołali. Dlatego, pomimo różowych nadziei, jakie obecnie zewsząd zwiastują, pewien sceptycyzm jest wskazanym.

Świadomy.

Wiedeń, 22 czerwca.

II. Pożegnanie króla.

«Złota Praga» żegna dziś swego króla morzem światła i słonecznymi elektrycznymi na szczytach gmachów. Na ulicach ścisk i tłok nadzwyczajny. Całe miasto zalane powodzią ludu. Ruch tramwajów i powozów ustał zupełnie. Odnowienie wygląda góra Hradecka z świetla-

na wieżę kościoła zamkowego i gmachy okoliczne. Włtawa toczy fale, obrylutowane światłem. Ze wzgórz, okalających gród, buchają potężne płomienie palących się stosów drzewa. Widać, że i oświetleniem miasta kierowała ręka artystyczna, która tak świetnie je udekorować zdołała.

W zamku hr. Oswalda Thuna-Salma, położonym na stokach góry Hradeckiej, odbył się pożegnalny wieczór dla cesarza. Wczoraj u marszałka krajowego, księcia Jerzego Lobkowicza, był wieczór pożegnalny dla szlachty czeskiej. Hrabia Oswald Thun-Salm jest natomiast przedstawicielem w Czechach niemieckiej szlachty, która dziś żegna monarchę. Jednak na wczorajszym i dzisiejszym wieczorze obydwie oboje narodowe są reprezentowane przez swoich przedstawicieli. Przedtem przeciwnicy narodowi nie utrzymywali żadnej łączności pomiędzy sobą, nawet towarzyskiej. Owszem, stronili od siebie, gdzie i jak tylko mogli. Można by powiedzieć, że stał się cud, widząc na salonach Thun-Salma przedstawicieli czeskich i niemieckich, obcujących ze sobą najuprzejmiej, niemal po przyjacielsku. W parku pałacowym, oświetlonym *al giorno*, widzimy sędziego d-ra Riegera, przechadzającego się pod rękę z ks. Fürstenbergiem. «nawskroś niemiecko-zabarwionym». P. Kramarz z Pradem przepijają do siebie szampanem, a były minister handlu dr. Baerenreither (niemiec) z obecnym ministrem czeskim d-rzem Rezekiem rozmawiają zupełnie poufale. Prezydent gabinetu Koerber, bohater podróży cesarskiej, witany z obydwóch stron przychylnie, staje się jakby pośrednikiem zgody w przyszłości.

Co kraj posiada najznakomitszego, znajduje się na tym wieczorze. Jakież bogata jest szlachta czeska, jeśli nie jedna z jej dam ma na sobie tyle brylantów, iż śmiało można o niej powiedzieć: Isni milionem koron. Stara szlachta czeska powydobywała z skarbców swoich dziedziczne klejnoty, które już błyszczały na dworach Przemysławów, Karolów i Ferdynandów. Na zbytek może też pozwolić sobie taki książę Schwarzenberg, którego dobra są większe, aniżeli całe królestwo saskie.

Wstęgi orderowe, złote kółnierze dostojników państwowych, fiolety i szkarłaty księząt kościoła w przeważającej większości zacierają nikły, zwyczajny frak. Tylko czamara prezydenta miasta, d-ra Srba, prezentuje się okazale na jego wydatnej postaci. Każdy frak prawie ma wstęgę orderową przy piersi. O tej powodzi orderów można by powiedzieć, że frak «bez dekoracji» wygląda, jakoby był głodny i spragniony. Są fraki, po których widać, że oczekują, jak kanie, deszcza—orderowego.

Wybornie wygląda cesarz. Z pogodną twarzą, porusza się w towarzystwie jak najswobodniej. Ani cienia sztywności etykietałnej. Przechodzi z salonu do salonu, rozmawiając z mnóstwem osób. Prawie na każdym kroku wyraża wielkie swe zadowolenie z przyjęcia w Pradze, gdzie «spędził kilka dni w spokoju i szczęściu». Swobodne wystąpienie monarchy udziela się całemu towarzystwu. Wszędzie toczą się ożywione rozmowy. Bawią się nawet grupami, do czego przyczynia się wielce okoliczność, że

drzwi salonów otwarte są do parku, gdzie przygrywa orkiestra i dużo osób snuje się, krzepiąc się po herbacie papierosem lub cygarem. Cesarz, w towarzystwie ks. Schwarzenberga i gospodarza domu, przechadza się także na świeżem powietrzu, podziwiając wspaniałą iluminację miasta. Stojąc tu, w bezpośredniej bliskości cesarza, słyszałem, jak mówił do ks. Schwarzenberga:

— Dni w Pradze pozostaną mi niezapomniane. Takiego przyjęcia nie spodziewałem się.

— Serca narodu czeskiego—rzekł ks. Schwarzenberg—były i biją gorąco i wierne dla waszej cesarskiej mości.

— Widzę to po całym przyjęciu, i to mnie napawa otuchą na przyszłość. Oby tylko spokój wrócił do tego pięknego i tak wysoko kulturalnie rozwiniętego kraju.

— Da Bóg, że i to nastąpi.

— Spodziewam się—odparł monarcha.

G. Sm.

Praga, 16 czerwca.

III. Wrażenie w Czechach.

Przyjęcie cesarza w niemieckiej części królestwa czeskiego było prawie równie świetne, choć nie tak wykwintne, jak w Pradze, co się tłumaczy okolicznością, iż małe miasta, jak: Teresin (Teresienstadt), Lutomerzycy (Leitmeritz) i Ujstie (Aussig), nie mogą żadną miarą współzawodniczyć ze stolicą kraju. Dotyczy to jednak zewnętrznej strony przyjęcia. Co do zapalu, nie pozostała ludność niemiecka, pomimo wszelkich podżegań «wszechniemieckich», w tyle za czeską. Odezwa posłów wszechniemieckich do wyborców niemieckich w miejscowościach, objętych podróżą cesarską, żeby przy dekoracjach używali, zamiast barw austriackich (czarno-żółte), barw wszechniemieckich (czerwono-złoto-czarne), pozostała prawie bez skutku, gdyż zarówno w Lutomerzycach, jak w Ujstiu przeważały znacznie barwy austriackie.

W przemowach powitalnych burmistrzów miast obydwóch nie obeszło się naturalnie bez przymiotnika «niemiecki», używanego dla określenia niemal wszystkiego, co w tej części Czech wpada w oczy, zatem nieraz nawet — humorystycznie. Zwłaszcza odznaczał się pod tym względem burmistrz Lutomerzyc, znany parlamentarzysta dr. Tünke. W zapale o mało nie nazwał powietrza, którym się oddycha, i wody, którą ludzie piją, «niemieckimi». Z drugiej strony nie dopuszczano nigdzie stowarzyszeń czeskich, by tym sposobem stwierdzić «charakter niemiecki» tych miast. Nawet dzieci lutomerzyckiej prywatnej szkoły czeskiej wykluczono z korowodu dzieci szkolnych, urządzonego na przyjęcie cesarskie. W Ujstiu chciała policja miejscowa zedrzeć chorągwie o barwach krajowych (czerwono-białe) z domu tutejszej «Besedy czeskiej», tak, jak gdyby miasto Ujstie nie należało do Czech.

Wszystko to są atoli rzeczy drobne. Wogóle zaś przebieg całego przyjęcia w Czechach ze strony zarówno Czechów, jak i Niemców, był okazale wspaniały i owiany ciepłem wiernego uczucia dynastycznego. Ze względu, iż podróż cesarza do Czech miała głównie na celu posłannictwo popierania myśli ugodowej

między obydwoma narodowościami, kraj zamieszkujeć, można wobec takiego usposobienia ludności dobrych spodziewać się po niej owoców, — ale dopiero w jesieni, ponieważ przed wyborami do sejmiku nie można oczekiwać podjęcia jakiegokolwiek akcji ugodowej.

W przesłanym z Wiednia ludności królestwa czeskiego dziękczynnym piśmie cesarskiem, cesarz położył nacisk silny na konieczność porozumienia się narodowego i wyraził nadzieję, że dzieła ugody przyjdzie do skutku.

Borzywój.

Praga, 17 czerwca.

STOSUNKI POLSKO-ROSYJSKIE.

Marzenia p. Szarapowa.

Publicysta rosyjski, p. Sergiusz Szarapow, w jednym ze swych wydawnictw p. t.: «Posiewy» wypowiedział w tych dniach ciekawe, choć marzycielskie poglądy na zgodę słowian i pojednanie rosyjczyków z polakami. Przytaczamy je *in extenso* bez naszych komentarzy.

Wyobraźcie sobie ukrytą wściekłość Niemców, którzy widzą, jak w ich oczach dochodzi do zgody dwa wielkie narody słowiańskie. Wyobraźcie sobie wrażenie, jak ten fakt wywrze na wszystkich bez wyjątku słowian, których zupełnie odstraszała od Rosji po-kałowska polityka rusyfikacyjna.

Zauważcie, panowie, dwie rzeczy: Rosja nigdy nie czuła się tak silną, jak wtedy właśnie, gdy jako główną zasadę przyjmowała *sumienie*. To — *primo*. *Secundo* zaś kwestja słowiańska wciąż się rozrasta, kołata do drzwi i drzwi to może wysadzić...

Tego właśnie pp. «prawdziwie rosyjscy ludzie» nie chcą wcale rozumieć i z uporem twierdzą jedno: «polak-zdrajca», «polak-buntownik». Nie żartuję wcale. Odbieram od wielu osób listy przeważnie gniewne i żarte. Jeden z ostatnich zawiera nawet taki frazes: «Ci zaś publicyści, którzy mają odwagę pisać przychylnie dla polaków i chcą uspić rosyjską publiczność zapewnieniami, podobnemi do pańskich — są to zdrajcy i właściwe dla nich miejsce nie za stołami redakcyjnymi, lecz na szafocie». Spojrzałem na podpis — ah! — kończy się na «...uko». Gorący to naród — ci małorusini, i mają nienawiść do łacha historycznego, nieugaszonego. Ale czyż i my, wielkorosjanie, powinniśmy w taki sam sposób rozumować? Czyż nie czas zaniechać już dawniejszych rachunków, gdzie obie strony są jednakowo winne? Przecież historia podziału Polski dostatecznie już wyjaśniona. Nie znajdzie się chyba taki mędrzec, któryby się podjął zważenia wzajemnych przewinień słowian, który mógłby wskazać, kto naprzykład w sporze polsko-rosyjskim więcej zawinił? Gdyby jednak można było udowodnić, że cała wina jest po stronie polaków i że oni są naszymi wrogami, «na złość», nie zaś dlatego, że pomogliśmy zabić ich organizm państwowy, — to wszak ta okoliczność bynajmniej nie powinna wpływać na sprawiedliwe względem nich zachowanie się z naszej strony. Wiem jedno i to z pierwszych źródeł: niema polaków (poważnych), którzyby marzyli o samodzielności politycznej. Nie chcą być rosyjanami i nigdy nie będą, — ale tego wcale nie żądamy. Natomiast polacy chętnie zostaną polskimi członkami państwa rosyjskiego, jeżeli państwo to będzie ich traktowało, jako słowian. Z chwila, gdy to słowo będzie wypowiedziane i odpowiednio zrozumiane, wszelkie zwady z polakami same przez się istnieć przestaną. Tu — zupełna identyczność interesów. W pań-

stwie rosyjskiem, które siłą rzeczy, mimo woli musi się stać państwem słowiańskim, rola polaków jest zupełnie określona. Polacy i czesi, — to placówka słowiańszczyzny przeciwko Niemcom. Domowe nasze sprawy sami potrafimy załatwić, albo raczej zaniechamy ich z racji przedawnienia i «pokrzywdzenia wzajemnego», ale sprawa słowiańska nie może być rozstrzygnięta, jeżeli kwestja polska nie zostanie załatwiona w duchu prawa i sprawiedliwości.

Tymczasem Austria w naszych oczach się rozpada, a Niemcy już się dobijają o jej spuściznę. Cała przyszłość państwa Habsburgów zależy obecnie od tego, jaką pozycję zajmą czesi i polacy. Teraz właśnie czas, aby Rosja otworzyła nad rosyjskim sztandarem rozwinięta sztandar słowiański. A cóż to znaczy podnieść sztandar słowiański? To znaczy — rozstrzygnąć dwie kwestje sporne, które rozdzielają i osłabiają całą słowiańszczyznę: kwestję polską i macedońską. Rozstrzygnąć kwestję polską — to znaczy przeprowadzić jasną linię demarkacyjną między ziemią rosyjską a polską i w obrębie ostatniej zapewnić zupełną przewagę żywiołowi polskiemu. Dla Rosji niema w tem żadnego niebezpieczeństwa, ponieważ polacy innego wyboru nie mają: z nami, lub z Niemcami. Gdy im zagwarantujemy zachowanie ich narodowości, języka i wiary — będą oni stali po naszej stronie wiernie i uczciwie. Oprócz tego — cóż mogą oni zrobić gołymi rękami wobec naszej i niemieckiej siły wojennej? Wskreszenie zaś armji polskiej nikomu chyba do głowy nie przyjdzie...

«Czy może Rosja liczyć, aby ją uznano za wyższą przewodniczkę słowiańszczyzny, jeżeli słowianie będą mieli przed oczami naszą politykę rusyfikacyjną w Polsce? Czyż bułgarowie, serbowie i słowacy nie drżą na myśl, że i ich to samo musi spotkać? Czy choć jednemu słowianinowi przyjdzie chęć zostać obywatelem guberni rosyjskiej? Przecież samo imię Polski zostało wykreślone, przecież nawet skromne «Królestwo Polskie», bez cienia żadnej autonomji, razili nasze ucho do takiego stopnia, że my w połowie (w niektórych wydziałach) przechrzciliśmy je na «Kraj nadwiślański»!

«My zaś sami czy nie ucierpieliśmy na tem? Z jednej strony, dając polakom wychowanie w rosyjskiej szkole, z drugiej — ustanawiając w Polsce administrację rosyjską, — my przecież faktycznie rozpedziliśmy polaków po całej Rosji. A przecież ci polacy, z zalem w sercu, przeszli w młodości przez naszą rządową rusyfikację i nie mogli się wychować na dobrych obywateli rosyjskich. Oni się mszczą na Rosji.

«Czy można było zapobiedz temu? Rzecz naturalna: gdybyśmy zrozumieli w swoim czasie i ideę słowiańską i nasze zagadnienie na przyszłość...»

Wyraziwszy w ten sposób swoje poglądy, p. Szarapow w końcu prosi czytelników, aby byli wyrozumiali wobec jego «marzeń polskich».

POLACY I NIEMCY.

Głos szwajcara.

Interesujący artykuł o stosunkach polsko-pruskich, w formie korespondencji z Wejmaru, zamieścił najpoważniejszy dziennik szwajcarski «Journal de Genève». Małe to studjum tem cenniejszy stanowi dokument, iż wyszło z pod pióra cudzoziemca, występującego wyłącznie w obronie praw ogólnoludzkich. Oto w głównych zarysach treść tego artykułu:

«W ostatnich czasach konserwatywna prasa niemiecka otworzyła stałą nową rubrykę, która nosi miano: «niebezpie-

czeństwa polskiego». Jeżeli wierzyć pewnym dziennikom, rasa polska jest w trakcie zdobycia starych pruskich prowincji; według zdania p. Miquel'a, eksministra skarbu, miastu Poznań grozi przekształcenie się w stolicę słowiańską, w drugą «Pragę pruską». Z tego powodu sypią się dla rządu przestrogi i nawoływania, iż najświętszym jego obowiązkiem jest obrona żywiołu niemieckiego, zagrożonego w swym bycie na kresach wschodnich, — nawoływania, iżby podjęto przeciw tym przekłętym polakom nowe środki represyjne i przesładowcze.

Niektórzy patryjoci niemieccy nie chcą uznać, że trzy miliony obywateli pochodzenia słowiańskiego, rozproszonych na Szląsku, w Wielkiem Księstwie Poznańskiem i Prusach zachodnich, mogą czuć się u siebie w zakątku, w którym przyszły na świat. Posądzają ich o tajne aspiracje «do odbudowania wielkiej Polski» i, co najważniejsza, oskarżają ich o żywienie pragnień, aby księża mówili do dzieci o Bogu w języku ojczystym. Prócz tego, pomimo że polacy nauczyli się mowy niemieckiej w szkole, nie przestają adresować listów po polsku, co stanowi fatalne utrudnienie dla urzędników cesarskiej poczty!

Niepodobna zaprzeczyć, iż od dziesięć lat polacy zajęli w prowincjach pruskich mocne pozycje. Zredukowani do roli opozycyjnej w polityce, pozbawieni autonomji lokalnej, z jakiej korzystają ich bracia w Austrii, polacy niemieccy ześrodkowali swe usiłowania na gruncie ekonomicznym. Kredyt rolny został zorganizowany na podstawach nader solidnych; utworzono liczne banki ziemskie ludowe. Oporni wszelkim próbom germanizacji, polacy nie omieszkali jednak skorzystać z tych wszystkich czynników, które im darzy ich kultura niemiecka.

Rolnik polski nie ustępuje dzisiaj w niczem rolnikowi niemieckiemu. Majątki niejednego z panów polskich mogłyby służyć za wzór udoskonalenia technicznego. Wreszcie statystyka wykazuje, iż w prowincjach polskich ludność słowiańska powiększa się szybciej, niż ludność niemiecka, która w wielu okolicach nie wzrasta wcale.

By wstrzymać to szerzenie się żywiołu polskiego, rząd pruski chwycił się sztucznych sposobów kolonizacji. Państwo stara się ować znaczną liczbą posiadłości ziemskich, wystawionych przez polaków na sprzedaż, i zbywa je na ogromnie ułatwionych warunkach Niemcom.

Ta germanizacja ziemi, pojęta w tak wielkim stylu, nie zapuszcza jednak głęboko korzeni dla tej prostej przyczyny, iż posiadłości rolne zmieniają często właścicieli, i że właściciele niemieccy nie mogą się obyć bez robotników polskich.

Tu sięgamy do źródła skarg, głoszonych przez ogół niemieckich właścicieli ziemskich: skarg o braku rąk robotnych do uprawy roli. Zjawisko to ujawnia się we wszystkich częściach cesarstwa. Wszędzie robotnicy wiejscy opuszczają siola i emigrują do miast fabrycznych, wabieni wyższym zarobkiem. Rolnicy zmuszeni są sprowadzać pracowników z zagranicy, z Polski rosyjskiej lub z Galicji, które są głównym rynkiem wywozowym ręki robotczej.

Mimo braku elementarnego nawet wykształcenia, przybysze ci są doskonalszymi robotnikami rolnymi, a przytem mniej są wymagający pod względem pożywienia i mieszkania, niż robotnicy niemieccy, i uczciwi w postępowaniu z pracodawcą.

Kilka tygodni temu, wracając z wycieczki z Wartburga, spotkałem na stacji Eisenach grupę tych emigrantów słowiańskich, składającą się z setki mężczyzn i czterdziestu może dziewczyn, z których najmłodsze, w krótkich spódnicach i barwnych chustach, nie miały z pewnością więcej nad 15 lat. Przed udaniem się w drogę do jednego z okolicznych majątków, dziewczęta rzuciły się radośnie do studni stacyjnej, szczęśliwe z możności umycia się po długiej podróży i, nie zwracając uwagi na spojrzenia ciekawych, zlewały sobie głowy i piersi wodą. — Nie darmo przezywają ich «Wasserpöhlen!» — rzekł do mnie z uśmiechem jeden z urzędników kolejowych.

Nazajutrz, włócząc się po ulicach Gothy, spotkałem znów konwój emigrantów z Galicji, łatwych do rozpoznania po ich haftowanych kożuszkach i niezwykle stroju. Byli to robotnicy ziemni, sprowadzeni do budowy małej kolejki elektrycznej, która ma połączyć miasto ze stacjami klimatycznymi Turngi.

Nietylko rolnicy, ale i przedsiębiorcy, często nawet przemysłowcy korzystają z tych pracowników zagranicznych, głównie dlatego, że robotnik słowiański zadawala się mniejszym zarobkiem i nie jest pochoptym do zmywy.

Obliczają na pół miliona liczbę Polaków, pracujących na chleb w okręgach przemysłowych i górniczych Szlązka i Westfalji, i na parę setek tysięcy liczbę tych, którzy przybywają czasowo, na lato, szukać pracy przy gospodarstwach rolnych.

Mimo pokaźnego garnizonu armii urzędników pruskich, miasto Poznań zachowało charakter najzupełniej polski. Według ostatniego spisu ludności, w ciągu ostatnich dziesięciu lat żywił niemiecki zmniejszył się tam o 5 proc., podczas gdy w tymże samym okresie żywił polski powiększył się o 20 proc. Poznań, najstarszy gród polski wśród miast niemieckich, kolebka dynastji królów polskich (?), w murach swych mieści mniej Polaków, niż Berlin, w którym ich liczą do 70 tysięcy!

W prowincjach zachodnich ludność słowiańska nie składa się wyłącznie z właścicieli ziemskich i z chłopów, jak to ma miejsce w Galicji lub w Królestwie Polskiem. Znajdujemy tu klasę średnią, składającą się z kupców, rzemieślników i drobnych obywateli ziemskich; trzeci ten stan wzrasta nieustannie i tworzy cenny węzeł między szlachcią i pracownikami gleby.

I — fakt to interesujący do stwierdzenia, bo dowodzący dobrobytu narodowego — żywił żydowski znika w tych prowincjach, na przekór temu, co się dzieje w polskich dzielnicach austriackich i rosyjskich.

Wogóle można powiedzieć, iż żywił polski wzmacnia się i rozszerza w Prusach, rozlewa się na całe cesarstwo.

Ten stan rzeczy budzi usprawiedliwioną (?) trwogę w rządzie pruskim. Ale

cokolwiek na to powie p. Studt, minister wyznań i człowiek dziś najbardziej znieawidzony przez Polaków, wolno wątpić o skuteczności tych środków administracyjnych, jakimi walczy obecnie rząd pruski. Dowodziłoby to całkowitej nieznajomości charakteru Polaków i ich miłości do odwiecznych tradycji i wierzeń, gdyby kto sądził, że zwykłe dekrety ministerjalne wystarczą do wypełnienia tych uczuć, które sto lat jarzma politycznego nie były w stanie zagłuszyć.

Pewna dama polska, znająca cudownie język francuzki i niezmiernie miła w rozmowie, powiedziała mi zeszłej zimy: — «Właściwością moich rodaków jest pochopność do uniewinniania własnych błędów i wad i do pobłażliwości względem słabości ludzkich. Marnotrawca, gracz, pijak, złodziej, nawet zbrodniarz (?), są często w ich oczach tylko chorymi. Litości nie mają jedynie dla ludzi, którzy wyrzekają się tego, co dla Polaka jest najświętszem i najdroższem: narodowości i religji.»

Tak wyraża się o stosunkach polskich w Niemczech wejmarski korespondent dziennika genewskiego.

Gordon.

NOWE URZĘDY.

Gubernie mińska, mohylowska i witebska ujrzą wkrótce u siebie naczelników ziemskich, Rada państwa bowiem poleciła wprowadzić tam tych urzędników przed upływem roku bieżącego. Są to administratorowie i sędziowie zarazem, opiekunowie ludności wiejskiej i dozorczy nad działalnością władz włościańskich. Istnieją od roku 1889 w prowincjach Rosji środkowej, gdzie mieli być przedstawicielami władzy, powołanymi z pośród szlachty ziemiańskiej miejscowej, znającymi potrzeby miejscowe, tryb życia, oraz zwyczaje prawnicze, czemś w rodzaju dawnych angielskich sędziów pokoju. W rzeczywistości stało się nieco inaczej, i w składzie osobistym instytucji naczelników ziemskich żywił szlachecko-ziemiański gra rolę podrzędną.

W prowincjach zachodnich sama ustawa usuwa ten żywił miejscowy i poleca mianować naczelników ziemskich według tych samych przepisów, jakie stosują się tam przy mianowaniu innych urzędników państwowych. Ustawa o wprowadzeniu nowej instytucji do wspomnianych na wstępie prowincyj różni się jeszcze w paru szczegółach od zasadniczej ustawy 1889 roku. Usuwa ona przede wszystkim z pod kompetencji urzędu gubernialnego sprawy, dotyczące stosunków agrarnych włościańskich, i stanowi, że skargi na decyzje naczelnika ziemskiego w tych sprawach zanosić należy do zjazdu powiatowego tych naczelników. Przewodniczyć takim zjazdom mają marszałkowie szlachty, jak wiadomo, nieobieralni, ale mianowani z ramienia rządu. Nowe funkcje pociągają za sobą podwyższenie ich rangi i pensji. Naczelnicy ziemscy zastępują funkcjonujących obecnie w prowincjach zachodnich sędziów pokoju i pośredników polubownych, oraz w pewnym stopniu urzędników policji ogólnej, ponieważ w zakres ich kompetencji wejdzie dozór nietylko nad lud-

nością włościańską i nad czynnościami władz wiejskich, ale także nad ludnością miasteczek, nie korzystających z samorządu miejskiego.

Zaznaczając różnice pomiędzy ustawą z 1889 roku, która stworzyła instytucję naczelników ziemskich, a ustawą, wprowadzającą instytucję do prowincyj zachodnich, «Russk. Wied.» stwierdzają, że różnice te są dość znaczne. «Z jednej strony — mówi pismo — instytucja będzie miała jeszcze mniej związku z krajem, a raczej ze szlachtą miejscową, i podkład biurokratyczny reformy wystąpi tu jaskrawiej, z drugiej zaś reforma przestaje być przekształceniem instytucji włościańskich i nabierze dla połowy ludności «mieszczańskiej» guberni białoruskich takiego samego znaczenia, jak dla włościan».

Zmiany w ustawie o naczelnikach ziemskich, dokonane przy jej wprowadzaniu do prowincyj zachodnich, mają znaczenie i ztąd, że stwierdzają niezmienną systemu administracyjnego, panującego tam od lat trzydziestu kilku.

Bh.

Z ROZMÓW I WRAŻEŃ.

W DZIENNIKARSKIM ŚWIECIE.

ZMIANY W «SŁOWIE».

Poważne pismo codzienne jest, u nas zwłaszcza, tak czynnem ogniwem maszyny społecznej, że donioślejsze zmiany osób w składzie redakcji mają zupełne prawo do uwagi ludzi, którym publiczne sprawy nie są obojętne. Zmiany takie zaszły w «Słowie». Już przed laty z górą dwoma na miejsce dawnego konsorcjum ludzi, popierających pismo materialnie, wstąpił jeden człowiek, który cały ciężar wydawnictwa wziął na swoje barki, p. Lucjan Wrotnowski. Przed kilku tygodniami ustąpił ze stanowiska redaktora pisma p. Mścislaw Godlewski, a czytelnicy nasi wiedzą już, iż stało się to skutkiem różnicy poglądów na sposób prowadzenia pisma¹⁾. P. Wrotnowski, zachowując sobie naczelną kierunek pisma, bezpośrednio zawiadywanie sprawami redakcyjnymi powierzył p. Antoniemu Donimirskiemu. O ile te zmiany wpłyną na sam charakter pisma — czytelnicy nasi dowiedzą się przez nasze pośrednictwo z ust samych zainteresowanych osób.

U p. Mścislawa Godlewskiego.

Współpracownik nasz, p. Albert, naskicował na innem miejscu kilku energicznymi rysami sylwetkę p. Godlewskiego, i jako redaktora w stosunku do współpracowników, i jako społecznego działacza w stosunku do ogółu.

Aby zacząć od początku, prosił mi p. Godlewskiego o króciutką historję «Słowa» przedewszystkiem.

— Głównym inicjatorem «Słowa» — rzekł p. Godlewski — był Konstanty Górski, który bardzo odczuwał potrzebę ta-

¹⁾ Por. art. «Sylwetka redaktora» w dziale «Życie i sztuka» bież. N.-ru.

kiego pisma i aż do ostatnich czasów, dopóki nie rozbroiła go ciężka, śmiertelna choroba, interesował się sprawami pisma i niósł mu pomoc. Obok niego zasłużyli się głównie około powstania «Słowa»: Antoni Wrotnowski, Antoni Zaleski, dalej Stanisław Plater-Zyberg, Konstanty Przeździecki, p. Ludwik Górski i inni. Pierwszym redaktorem był Sienkiewicz, którego jednak praca twórcza odciągała ustawicznie od zajęć redakcyjnych, ustąpił też swego redakcyjnego krzesła Władysławowi Olendzkiemu. Ten rządził lat dwa, ale akcjonariusze nie byli z tych rządów zadowoleni i w dniu 1 czerwca 1887 r. powołali mnie na to stanowisko. Tu wspomnieć muszę o zlaniu się «Echa» ze «Słowem». To «Echo» kupionem zostało od p. Sarneckiego dla wzmocnienia naszego stanowiska.

— I cel został osiągnięty?

— Tak. «Echo» miało przeszło dwa tysiące prenumeratorów, z których przeszło tysiąc «Słowo» zdołało utrzymać.

— Jak się przedstawiała sytuacja «Słowa» w chwili wejścia pana do redakcji?

— Przedewszystkiem «Słowo» miało wtedy opinię pisma, wysługującego się arystokracji. Uważano je za organ pewnego stanu społecznego...

— Alboż nie było niem w założeniu?

— Nigdy, panie, nigdy. O tem mowy nie było żadnej między nami. «Słowo» zawsze było pismem, służącym pewnej określonej idei, organem pewnego wyraźnego programu, organem, jeżeli pan chce, *stronictwa trzeźwego, zachowawczego, katolickiego*. Zkąd do nas ludzie przychodzą, było to rzeczą uboczną; najważniejszą, aby ich przychodziło jak najwięcej i aby przychodzili zewsząd. W tym duchu prowadziłem pismo przez cały czas mojej pracy; mam nadzieję, że zostawił «Słowo» z inną opinią, niż je wziętem, że uczynił z niego organ, z którym się liczone i który szanowano.

— Jaka była sytuacja «Słowa» pod względem materialnym?

— «Słowo» zawsze prawie potrzebowało pewnej pomocy materialnej, aby utrzymać się na tej wysokości literackiej, na jakiej stało. Ale interesy jego szły względnie dobrze i przez pewien czas coraz lepiej. W roku 1894 nie trzeba było żądać od akcjonariuszów żadnych dopłat. Następnie jednak interesy się pogarszały poczęły.

— A przyczyny tego?

— Z jednej strony ubywali nam akcjonariusze: umarł Tomasz Zamojski, umarł Konstanty Przeździecki, rozchorował się ciężko Konstanty Górski. Z drugiej—pewne czasopisma puściły się na prostą spekulację: obiecywać poczęto publiczności nadzwyczajne dodatki, sute premja, dawano jej pismo codzienne niejako *zadarmo*,—i niejednen niekrytyczny czytelnik poszedł na lep, zapominając, jak to zwykle bywa, zajrzeć—darowanemu koniowi w zęby. Oszołomiony nadzwyczajnymi dodatkami, zaniedbał porównać, jakiej to wartości strawę dają

mu w samem piśmie. Takie wydawnicze sztuki na krótką tylko udają się metę. Ale narazie «Słowo» od nich materialnie ucierpiało. Wtedy to p. Lucjan Wrotnowski zaoferował się wziąć je na siebie, a ja byłem pierwszym, który mu w przeprowadzeniu tej kombinacji wszelkimi siłami pomagałem.

U p. Lucjana Wrotnowskiego.

P. Wrotnowski jest jednym z najpopularniejszych ludzi w Warszawie. Powiedzieć o nim można, iż «żyje we wszystkich sferach»: w arystokracji—przez swoje stosunki osobiste, w świecie finansów i przemysłu—jako inicjator i kierownik paru wielkich przedsiębiorstw, w «inteligencji»—jako prawnik, w świecie ziemiańskim—jako właściciel dóbr; wreszcie styka się przez żonę swoją, jedną z najczynniejszych pań naszych na polu filantropji, z naszym ludem. Człowiek jest to wszechstronny, a przynajmniej wielostronny działacz na szeroka skalę, niewyczerpane źródło energii i inicjatywy społecznej.

— O żadnych zmianach zasad—rzekli mi z właściwą sobie jasnością myśli i dosadnością słowa—nie może być mowy. «Słowo» będzie i nadal tem, czem było dotychczas: organem rozumnie konserwatywnym i bronić będzie tych samych, co i dotąd celów. W programie nic się nie zmieni. Nie było ono nigdy pismem żadnej koterji ani stanu, więc nie będzie niem i nadal. Ambicją naszą jest: stać się organem «inteligencji», a więc wszystkich wykształconych i myślących ludzi w naszym kraju.

— Zaszły więc zmiany są to ściśle tylko zmiany osób?

— Tak jest. Ksiądz Chełmicki, redaktor feljetonu «Słowa», opuścił to stanowisko, jak pan wie, ponieważ sam założył pismo: «Bibliotekę Dziel Chrześcijańskich». Przytem udział, jaki bierze w tyłu instytucjach dobroczynnych, pochłaniał mu zawsze masę czasu. Redaktor naczelny, p. Mściśław Godlewski, ustąpił dlatego, że pomiędzy nami okazała się poważna różnica poglądów na sposoby prowadzenia pisma codziennego, politycznego i społecznego. Pismo takie powinno być prowadzone, mojem zdaniem, żywiej, powinno zasady swoje dokumentować. Co do innych zmian osobistych—są one bez znaczenia. Zresztą bezpośredni kierunek pisma objął p. Antoni Donimirski, długoletni członek redakcji «Słowa», pomocnik i zastępca p. Godlewskiego.

— Jak to się stało, żeś pan stanął na czele dziennika?

— Wie pan o tem dobrze, iż prowadzenie u nas pisma prawdziwie poważnego, wypełnionego nie dyletanckimi próbami niedojrzałych piór, ale referującego sprawy społeczne przez ludzi odpowiednich i odpowiedzialnych, nie stanowi interesu materialnego. Pismo takie wymaga znacznych nakładów i ofiar. Otóż kiedy wskutek śmierci kilku najwierniejszych przyjaciół pisma, interesy «Słowa» się zachwiały, pozostali akcjonariusze po-

stanowili je podtrzymać przez nowy nakład sił i środków.

— Można wiedzieć nazwiska tych akcjonariuszów?

— Pozostało ich w końcu czterech tylko: ś. p. Konstanty Górski, p. Ludwik Górski, ordynat Krasiński i ja. Pierwszą czynnością było uregulowanie strony prawnej wydawnictwa. Mnie zaproponowano podpisywanie pisma. Odpowiedziałem na to, że rola *strohmana* wogóle nie leży w moim charakterze ani temperamencie, ale, iż gotów jestem do pewnej ofiary i przyjmę «Słowo» zupełnie na siebie. Odkupiłem więc prawa własności, za sumę oczywiście bardzo niewygórowaną, która zresztą nie poszła do kieszeni właścicieli... I oto wziętem się do roboty. Na początek powiększyłem format pisma i wprowadziłem artykuły społeczne i ekonomiczne w formie, zastosowanej do potrzeb pisma codziennego, a więc unikając długich rozpraw i podając krótsze, a zamknięte w sobie całości. Dłuższa choroba odsunęła mnie na czas pewien od zajęcia się «Słowem», z tem większą energją teraz do tego wracam.

— Czy to jest debiut pana w świecie drukowanej bibuły?

— Bynajmniej. Już przed dwudziestu laty zajmowałem się redakcją «Kroniki Rodzinnej», którą objąłem po Adamie Goltzu. Brałem dalej udział w wydawnictwach «Biblioteki Warszawskiej» i «Niwy». Pracowałem też i w temże «Słowie», i pamiętam krytyczne chwile, kiedy podczas lata cała praca leżała nieraz na barkach dwóch nas, współpracowników, tak, żeśmy musieli dopuścić i trzeciego do wspólki: nożyce.

— Na zakończenie jeszcze jedno pytanie: pomiędzy «Słowem» i «Krajem» istniał stosunek zażyły, oparty na poszanowaniu pracy i życzliwości osobistej...

— Stosunek ten, mam nadzieję, pozostanie i nadal takim samym. Z panem Erazmem Piltzem znam się nie od dziś przecie. Wprawdzie nasze programy polityczne nie są identyczne, choć w wielu punktach do siebie zbliżone, ale jak dotychczas, tak i nadal, ufam, w harmonji i zgodzie bronić będziemy tego, co na obronę zasługuje, zwalczać to, co szkodzi, niszczyć to, co robotę społeczną psuje.

— Czy mogę wydrukować to pańskie oświadczenie?

— Ależ,—bardzo proszę.

U p. Antoniego Donimirskiego.

Człowiek czysty jak lza, pełen hartu duszy i odwagi, powszechnie szanowany. Prawnika i ekonomista, miał już za sobą długą, polityczną i ekonomiczną karierę, gdy przed 14 laty został przez p. Godlewskiego wciągnięty nadobrze do dziennikarstwa. Wyjątkowa jego wiedza, poparta długim doświadczeniem, posłużyła mu do postawienia ekonomicznego działu «Słowa» na wysokości, stojącej po nad wszelką konkurencję.

Oto wiązka osobistych o p. Donimirskim szczegółów:

— Pochodzę z Prus zachodnich—dyktował mi p. Donimirski—uniwersytet skończyłem w Berlinie. Jako poseł do niemieckiego parlamentu, pracowałem w komisjach budżetowej i specjalnej, reformującej w państwie system monetarny. Byłem dalej członkiem Rady zarządzającej asekuracyjnego Towarzystwa «Vesta», i posiadałem udział w Banku rolniczym, prowadzonym przez mego ojca. Przez lat dziesięć byłem współwłaścicielem «Gazety Toruńskiej». Po przeniesieniu się do Wiednia, powierzył mi Zyblukiewicz opracowanie memoriału o taryfach kolejowych dla Galicji.

— Kiedy pan przybył do Warszawy?

— W roku 1887 i zaciągnąłem się zaraz do dziennikarstwa warszawskiego, zrazu jako redaktor «Niwy» i współpracownik «Słowa». Jednakże dziennikarstwem zajmowałem się od młodych lat—i to ciągle w tym samym zasadniczym kierunku, co i teraz: jako student jeszcze, pamiętam, napisałem do «Gazety Toruńskiej» artykuł p. t.: «O bierności w polityce». Agitowano wtedy, aby polacy nie posyłali posłów do wszechniemieckiego parlamentu celnego—i ja przeciwko tej agitacji wystąpiłem.

— Czy wydał pan większą pracę?

— Dłuższe rzeczy drukowałem w «Bibliotece Warszawskiej». Mam zaczęta i książkę, ale praca dziennikarska pochłania tyle czasu, że wykończyć jej dotychczas nie zdołałem. Wszystkie moje siły wkładałem w rozwinięcie działu ekonomicznego w «Słowie», wiedząc, że wobec rozwoju gospodarczego, tak w ostatnich latach pomyślnego dla nas, wobec powstających towarzystw rolniczych, a zwłaszcza instytucji drobnego kredytu, prasa w tę stronę baczna wyteżyć winna uwagę.

— O ile wiem, stosunki wewnętrzne w «Słowie» odznaczały się za dawnej redakcji wielkim koleżeństwem.

— Istotnie, była to zasługa p. Godlewskiego, że redakcja stanowiła jedną jakby rodzinę. Usilnem mojem staraniem będzie, aby moi koledzy nie skarżyli się na mnie.

— A co do planów na przyszłość?

— Przygotowujemy się do przyszłorocznej kampanji. Zdaje ja sobie zresztą sprawę z tego, że pismo, tak prowadzone jak «Słowo», powoli tylko może sobie zdobywać czytelników. Przeciwny czytelnik polski, wychowany na kurjerkach, nie odczuwa jeszcze potrzeby informacji gruntownej, oświecenia spraw prawdziwego; woli wiadomości szybkie i lotne, podane w sposób jaskrawy. Ale to trudno. Liczba poważnych ludzi w społeczeństwie rozwijającym się rośnie, rość też będzie i liczba nowych czytelników.

— P. Wrotnowski zapewnił mnie, że ufa, iż pomiędzy «Słowem» a «Krajem» i nadal istnieć będzie harmonja w pracy społecznej.

— Ja chyba ze swej strony pod-

kreślać tego nie potrzebuję. Pisywałem do «Kraju», a pan Piltz wie sam dobrze, jak wysoko szanuję i cenię jego usiłowania w sprawie publicznej.

Varsoviensis.

ECHA ZACHODNIE.

LWÓW. 22 czerwca.

[Sejm. Mowa marszałka. Kraj i rząd. Echo sukcesu «Koła polskiego». Nowe projekty do ustaw. Słowa marszałka o samorządzie. Pięte gimnazjum ruskie w Galicji. Koncept posła Oleśnickiego. Wnioski.]

△ Przerwana w grudniu zeszłego roku ostatnia sesja sześciolatniej sejmowej kończy swoje obrady. Sejm zebrał się tym razem na bardzo krótko, bo tylko na trzy tygodnie, tak, iż cała ta sesja nie wyniesie nawet jednego miesiąca. Galicja jest krajem naprawdę rolniczym. Pokazało się to i tym razem. Roboty w polu nie pozwalają jej reprezentacji obradować dłużej, niż do dziesiątego lipca. Fakt ten musi znów wywołać jaknajwiększe «skondensowanie» prac sejmowych, co się już poniekąd zaznaczyło w nerwowem tempie, w jakim pracują komisje i pełna Izba.

Marszałek rozpoczął obrady dłuższem przemówieniem, w którem brzmiała wybitnie nuta solidarności kraju z rządem, a obok tego mężkie poczucie silnego stanowiska, jakie Galicja ma prawo zajmować w gronie krajów austriackich. Z zadowoleniem stwierdził marszałek, że uchwalona niedawno ustawa państwowa o regulacji rzek, czyni zadość wyrażonemu tylokrotnie życzeniu sejmu i kraju, z zadowoleniem wspominał również o przyszłym udziale Galicji w zrealizowaniu przedsiębiorstw, objętych uchwalonym świeżo państwowym funduszem inwestycyjnym, a w szczególności o korzyściach z zamierzonych kolei lokalnych i budowy kanałów wodnych. Wyników tych nie uważa marszałek ani za koncesje, ani za zwycięstwo, ani za dobrodziejstwo, lecz za spełnienie słusznych życzeń kraju, popartych z siłą i stanowczością przez jego reprezentację w Wiedniu. W tej myśli wita te rezultaty z radością, a to tembardziej, że nie zawdzięcza się ich groźbom lub presji, lecz rozumnemu i umiarkowanemu działaniu, opartemu na naszej tradycyjnej polityce, która stara się połączyć dobro i interes kraju z interesem i potrzebami państwa.

Charakterystyczną była również radość, jaką marszałek kraju wyraził z powodu wstąpienia czterech posłów chrześcijańsko-ludowych (stojałowczyków) do Koła polskiego. Mówca uważa to za zwrot stanowczy na korzyść jednego i solidarnego Koła polskiego w Wiedniu, któremu ze strony nieprzychylniej wrócono już rychły koniec, i wyraża nadzieję, że w tem Kole solidarnem prędzej lub później znajdzie się także reszta naszych posłów wiedeńskich, stojących na gruncie narodowym.

Przechodząc na grunt ściśle krajowy, wymienił marszałek szereg projektów do ustaw, przedłożonych sejmowi przez wydział krajowy, a pomiędzy temi, jako najważniejszy, projekt ustawy o tworzeniu włości rentowych, który całej sesji obecnej pod względem prawodawczym

da charakter, przyczem z całym naciskiem zaznaczył, że przeprowadzenie tej ustawy możliwem będzie jedynie przy gorliwości, dzielności i ofiarności obywatelstwa, t. j. tych cnót, bez których wogóle samorząd pomyśleć się nie da.

Tym słowem, które powinnyby się stać historycznemi i w których streszcza się tak specyficznym polski ideał urzędnika-obywatela, towarzyszyły gorące oklaski wszystkich posłów.

Z dotychczasowych trzech posiedzeń obradującego sejmu jest już kilka wybitnych momentów do zanotowania. Podczas, gdy w komisjach odbywają się gorączkowe studia nad sprawą włości rentowych, w pełnej Izbie padł wniosek posła Włodzimierza Barwińskiego o założenie nowego gimnazjum ruskiego w Stanisławowie, odesłany bez dalszych rozpraw do komisji szkolnej. Odesłanie do komisji w takiej, jak ta, sprawie, oznacza niemal jej pomyślnie załatwienie, i dlatego uprzedzając jej rozstrzygnięcie formalne, można już dziś mówić o politycznem znaczeniu, jakie ma ta uchwała sejmowa kreowania piątego gimnazjum ruskiego w Galicji. Gdyby postulat p. Barwińskiego nie miał za sobą większości sejmu, odrzuconoby go *a limine*; że się tak nie stało, to dowodzi przychylnego usposobienia tej większości dla wniosku, a zarazem stanowi wymowny dowód, jak sprawiedliwą i braterską jest polityka polskiej większości sejmowej wobec narodowych interesów ruskich.

I tylko na korzyść tych interesów wyszłoby, gdyby rusini galicyjscy mieli więcej takich przedstawicieli, jak p. Barwiński, a jaknajmniej adwokatów i obrońców w guście posła stryjskiego, p. Oleśnickiego. Znakomity ten polityk, który całą mądrość swoją wysiła w kierunku wysmarzenia jaknajjaskrawszych konceptów w celu taniego przypodobania się bezkrytycznym wyborcom, postawił teraz wniosek, ażeby na wszystkich wydziałach wszechnicy lwowskiej zaprowadzono jedyny język wykładowy ruski. Naturalnie wniosek ten, którego nie można uzasadnić nawet tak problematycznym motywem, jak statystyka, może być brany na serio tylko przez p. Oleśnickiego.

Polityczne znaczenie posiada wniesiona na jednym z posiedzeń interpelacja posła Wojciecha Dzeduszyckiego w sprawie użycia niemieckiego języka przez starostę w Białej, na posiedzeniu tamtejszej rady powiatowej, co sprzeciwia się prawom, gwarantowanym językowi polskiemu, jako urzędowemu. Charakter ekonomiczny posiadają nakoniec wnioski prof. Zolla o wezwanie rządu, ażeby założył wyższą szkołę górniczą w Krakowie, i włościanina Styły, aby kraj przeznaczył ze swoich funduszy dwadzieścia tysięcy koron dla badań nad pokładami węgla w Galicji.

Na tem kończy się narazie bieżąca kronika sejmowa.

Novus.

POZNAŃ, 22 czerwca.

[Mowa szewca w sądzie. «Kichająca» szkoła. Socjal-hakatyzm. Kłamstwa hakatystów o arcybiskupie. Usunięcie dozoru szkolnego w Środzie. Nieurodzaj. Towarzystwo przyjaciół nauk. Zajęcie w Dobrzycy.]

△ Pewnego dnia kwietniowego przed sądem obwodowym stanął szewc z Gniezna, Walenty Kornatowski, któremu za-

rzucano, że nie posyłał syna na niemiecką naukę religji. Widocznie zbyt dośladnie wyraził swe niezadowolenie, bo sąd za niewłaściwe zachowanie się wymierzył mu 24 godzin aresztu. Oburzony mistrz dratwy wygłosił natychmiast krótką i węzłowatą mowę:

«Nie ukaranoby mnie, gdybym był hakatystą. Psiekrwie Niemcy, czyż myślicie, że wolno wam z Polakami czynić wedle upodobania? Na dzień do aresztu! Czemu nie trzy dni lub tydzień! A może byłoby lepiej uciąć głowę! Wówczas musielibyscie żywić moją żonę i dzieci. Cesarz jest dobrym, tylko ci psiekrwie urzędnicy są niegodziwi!»

W tych dniach Kornatowskiego za jego mowę stawiono przed Izbą karną, która za obrazę urzędników skazała go na pół roku więzienia. Nie była to mowa parlamentarna pod względem formy, ale czyż nie to samo mówili posłowie polscy w sejmie pruskim i parlamencie Rzeszy? Czyż nie to samo powtarzają codzień pisma polskie? Czyż nie to samo myśli cały lud polski pod zaborem pruskim? Wypadek z szewcem gnieźnieńskim jest żywym świadectwem istotnych uczuć tego ludu. Hakatyści osiągnęli już ten skutek, że wszystkie klasy społeczne w Wielkopolsce zbliżyły się do siebie i stanowią jeden zwarty obóz. Co poseł sejmowy wygłasza w wyrazach grzecznych i gładkich, to szewc powtarza bez ogródek: treść ta sama.

Dziewczeta w szkole katolickiej w Miłosławiu nie chcą dotąd przystać na niemiecką naukę religji. W godzinach, przeznaczonych na ten wykład, uczennice objawiają zazwyczaj tak wielką zdolność kichania, że nauczyciele nie mogą z nimi się porozumieć, lecz nie wymierzają im kar z obawy, że zajdzie to samo, co we Wrześni. «Kichające» uczennice zamawiają nawet jawnie msze w kościele na intencję rychłego zniesienia niemieckich wykładów religji. Jest to komiczna i smutna zarazem ilustracja do niefortunnnych rozporządzeń Studta.

O tem «kichaniu» dziewcząt miłosławskich doniósł najprzód hakatystyczny «Pos. Tageblatt». Pisma polskie nazywają to wymysłem, jakkolwiek nie przecza, że uczennice istotnie mszę zamówiły, gdyż wiedziały, że ich ojcowie udali się do p. Studta z protestem i z zadaniem cofnięcia niemieckiego wykładu religji. Odpowiedź dotąd nie nadeszła.

Wielkie poruszenie wywołała wiadomość o wkroczeniu «sily zbrojnej» do kościoła katolickiego w Dobrzycy. Do «Kur. Pozn.» donoszą, że w chwili, gdy proboszcz, ks. Niziński, sposobił w kościele działość do komunji, wszedł burmistrz Brandenburger wraz z żandarmerią i oświadczył, że landrat Hahn polecił mu przeprowadzić śledztwo, ponieważ ksiądz udziela tajnej nauki języka polskiego. Mimo tłumaczeń księdza, burmistrz zabrał dzieciom tablice i książki, chociaż były one przyniesione ze szkoły. Ksiądz przerwał śpiew «Boże w dobroci» i kazał dzieciom iść do domów. Ten fakt zaniepokoił ludność okoliczną, która się obawia, że nastąpi znowu czasy «kulturkampfus».

Donosilem już, że socjaliści niemieccy wyłączyli ze swego grona Polaków za ich tendencje narodowe. Otóż ów specyficzny hakatyzm został ochrzczony przez posła Daszyńskiego nie bez dowcipu

«socjal-hakatyzmem». Ten nowy objaw nienawiści może przybrać szersze rozmiary, gdy robotnicy niemieccy zaczną przybierać nieprzyjazną postawę wobec robotników polskich, konkurujących z nimi na rynkach pracy. Naturalnie teoretycy socjalizmu z zasady zostaną wrogami hakatyzmu, ale w praktyce może dojść do istotnej waśni między socjalistami polskimi a niemieckimi.

Polakożercze pismo «Tägliche Rundschau», nie mogąc strawić spokojnie faktu, że znany wiec «obyczajowy» w Poznaniu odbył się normalnie, spróbowało obalamucić opinię niemiecką w ten sposób, że podało fałszywie treść listu arcybiskupa Stabilewskiego, błogosławiącego wiecowi. Arcybiskup miał jakoby napisać, że ubolewa nad tem, iż wskutek pijactwa i karciarstwa «wiele ojczystej (polskiej) ziemi przeszło w obce ręce». Ztąd «Täg. Rundschau» wywnioskowało, że arcybiskup jest jawnym wrogiem niemieckości, którą publicznie zowie «obcym» żywiołem. Zrobił się zaraz hałas w pismach hakatystów. Niemieckie pisma katolickie wzięły arcybiskupa w obronę — i słusznie. Okazało się bowiem, że nic podobnego ks. arcybiskup w liście swoim nie pisał, a mówił tylko ogólnikowo o «pustoszeniu ojcowizny».

W Środzie rząd nakazał nowe wybory na członków dozoru szkoły katolickiej. Powodem był fakt błądy. Do szkoły należy rola, którą dzierżało trzech Polaków. Pewnemu właścicielowi ziemskiemu, Niemcowi i protestantowi, podobało się w tym roku ubiegać o tę dzierżawę, lecz dozór szkolny uchwalił oddać ją znowu Polakom, choć Niemiec dawał większą cenę. Rząd kazał landratowi zawrzeć kontrakt z Niemcem, ale dozór uchwalił wytoczyć Niemcowi proces cywilny. Wtedy rząd usunął wszystkich członków dozoru, a wśród nich znanego ks. Jażdżewskiego — i stało się zadość Hakacie.

Winniśmy oddać sprawiedliwość rządowi, że wobec klęski rolniczej, która w tym roku grozi Poznańskiemu i Prusom zachodnim, zachowuje się nader energicznie. Obliczono, że niedobór pszenicy wyniesie 183 milj. mar., niedobór żyta 103 milj. mar. Ministrowie odbyli już narady z władzami miejscowymi i postanowili poczynić wszelkie możliwe ulgi płatnikom podatków; zrobiono też dla nich ułatwienia kredytowe. Minister rolnictwa nakazał udzielanie za połowę ceny paszy i ściółki z lasów rządowych, obniżono także do połowy taryfy kolejowe za przewóz paszy i surowych płodów, nawet administracja wojskowa przyrzeka ułatwiać kupno zboża, otrąb i siana z magazynów prowiantowych. Pojedynczym rolnikom w razach wyjątkowych rząd ma udzielać pożyczek gotówką. Oby tylko przy stosowaniu tych ulg nie winieszał się hakatyzm!

Poznańskie Tow. przyjaciół nauk na ogólnem zebraniu postanowiło przezornie zapisać się do rejestru rządowego i uzyskać tym sposobem przywileje korporacyjne i osoby prawnej. Henryka Sienkiewicza mianowało ono swoim członkiem honorowym.

Bój.

PARYŻ, 21 czerwca.

(Telegraf bez drutu pod ziemią. Polonica).

Δ Dzienniki tutejsze donoszą o pomyslnych wynikach, jakie uwieńczyły

doświadczenia z nowowynalezionym sposobem telegrafowania bez drutu pod ziemią. Wynalazcą jest p. Piłsudski, pułkownik inżynierji wojskowej rosyjskiej, który oparł swe odkrycie na spostrzeżeniu, iż ziemia jest daleko lepszym przewodnikiem fal elektrycznych, niż powietrze. Pułk. Piłsudski zorganizował pod Paryżem dwie stacje elektryczne, między którymi odbywa się próba wymiana depesz bez pomocy drutu. Aparaty przypominają swym mechanizmem głośny system Marconiego, posiadają wszakże właściwe odmienne urządzenia. Dotychczas doświadczenia dokonywane są na odległości 550 metrów; wynalazca wszakże twierdzi, iż niebawem będzie mógł przesyłać depesze na znacznie większe, prawie nieograniczone odległości. Aparat pułk. Piłsudzkiego ma oddać nieocenione przysługi celom wojskowym, ponieważ do zorganizowania stacji telegraficznej jego systemu nie potrzeba więcej, jak 8—9 ludzi i 15 do 20 minut czasu. Łatwo pojąć, iż wieść o tym wynalazku obudziła duże zainteresowanie.

W majowym zeszycie wydawnictwa «La Gazette des Beaux-Arts» znalazłem artykuł p. Ludwika Fournier'a o rozwoju sztuki w Polsce. Autor zajmuje się głównie pracami, przedstawionymi komisji historii sztuki, która pod przewodnictwem p. Sokołowskiego stanowi sekcję Akademii krakowskiej¹⁾.

P. E. Żarski wydał broszurę o wynalezionym przez się aerostacie, który ma rozstrzygać kwestję żeglugi powietrznej. System p. Żarskiego został opatentowany, a celem zbadania jego praktycznej wartości w Lille powstało specjalne Towarzystwo.

Inna znów broszura, również w języku francuskim, wyszła z pod pióra p. I. Obolskiego, p. t.: «Przemysł górniczy w prowincji Quebec» (Kanada). P. Obolski jest profesorem szkoły politechnicznej w Montréal i inspektorem górniczym.

Dr. J. Babiński złożył Towarzystwu lekarskiemu szpitali paryżkich komunikat, traktujący o chorobach nerwowych.

Dr. J. Piotrowski, lekarz marynarki francuskiej, został zaszczycony złotym medalem za odwagę i poświęcenie w walce z zarazą.

Tutejsze polskie Towarzystwo gimnastyczne «Sokół» urządziło w tych dniach majówkę do Saint-Cloud, w której wzięło udział i kilka innych stowarzyszeń polskich. Wycieczka udała się bardzo dobrze.

Młody artysta-malarz, p. Bolesław Szańkowski, na zaproszenie głównodowodzącego wojskami angielskimi w Indiach wschodnich, lorda Westmacot, udaje się w lipcu na dłuższy pobyt do Bombaju.

Gordon.

Δ Galicja. Przed kilku miesiącami kupiectwo polskie wszczęło chwalebna akcję i rozpoczęło starania, aby zamiast z Niemiec towary wszelkie sprowadzać z Anglii. Zajął się tą sprawą kongregacja kupiecka krakowska, postanowiła jednak spółdziałać z kongregacją lwowską, do której w tej sprawie się odwołała. Okazało się jednak, że kongregacja kupiecka lwowska nie może przystąpić do akcji kupców krakowskich. W Galicji wschodniej 60 proc. kupców jest żydów, a 10 proc. rusinów i ci wszyscy sprowadzania towarów od Niemców zrzed-

¹⁾ Por. «Polonica» w dziale «Życia i sztuki» bież. Nr. «Kraju».

się nie chcą. Dobrze zamiary więc poszły wniwecz: kupcy krakowscy sami na ten krok śmiały zdobyć się nie chcą.

△ Zakopane. Namiestnictwo galicyjskie zwróciło się do komisji klimatycznej w Zakopanem z zapytaniem, czy ta miejscowość ma być uznana za stację dla chorych na gruźlicę. Komisja klimatyczna odpowiedziała przecząco, powołując się na to, że Zakopane nie ma odpowiednich urządzeń dla suchotników. Zdaniem komisji należy wydać ustawę, nakazującą umieszczanie przybyłych do Zakopanego suchotników w specjalnych domach albo sanatorjach pod groźbą kary pieniężnej. Lekarz stacji klimatycznej dr. Janiszewski nie przyłączył się do tej uchwały komisji, gdyż, zdaniem jego, całe Zakopane powinno być otwarte dla wszystkich cierpiących na płuca. „Przegląd Zakopiański” również występuje przeciwko uchwale komisji, twierdząc, że czyste powietrze Zakopanego jest własnością całego narodu, a przedewszystkiem cierpiących na piersi, należy tylko starać się o odpowiednie urządzenie Zakopanego. Czy Zakopane ma zostać nadal tylko miejscem przyjemnego odpoczynku dla zdrowych, czy też stacją dla gruźlicznych, jak Meran albo Davos — oto kwestja, która teraz zajmuje przyjaciół tego najpiękniejszego zakątka w Polsce.

△ Szlak austriacki. Wychodząca we Fryszacie „Obrona Ludu” stwierdza, że stosunek liczebny narodowości, zamieszkujących powiat frysztański, t. j. polaków, Czechów i Niemców, w ostatnim dziesięcioleciu zmienił się stanowczo na korzyść polaków. W 44 gminach bowiem liczono przy spisie zeszłorocznym polaków 83,568, Czechów 32,471, Niemców 11,180. Przed 10 laty polacy stanowili 60 proc. ludności całego powiatu, obecnie zaś stanowią 66 proc. Ponieważ podczas spisowania popełniono liczne nadużycia na niekorzyść polaków, więc zamiast owych 83 tys., można śmiało liczyć przeszło 100 tys. głów na ludność polską, podczas gdy reszta, brakująca do ogólnej sumy 135 tys. mieszkańców, należy do innych narodowości. Najbardziej pocieszającą jest ta okoliczność, że wiele rodzin polskich, zaliczanych dawniej do Niemców lub Czechów, figuruje już w spisie jako polskie, że będzie tak coraz lepiej.

△ Słowaczyna. Wrogi słowianom dziennik „Frankfurter Ztg”, który wychwalał zawsze węgrów za ich gospodarce wobec „innoplemięńców”, pisze, że wychodźstwo z komitatów północno-węgierskich (zamieszkałych wyłącznie przez Słowaków) do Ameryki północnej stale wzrasta. Niektóre gminy w północnych Węgrzech są prosto wyludnione, a w wielu okolicach proboszczowie, nauczyciele ludowi i sędziowie gminni (notariusze) muszą przy pracy w polu resztkom ludności pomagać. W gminie Rank wybrano sędzią do spraw drobiazgowych kobietę, ponieważ nie było mężczyzn, którzyby podjął się obowiązków, z tym urzędem związanych. Jak zaś silną jest emigracja z Węgier, dowodzi fakt, że w miesiącu kwietniu r. b. wydano w Węgrzech 19 tys. paszportów zagranicznych, z których blisko 6 tys. wypada na górne Węgry, zamieszkałe przez Słowaków. Są to jednak cyfry oficjalne. Setki emigrantów — jak twierdzi „Frankfurter Ztg” — wynoszą się z Węgier bez paszportów. Rząd węgierski zaniepokojony jest emigracją słowacką, lecz nie chce położyć jej tamy za pomocą polepszenia sytuacji ekonomicznej i politycznej ludności słowackiej.

△ Berlin. Na ostatnim wiecu w sprawie polskich nabożeństw stwierdzono, że na 15 tys. dusz parafjan przy kościele N. Marii Panny przypada 5 tys. Polaków. Mimo to niema dotąd dla nich wcale polskich kazania. Deputacja parafjan polskich udała się do administratora parafji z prośbą, aby chociaż co dwa tygodnie odbywały się polskie kazania w kaplicy. Ks. Jeder, administrator, przyznając potrzebę polskich kazania dla Polaków, twierdził, że sam ich zaprowadzić

nie może. Na wiecu wybrano komisję z siedmiu członków, której zadaniem jest wyjednać u rządu parafji, aby dla Polaków odbywały się nabożeństwa polskie, a przedewszystkiem kazania polskie.

Z MIAST I WSI.

WILNO, 10 czerwca.

[Przemysł fabryczny w gub. wileńskiej. Ulew. Wiodki urodzajów. Statystyka szkół ludowych gub. kowieńskiej.]

□ Według sprawozdań inspekcji fabrycznej, przemysł w gub. wileńskiej w ostatnich latach znacznie się rozwija; biorą w nim duży udział ziemianie ze swemi gorzelniami, browarami, fabrykami krochmalu, dachówek, garbarniami. Z pośród chrześcijan-przemysłowców 124 osoby, czyli 70 proc. należą do klasy obywatelskiej. Zwłaszcza dużo przybyło garbarni. Jednocześnie dał się uczuć brak wykwalifikowanych kierowników fabrycznych; majstrowie, mogący stać na czele przedsiębiorstw i fachowo uzdolnieni, w bardzo małej liczbie pochodzą z prowincyj litewskich, w większości są to przybysze z Królestwa i gub. nadbałtyckich. Równolegle z brakiem specjalistów, uwidocznił się niski poziom umysłowy robotniczej klasy fabrycznej; większość robotników pochodzi z włościan i mieszczań miejscowych, prawie bez wyjątku analfabetów. Podobne warunki oczywiście oddziałują ujemnie na rozwój interesów fabrycznych. Dla zadośćuczynienia tym potrzebom założoną została w Wilnie w końcu 1898 r. sekcja miejscowa Towarzystwa technicznego. Zanim szkoła chemiko-techniczna, istniejąca dopiero pierwszy rok, dostarczy krajowi za lat 4 pierwszą garstkę wykwalifikowanych techników, Tow. techniczne powzięło projekt urządzenia kursów zawodowych z dziedziny elektrotechniki i obsługi kotłów parowych. Chodzi tu o wykwalifikowanie prostych robotników, którzy, stojąc u samej podstawy roboty fabrycznej, mogliby współdziałać inżynierom przez obserwację drobnych, lecz posiadających wielkie znaczenie szczegółów, dla nich więcej niż dla tamtych dostępnych. Towarzystwo techniczne zamierza również przy lokalu swym urządzić muzeum przemysłowe i publiczne prelekcje popularne o materjach, w związku z techniką fabryczną stojących. Z odczytów już wygłoszonych niemały interes posiadają: „Szkic historyczny rozwoju st. Wilno”, „Rozwój przemysłu fabrycznego w gub. wileńskiej”, „Projekt centralnej elektrycznej stacji w Wilnie”, „Przemysł domowy” i t. p. Należy zanotować osobliwszy fakt: do towarzystwa technicznego należą w przeważnej większości technicy z wyższem wykształceniem, ze świata zaś przemysłowców i właścicieli fabryk — nikt.

W ubiegłym tygodniu, wskutek ulewy i zatopienia ulic wileńskich, zaszedł bardzo niezwykle wypadek. Dwie trzypiętrowe kamienice, naprzeciw gmachu poczty na ul. Wielkiej, znalazły się w krytycznem położeniu: woda, tocząc się środkiem ulicy z nadzwyczajnym pędem, rozorwała głęboki rów, uniósłszy w dół ul. Zamkowej wszystkie bruk i ziemię i podplukawszy zupełnie fundamenty kamienic. Na szczęście, chmura przeszła

szybko. Energicznie policja zarządziła zasypanie wyrwanych dołów i do czasu lokatorów zagrożonych domów spać spokojnie mogą.

Częste i ulewne deszcze dni ostatnich mało pomogły ozimocie, która wykłosała podczas posuchy. Naogół większa część powiatów zaliczyć się może do dotkniętych nieurodzajem. W jednej tylko guberni kowieńskiej oziminy i jarzyny nie pozostawiają nic do życzenia.

Ze statystyki szkolnej gub. kowieńskiej przekonywamy się, że na liczbę ogólną ludności wiejskiej 1,469 tys., szkółek ministerstwa oświaty było w guberni 166, zostających zaś w ręku prawosławnego duchowieństwa — 58. Uczyło się w rządowych szkołach chłopców 9,319, dziewcząt 553; w szkołach duchowieństwa chłopców 1,004, dziewcząt 377. Stosunek procentowy uczniów szkół wiejskich w gub. kowieńskiej do ogółu wiejskiej ludności stanowi 0,76, a w pozostałych guberniach Kraju półn.-zachodniego — 2,24. Jedna szkoła w gub. kowieńskiej wypada na 6,558 ludzi. Większa część uczniów szkół rządowych w gub. kowieńskiej pozostaje na nauce tylko 2 lata, w trzecim roku trzyma się w szkole zaledwie 1/3 część uczniów, a cztery lata poświęca bardzo nieznaczna część dzieci (1,5 proc.). Utrzymanie jednej rządowej szkoły kosztuje 439 rb., szkoły duchowieństwa — 219 rb.

W tych dniach wyjechała z Wilna na południe grupa uczniów pierwszego gimnazjum, z trzema nauczycielami na czele, dla zwiedzenia miejsc, znanych z historycznych pamiątek, przemysłu lub malowniczości położenia. Koszta ekskursji znacznie się zmniejszyły z powodu Najwyższego rozkazu, uwalniającego ekskursantów od opłaty kolejowej.

A. R. Z.

Z NAD DNIEPRU, 10 czerwca.

[Ś. p. Djonizy Sagatowski. Prof. Pichno, jako uczynek, publicysta i działacz społeczny. Majówka. Syndykat rolniczy. «Pogotowie ratunkowe». Nowy dziennik. Teatr.]

□ Zmarły w Kijowie ś. p. Djonizy Sagatowski był jedną z najwybitniejszych i najpopularniejszych postaci Kijowa i opiekunem ubogich. Uchodził za oryginała i rzeczywiście miał samodzielne poglądy na świat, życie i medycynę. Tem przedewszystkiem różnił się od przeciętnego specjalisty lekarza, że leczył nie choroby, lecz ludzi, miał przed oczyma zawsze człowieka i jego uleczyć pragnął. Koledzy cenili wysoce zmarłego, jako niepospolitego dajnostę. Metoda leczenia d-ra Sagatowskiego nie zawsze była uznawana, ale diagnoza jego zawsze. Dr. Sagatowski nie znał, co to sen i odpoczynek, gdy potrzeba było nieść ulgę choremu. To też miał taki pogrzeb, jakiego nie zapamięta miasto. Tysiące ludzi najrozmaitszych wyznań i stanów wyległo, by mu oddać ostatnią posługę.

W końcu zeszłego miesiąca profesorem uniwersytetu zegnali uroczyście prof. Dymitra Pichno, który postanowił ustąpić. Prof. Pichno należy niezaprzeczenie do najwybitniejszych osobistości Kijowa. Redaktor wielkiego dziennika «Kijewlanin», publicysta, działacz społeczny, inicjator wielu instytucyj publicznych, człowiek ten nie był nigdy lubianym i popularnym, ale liczono się z nim zawsze. Urodził się w Czehrynie w r. 1853 i był synem kowala. Poznał go

najpierw i zaopiekował się nim później minister skarbu i prezes komitetu ministrów, a wówczas profesor uniwersytetu Bunge, a następnie wydawca «Kijewlanina» Szulgin. W r. 1886 p. Pichno był już doktorem prawni zajmował wybitne stanowisko w ministerstwie skarbu, a jednocześnie odziedziczył po prof. Szulginie część wydawnictwa «Kijewlanina».

Po ustąpieniu Bungego z ministerstwa, p. Pichno powrócił do Kijowa i objął katedrę ekonomii politycznej w uniwersytecie tutejszym i kierownictwo «Kijewlanina». Z okazji nabycia majątku ziemskiego na Wołyniu, został czynnym członkiem Tow. rolniczego w Kijowie. Takie instytucje, jak kasa oficjalistów rolnych, Tow. wzajemnych ubezpieczeń, powstały głównie dzięki inicjatywie p. Pichny, który brał też czynny udział w utworzeniu syndykatu rolniczego i w urządzeniu wystawy w r. 1897. Był również członkiem Rady miejskiej, jednym z głównych inicjatorów instytutu bakteriologicznego i politechniki.

W dniu Bożego Ciała katolicy kijowscy urządzali majówkę, z której dochód wpłynął do kasy komitetu budowy kościoła św. Mikołaja. O godzinie czwartej duży parostatek «Mikołaj II», podążył do uroczej miejscowości podmiejskiej, Kitajowa. Tam bawiono się wybornie. Na pokładzie zorganizowano tańce, a w pierwszej parze ruszył sędziwy prezes Jankowski z panią mecenasową Lychowska.

Projekt «Pogotowia ratunkowego», które powstaje w Kijowie dzięki inicjatywie p. Modzelewskiego, został przyjęty przez władze nader przychylnie; według wiadomości prywatnych, za parę tygodni zatwierdzona ustawa nowego Towarzystwa nadejdzie do Kijowa. Założyciele krzatają się energicznie; dzięki ich staraniom, w dniu otrzymania ustawy nowa instytucja rozpocznie działalność, gdyż lokal, karety, personel lekarski zostaną przygotowane zawczasu. Założyciele zanieśli prośbę do ministerstwa skarbu o uwolnienie od cla karet, sprowadzanych przez Towarzystwo z Wiednia.

Wydawnictwo «Ziś i Iskusstwo», nabyte na licytacji przez pp. Lubkowskięgo, eks-pułkownika i Muromcewa, dawnego redaktora gazety «Kijewskoje Słowo», wkrótce odżyje. Redaktorem zmarłego twórcy będzie p. Muromcew.

Jak się dowiadujemy z pewnych źródeł, budowa teatru posuwa się naprzód tak dalece, że w jesieni będzie miał Kijów znów operę. B. Borodaj, któremu Rada miejska powierzyła kierownictwo opery, już utworzył towarzystwo. W jesieni usłyszymy po raz pierwszy w Kijowie młodą, lecz rokującą najświetniejszą nadzieję śpiewaczkę, pannę Janinę Blumenfeld, córkę zmarłego przed kilku laty muzyka i założyciela szkoły muzycznej w Kijowie.

Sam.

□ **Mińsk.** Miasto postanowiło już przed dwoma laty zaciągnąć pożyczkę w sumie 1½ milj. rb., ale nie mogło postanowienia tego urzeczywistnić wskutek przesilenia pieniężnego. Obecnie — jak donoszą «Now.» — prezydent miasta, hr. Czapski, wróciwszy z zagranicy, zawiadomił zarząd miejski, że znalazł miejsce, w którym można sprzedać obligacji miejskich na sumę pół miliona rubli.

□ **Grodno.** W urzędowych «Grodn. Gub. Wied.» ukazał się następujący okólnik p. o. gubernatora grodzieńskiego, ks. Urusowa: «P. o. gubernatora grodzieńskiego, z powodu nadsyłanych mu w znacznej ilości, przez nikogo nie podpisanych, a jeśli podpisanych, to nazwiskami zmyślonemi, listów anonimowych, czuje się w obowiązku podać do publicznej wiadomości, że każdy obywatel guberni, uczuwający potrzebę obrony swoich spraw lub interesów, niesłusznie pogwałconych przez którąkolwiek z podwładnych gubernatorowi osób urzędowych, powinien ze swemi skargami i oświadczeniami zwracać się zupełnie otwarcie, nie ukrywając swego nazwiska. Przy zachowaniu tego tylko warunku, skarga jego odnieść może właściwy skutek, ponieważ podpisanie nazwiska zagwarantuje autentyczność zawartych w jego podaniu faktów; wreszcie do ukrywania nazwiska niema żadnych powodów, gdyż ono, w razie autentyczności zakomunikowanego faktu, ujawnionem nie będzie, a zład nie może służyć za powód do naruszenia czyichkolwiek osobistych stosunków. Wszelkie zaś listy anonimowe, niepodpisane podania i skargi ze zmyślonemi podpisami, jako niezasługujące na wiarę, lecz tylko kompromitujące autora, pozostawiane będą bez skutku». Według doniesienia «Piet. Wied.», ks. Urusow nadto rozesłał do «sprawników» i policmajstrów cyrkularz, w którym zaznaczono, że: 1) policja bardzo niegrzecznie postępuje z interesantami i 2) od osób prywatnych domaga się rzeczy, których domagać się nie ma prawa. Wobec tego p. gubernator przypomina, że nie publiczność istnieje dla policji, lecz policja dla publiczności, i zaleca, aby: z osobami prywatnemi obchodziła się grzecznie, i żeby każde jej żądanie opierało się na zasadach prawnych. W razie zaś postawienia takiego legalnego żądania, policja powinna baczyć na to, aby jej wymagania bezwarunkowo spełnione były.

□ **Witebsk.** Pod kierunkiem specjalnie delegowanego urzędnika Synodu, Skworcowa, odbył się pierwszy zjazd misjonarzy, których zadaniem jest walka z «roskolnictwem», leżącym już w gub. witebskiej — podług «Now. Wrem.» — około 100 tys. wyznawców. Zjazd uprosił p. Skworcowa, aby poddał publicznej krytyce naukę Tołstoja i jego odpowiedź Synodowi. Zorganizowano dysputy z roscolnikami.

□ **Smoleńsk.** Współpracownik «Now. Wrem.», p. Aleksiejew, jadąc przez Smoleńsk, dostrzegł w nim zmiany. «W ostatnich latach — pisze p. A. — Smoleńsk szybko wzrasta i rozwija się. Niestety, obok tego wzrostu odbywa się polonizacja i zżyzdzenie starożytnego grodu. Podążają tu polacy zamężni, którzy nabywają domy i majątki ziemskie, albo otwierają magazyny i warsztaty, podają ubogi lud polski. Gdy pisałem tę parę wierszy, posłyszałem przez otwarte okno taką rozmowę: — «A dziewczyny — pracownice są tutejsze?» — «Nie, jedna z Łomży, druga z Kalisza. Tylko Zosia tutejsza». — Mowę polską często słysząc na ulicy i w sklepach. Idąc ulicami, często napotykam na drzewiach wchodowych tabliczki z polskimi nazwiskami i w języku polskim. Szybko wzrasta liczba żydów. Jest tu sporo żydów miejscowych, a tow. «Union», urządzające tu tramwaje i oświetlenie elektryczne, sprowadziło żydów z Witebska. Żydzi ci, w słomianych kapeluszach z szerokimi kantami, w błękitnych bluzach, roją się na ulicach Smoleńska, układając szyny tramwajowe. Zdają, że względu na koszt, wzięli tych żydów za cudzoziemców-francuzów czy włochoń, lecz zbliżywszy się, pomyślałem, że to synowie Izraela. «Czy mówicie po rosyjsku?» — zapytałem. «Naturalnie». «A z kądże jesteście?» «Myśmy witebscy».

□ **Z Odesy** piszą do nas: W dniu 3 czerwca odbyło się doroczne ogólne zebranie członków katolickiego Tow. dobroczynności. Miano: rozpatrzyć i zatwierdzić sprawozdanie z roku ubiegłego, wybrać trzech

członków zarządu, ustępujących z kolei, oraz trzech członków komisji rewizyjnej. Nowy członek Tow., p. Fr. Nowodworski proponował, aby dla zwiększenia funduszu i rozwoju Tow., zachęcić do wzięcia w niem udziału ludzi, oddających się pracy fizycznej, oraz pracowników przemysłu i handlu. Gdyby projekt ów dał się urzeczywistnić, zdaniem mówcy, istniejące przy Tow. biuro strzeżenia pracy zyskałoby szersze pole działalności w sferze przemysłowej i handlowej. Prezes zarządu hr. Grocholski wyjaśnił, że w tej mierze zrobiono już pewno starania i werbowanie nowych członków postępuje zwolna. Po zakończeniu rozpraw odbyły się wybory, na których powołano ustępujących członków zarządu i komisji rewizyjnej ponownie na czas dalszy. Na zakończenie notujemy z żalem, że szczerła garstka członków na dorocznym zgromadzeniu najdobitniej świadczy o małym interesowaniu się sprawami tej ważnej dla nas instytucji. W—t.

□ **Ryga.** Otwarta w tych dniach, ku uczczeniu 700-ej rocznicy istnienia miasta, wystawa — zajmuje obszerny plac, zwany «esplanadą» i liczy 775 wystawców. Głównym gmach imponuje nie tylko rozmiarami, lecz i piękną architekturą. Wnętrze jego mieści okazy przemysłu przedzalnego, tkackiego, metalurgicznego, ceramicznego, garbarskiego, szklanego, chemicznego, wyrobów z włosa, szczeciny, kauczuku i t. p. Hala maszyn zawiera okazy ogromnych rzyckich fabryk, jak: «Felsler i S-ka», «Pirwitz i S-ka», «Richard Pohle», elektryczna fabryka «Union», która dostarcza energii elektrycznej wszystkim na wystawie działającym maszynom, i t. p. W osobnych pawilonach i grupach figurują różnorodne okazy fabryk «Bałtyckiej» i Tow. «Feniks», warsztatów okrętowych oraz licznych rzyckich browarów. W przeszczepnym ogrodzie strzeleckim tłumnie zwiedzana bywa «Stara Ryga», dosyć zręczne naśladownictwo «Alt Wien» i «Vieux Paris», oraz żywcem z Wiednia przywieziona «Wenecja w Rydze».

□ **Moskwa.** Do korespondencji z Moskwy w zeszłym Nrze «Kraju» dodaliśmy uwagę, wyrażając wątpliwość, czy zmarły milioner moskiewski Soldatienkow istotnie posiadał oryginalny słynny obraz Siemiradzkiego «Taniec wśród mieczów». Obecnie korespondent nasz nadesłał nam wyjaśnienie, że Soldatienkow w rzeczy samej posiadał obraz «Taniec wśród mieczów», powtórnie przez Siemiradzkiego namalowany na życzenie samego Soldatienkowa, który zarazem prosił artystę o drugi obraz jako pendant do «Tańca». Siemiradzki namalował «Skale Tarpejską». Za oba obrazy Soldatienkow zapłacił mu 16 tys. rb. Obraz, znajdujący się u hr. Orłowskiego w Jarmolińcach, jest zatem pierwszym oryginałem, zaś Soldatienkow posiadał drugi.

Z KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Z NAD WISŁY, 24 czerwca

[Kuratorium trzeźwości w Radomiu. «Gazeta Świąteczna» i «Echa Płockie i Łomżyńskie» w sprawie czytelnictwa na wsi. Dom pracy im. Małkowskich na Pradze. «Echa z prowincji».

+ Kuratorium trzeźwości m. Radomia zamknęło bilans za rok ubiegły deficytem 3,207 rb., pokrytym z funduszu skarbowych. W skład kuratorium wchodzi prezes, 5 opiekunów cyrkulowych, 11 członków czynnych i 36 członków zwyczajnych. Założono dwie herbaciarnie i bibliotekę i urządzono dwie zabawy ludowe, z których jedna nie udała się zupełnie. Biblioteka składa się z 342 tomów, z tych 125 w rosyjskim i 217 w polskim języku. Wydano w roku ubiegłym do czytania w języku rosyjskim dzieł 229, tomów 234, w języku pol-

skim dzieł 1,249, tomów 1,255. Z herbariarni korzystało 44,660 osób; są w nich pisma rosyjskie «Warsz. Dniwn.» i «Krestjanskoje Choziajstwo», z polskich zaś «Gazeta Radomska» i «Kurjer Polski». Zdaje się wogóle, że tylko w Warszawie kuratorjum trzeźwości stoi na wysokości zadania, na prowincji zaś działalność kuratorów nie przyniosła dotychczas oczekiwanych owoców, natomiast prawie wszędzie okazuje się potrzeba mniejszych lub większych dopłat z funduszy skarbowych. Przyczynę tego zjawiska należy upatrywać w biurokratycznym ustroju kuratorów trzeźwości, na co zresztą zwracali uwagę nawet pisma rosyjskie, i w niedostatecznym uwzględnianiu warunków miejscowych.

Niedawno «Gazeta Świąteczna» zaznaczyła smutny fakt niechęci ludu wiejskiego do czytania książek i pism periodycznych; zwłaszcza kobiety mają być pod tym względem nieprzyjaciółkami oświaty. Wskutek tego zarzutu, odezwał się w «Echach Płockich i Łomżyńskich» głos włościanina z gub. płockiej, w obronie ludu i kobiet wiejskich. W gub. płockiej czytelnictwo wśród ludu wiejskiego znajduje się w stanie rozkwitu. Oprócz broszur i wydawnictw specjalnie ludowych, stałym gościem pod strzechą włościańską jest trylogia Sienkiewicza, a także «Pan Tadeusz». Zamilowanie czytania sprawiło, że, pomimo braku szkół początkowych, analfabeci są zjawiskiem dość rzadkiem, i liczba samouków wciąż rośnie.

W tych dniach w Warszawie odbył się uroczysty akt poświęcenia domu pracy dla chłopców, fundacji Mańkowskich, na Pradze. Jest to okazały dwupiętrowy dom przy ul. Wileńskiej na Targówku, w poważnym stylu staroniemieckim, a przeznaczeniem jego, jak głosi napis w przedsiönku na marmurowej tablicy, jest: «aby młode pokolenie polskie, nawykłe od zarania swego życia do modlitwy i pracy, wyrosło na bogobojnych, uczciwych i pracowitych członków społeczeństwa». W zakładzie imienia Mańkowskich chłopcy od 7 do 14 lat. wyznania rzymsko-katolickiego, mają pobierać naukę religii, języków polskiego i rosyjskiego, tudzież rzemiosł, a mianowicie: szewstwa, krawiectwa, introligatorstwa, stolarstwa, ślusarstwa i rymarstwa. Zakład pozostaje pod opieką kuratora (księdza prałata Dudrewicza) i zarządu, składającego się z pp. Wacława i Jana Mańkowskich, tudzież ks. Pawła Woronieckiego. Dotychczas znalazło w nim przytułek 70 chłopców z najuboższych rodzin Powiśla, ale zakład może ich pomieścić do trzechset. Fundatorem zakładu jest p. Wacław Mańkowski z gub. podolskiej, b. marszałek jampolski.

Fundacja imienia Mańkowskich czyni zadość jednej z najbardziej palących potrzeb społecznych. Wiadomo bowiem, że w myśl przepisów obowiązujących ochronki, utrzymywane staraniem warszawskiego Towarzystwa dobroczynności, rozciągają opiekę nad dziećmi tylko do lat siedmiu, w wyjątkowych wypadkach do lat siedmiu i pół, tymczasem do terminu nie wolno przyjmować dzieci przed ukończonym czternastym rokiem życia. Tym sposobem, w najbardziej krytycznym okresie wieku, dzieci opuszczone lub takie, dla których pobyt w domu jest niepożądany, znajdują się poniekąd

wyrzucone na bruk, i rzeczywiście na bruku warszawskim kształcą się na przyszłych kandydatów do zakładów poprawczych lub do więzienia. Rozciągając opiekę nad tą, tak liczną w Warszawie kategorią dzieci, skazanych na poniewierkę i złe przykłady, nowy zakład imienia Mańkowskich ocali niejednego chłopca od zepsucia i upadku. Ale pamiętać należy, że w zakładzie tym znajdzie pomieszczenie nieliczna zaledwie część dzieci najuboższej ludności w Warszawie, a większość chłopców i dziewcząt w dalszym ciągu po wyjściu z ochronki znajdzie się na bruku, gdzie na nich czyhają głód i przestępstwo.

W myśl znanego cyrkularza b. generał-gubernatora warszawskiego ks. Imiretyńskiego, przypominającego gubernatorom zapomniany po większej części przepis o powoływaniu do magistratów miejskich ławników i radnych z pomiędzy znaczniejszych obywateli miejskich z ich własnego wyboru, wybory takie odbyły się niedawno w Lublinie. Byłoby do życzenia, aby i w innych naszych miastach prowincjonalnych, nie posiadających radnych i ławników z wyborów, przepis ten nie pozostał martwą literą.

W magistracie płockim niedawno obradowało zebranie obywatelskie pod przewodnictwem prezydenta p. Fiodorowa, w sprawie oświetlenia miasta elektrycznością, przyczem przyjęto ofertę firmy Żabokrzyckiego i Spółki. Firma ta swoim kosztem zaprowadzi instalację elektryczną i pobierać będzie przez 38 lat po 6 tys. rb. opłaty od miasta, po upływie zaś tego terminu, całe urządzenie przejdzie na własność miasta. Płockie Towarzystwo dobroczynności przystąpi wkrótce do otwarcia szkoły rzemiosł dla 200 chłopców; oprócz rzemiosł ma być wykładana religja, języki polski i rosyjski, arytmetyka i rysunki.

Jak donosi «Warszawskij Dniwnik» — jen.-adj. Czertkow, z powodu podawanych przez prasę wiadomości o nieurodzaju zbóż ozimych w kilku guberniach Królestwa, polecił gubernatorom dostarczyć szczegółowych informacji zarówno o rozmiarach możliwego nieurodzaju, jak o środkach, przy których pomocy dałoby się usunąć następstwa tego niedoboru, przyczem gubernatorom polecono do rozważenia tych spraw wezwać krajowe towarzystwa rolnicze.

B.

WARSZAWA, 25 czerwca.

(Jubileusz Rapackiego. Opera. Droga włoszczyzna. Popis dramatyczny. Obiecujać debiut. Melpomena w ogródkach. Akwarjum. Z malarstwaj.)

— Zeszłego piątku wieczorem zapełnił się teatr Wielki doborową publicznością, która przyszła uczcić talent, pracę i twórczość Wincentego Rapackiego; na benefisowem przedstawieniu grano po wielu latach wznowiony dramat jubilata p. t.: «Wit Stwosz» z Żelazowskim w roli tytułowej. Benefisant po przestąpi na skromnym udziale, odtwarzając epizodyczną postać żebraka; zgotowano mu piękną a zasłużoną owację, składając wieńce od dyrekcji, kolegów, wielbicieli i od Warszawy, która mu, jako znakomitemu artyście, tyle przyjemnych chwil i tyle głębokich wrażeń zawdzięcza. Rapacki, to jeden z tych wyjątkowych talentów na scenie, do których śmiało zastosować można wyrażenie:

nie: «z Bożej łaski»; zawód swój traktował zawsze, jako powołanie w najszlachetniejszym jego znaczeniu, i starał się być prawdziwym kapłanem Melpomeny w świątyni sztuki; słusznie też należało mu się wyjątkowe uczczenie w tym charakterze¹⁾.

Ubiegły tydzień zamknął sezon operowy wystawieniem «Goplany», «Verbum nobile» i «Hrabiny»; przez kilka miesięcy wakacyjnych śpiewacy i orkiestra używać będą dobrze zasłużonego wypoczynku, a na jesień powrócą znowu do pracy. Zastaną może już nowego prezesa i nowe do pewnego stopnia reformy, o których wątle pogłoski przedostają się z za kulis; powiadają, że opera polska, opłacająca się wdzięczniej od włoskiej pod względem kasowym, pozyskać ma szersze, niż dotąd pole. Co prawda, dawno już mogło pouczyć doświadczenie, iż gościnne występy sprowadzanych z Południa śpiewaków i śpiewaczek narażają teatr na zbyt wielkie, a często zawodne koszty. Włoskie sopran, tenory i barytony każą się przepłacać w Warszawie, jak gdyby z gardła sypały się im same perły, a tymczasem zagranicą spotykać można na drugorzędnych nawet scenach śpiewaków i śpiewaczki z lepszymi nawet głosami, których posłuchać można za wiele umiarkowaną cenę. Warszawska opera zaś hołdowała widocznie zasadzie, że ten tylko dobrze śpiewa, kto śpiewa drogo... P. Kruszelnicka, godząca się podpisać nowy kontrakt z dyrekcją za wynagrodzeniem 250 rb. od występu, czyni to ustępstwo podobno ze względu na zły stan interesów opery warszawskiej, co się jej chwali. Artystka pobierać będzie dwadzieścia kilka tysięcy rubli z obowiązkiem występowania na scenie warszawskiej przez przeciąg dziewięciu miesięcy w roku.

Istniejąca przy warszawskim Towarzystwie muzycznym szkoła dykcji i deklamacji, czyli poprawnej i pięknej wymowy prozą i wierszem, urządziła w zeszłym tygodniu doroczny popis na estradzie; kilku młodzieńców i panien odegrało wyjątki z komedij i dramatów, aby pochwalić się wynikami nauki i swych zdolności, mających kwalifikować ich na scenę.

Szkoła wymowy do pewnego stopnia zastępuje nam oddawna pożądaną szkołę dramatyczną; kierownik jej i twórca, zapalony miłośnik teatru, p. mecenas Wiktor Piątkowski, czuwa z wielką gorliwością nad rozwojem tej połowicznej instytucji, pozbawionej dostatecznych środków, podstawy gruntowniejszej i organizacji odpowiedniej, aby była tem, czemby być mogła, t. j. szkołą dramatyczną w całym tego słowa znaczeniu. Robi się, co w danych warunkach można, a i to już wiele, i to już zasługa. Najlepsi artyści teatru. Rozmaitości, pp.: Rapacki, Frenkiel, Żelazowski i Szymanowski udzielają uczniom wskazówek i nauki, szlifują starannie surowy materiał, przygotowują bohaterów, amantów, komików, rezonerki, naiwne i subretki dla polskich scen w przyszłości, ale za dobór i jakość materiału nie mogą być odpowiedzialni.

Otóż ten materiał na tegorocznym popisie przedstawił się nieszczególnie; przede wszystkim uderzał brak rażącego najważniejszego warunku na scenę: peł-

¹⁾ Portret i sylwetkę zasłużonego artysty zamieścimy w przyszłym N-rze «Kraju». (Przyp. red.).

nich, pięknie brzmiących, podatnych do modulacji głosów i nieskazitelnej wymowy. U większości uczennic i uczniów zauważyć się dawał organ piskliwy, krzykliwy, chrypliwy, ostry lub głuchy; wymowa liter płynnych szwankowała, szepłenie razilo; talentów wybitniejszych, zadatków indywidualności scenicznej, warunków wyjątkowych nie wykazał nikt z tego grona dyletantów, ludzających się nadzieją kariery dramatycznej. Poprzednich lat wyniki były korzystniejsze, ale to zawisło nie od szkoły, powtarzam, lecz od przypadku, od łaski losów.

Na scenie teatru Letniego popisowała się w tych dniach w «Sfinksie» Tetmajera jedna z wychowanic klasy dykcji i deklamacji, panna Laura Dunin, talent rzeczywisty i materiał bardzo wdzięczny na bohaterkę liryczno-dramatyczną; przez parę lat grywała z dużym powodzeniem w Kółku miłośników, i znać też było pewną rutynę sceniczną, a zwłaszcza inteligencję w opracowaniu bardzo trudnej i łatwej do zkarykaturowania roli. Wspominam o tym debiucie ze względu na wzorową dykcję i modulację głosu, który bywa przyrodzonym darem wprawdzie, ale w którego wykształceniu dobra szkoła pozostawia zawsze bardzo ważne i widoczne ślady. Nabytek młodej, świeżej i zapowiadającej dużo na przyszłość siły, mógłby być nader korzystnym dla teatru Rozmaitości, gdyby temu nie stawał na przeszkodzie balast miernot i nieużytków, obciążających budżet komedji i dramatu. O przebrakowaniu personelu należałoby także dla dobra sztuki i kasy teatralnej kiedyś pomyśleć, ale kto się odważy... dmuchnąć w ul!

Melpomena w ogródkowych namiotach wiedzy tego roku żywot dość dychawiczny; publiczność mało uczęszcza na przedstawienia, odstrasza ją ślota, a nie bardzo wabi afisz. Najwięcej jeszcze powodzenia ma operetka kaliska w Bagateli pod dyrekcją p. Myszkowskiego, ale też utrzymanie jej wymaga największych kosztów. W Wodewilu zainteresowała żywiej przeróbka, wyjątkowo udatna, powieści Sienkiewiczowskiej, p. t.: «Pani Wołodyjowska», dokonana umiejętnie przez artystę sceny krakowskiej, p. Popławskiego. W Fantazji trupa sosnowicka p. Felińskiego zmienia melodramaty z farsami i próbuje z tygodnia na tydzień natrafić na «szczęśliwą gratkę»: to jej za zasługę poczytać można, że się stara o nowości oryginalne, jak «Leosia» Kraszewskiego, «Cudowne dzieci» p. Grot-Bezczkowskiej, «Sienkiewicz w Koziegłowach» Orłowskiego.

W roku przyszłym Warszawa pozyska nową osobliwość i pouczający wabik dla publiczności: pod panoramą «Piramid», w pobliżu hotelu «Bristol», urządzone zostanie kosztowne nowozawiazanej spółki akwarjum, na wzór zagranicznych. Fauna i flora morska rozstasują się w kryształowym pałacu, który zapewne będzie przyciągał tłumy widzów, zwłaszcza z pośród młodzieży.

Pomimo letniego sezonu, Salon sztuk pięknych p. Aleksandra Krywulcia roi się publicznością; właściciel wystawy wraz z synem gorliwie zabiegają około dostarczenia miłośnikom malarstwa wrażeń i prowadzą raz po raz kolekcje obrazów, sztychów i akwafort obcych mistrzów i swojskich. Obecnie budzi tam

ciekawość i podziw dzieło włoskiego malarza Checi'ego: «Ostatnie dni Pompei» oraz sześćdziesiąt reprodukcji akwafortowych Meissoniera. Sztuka i twórczość polska ma swoją siedzibę we własnym pałacu przy placu Ewangelickim. Salon Krywulcia obznajamia nas z twórczością obcą, z którą tak rzadko miewamy sposobność zapoznawać się naocznie, a dobrze jest kształcić sąd i smak przez porównania.

Gama.

+ Komitet Muzeum rzemiosł i sztuki stosowanej złożył ogólnemu zgromadzeniu ofiarodawców i protektorów tej instytucji sprawozdanie za dziewiąty rok swej działalności. Prezes, p. Wł. Kiślański, streścił dzieje instytucji, której początek dała w roku 1891 ofiara p. H. Wawelberga w ilości 25 tys. rb. Muzeum ma na celu rozpowszechnianie znajomości rysunku oraz kształcenie gustu artystycznego wśród warstw jaknajszerszych. Zadanie to instytucja spełnia za pomocą obficie nagromadzonych modeli i wzorów. W r. z. do sal rysunkowych uczęszczało: mężczyzn 216, kobiet 180, razem osób 396. Sale te pozostawały pod kierunkiem pań: L. Mirosławskiej i M. Zarembianki, oraz panów: L. Dymitrowicza, J. Łopieńskiego, J. Malanowicza, L. Panczakiewicza, F. Rolińskiego, F. Skoniecznego i A. Turskiego. Majątek instytucji wynosi obecnie przeszło 46 tys. rb. Zarząd pozostawał w rękach p. Wł. Kiślańskiego prezesa, p. St. Rotwanda wiceprezesa, p. St. Szyllera sekretarza, i p. J. Szeki kasjera. Otwarta w tych dniach wystawa prac uczniów i uczennic przedstawia się dodatnio: rysunki przeważnie wykonane są nie tylko poprawnie, ale i z dużym artystycznym zacięciem.

+ Rada miejska dobroczynności publicznej postanowiła sprzedać folwark Rakowiec magistratowi za cenę 1,200 tys. rb. Magistrat się zgodził na tę cenę i obecnie zawiadomił Radę, że, pomimo spadku cen gruntów w okolicach podmiejskich, nie zrzeka się kupna Rakowca, lecz prosi, aby sumę sprzedażną rozłożono na wypłatę w ciągu 35 lat. Dla wypracowania warunków tej operacji postanowiono utworzyć komisję.

+ Henryk Sienkiewicz powrócił do Warszawy, z kądem zamierza udać się do Obłęgorka, aby poznać swą posiadłość, której dotąd nie miał jeszcze sposobności oglądać.

+ Dr. Józef Kallenbach, b. profesor uniwersytetu we Fryburgu, objął stanowisko bibliotekarza ordynacji hr. Krasieńskich w Warszawie.

LUBLIN, 22 czerwca.

[Wystawa rolniczo-przemysłowa].

++ Dziś otwarto w Lublinie wystawę, pierwszą od lat 40. Otworzył ją gubernator Tchorzewski, a komitet wysłał depesze do ministrów: spraw wewnętrznych, skarbu, rolnictwa i do jen.-adj. Czertkowa.

Wystawa zajmuje 17 morgów na polach wojskowych oraz na gruntach p. Rüdiger'a, w końcu ul. Krakowskie-Przedmieście. U wejścia rozsiadły się pawilony prywatne przemysłowców i ustawiono maszyny rolnicze; niektóre pawilony kosztują do 2 tys. rb. Wystawili swe wyroby: bracia Domańscy (zakłady garbarskie), K. i R. Vetterowie (browar, dystylarnia i słodownia), Adolf i Henryk Krause (młyn), E. Plage i T. Leśkiewicz (zakład kotlarski), W. Hess (wagi), «Firlej» (fabryka cementu), M. Wolski i Sp. (narzędzia rolnicze), Maks. Sławęcki (dom handlowy), Cybulski i Kuczyński (dom handlowy); zwraca uwagę duży pawilon Spółki rolniczej lubelskiej. Na prawo od nich wznosi się szereg pawilo-

nów ziemian. Ordynacja zamoyska wystawiła wiele okazów rolnictwa; jest także obszerny pawilon rzemieślników lubelskich. Wystawa daje obraz przemysłu i rolnictwa w gub. lubelskiej. Konie, bydło rogate, psy myśliwskie, owce, drób, trzoda chlewna, a z drugiej strony: cukrownictwo, piwowarstwo, cement, młynarstwo, garbarstwo, kotlarstwo, wagi, kamieniołomy i rzemiosła—oto wytwórczość gub. lubelskiej.

Ze wystawa zainteresowała nie tylko tutejszych ziemian—dowodem znaczna liczba gości z innych stron kraju i z Warszawy. Dzienniki warszawskie przepełnione są opisami naszej wystawy.

d.

++ Z Łodzi piszą do nas: J. E. arcybiskup Popiel w d. 16 b. m. dopełnił poświęcenia kamienia węgielnego pod budowę czwartej świątyni katolickiej pod wezwaniem św. Stanisława Kostki. Ceremonja odbyła się przy ulewnej deszczu wobec przedstawicieli miasta i prasy, poczem wmurowano szkatułkę, zawierającą akt poświęcenia, monety i po jednym egzemplarzu pism łódzkich. — Na zjazd przedstawicieli szkół handlowych w Petersburgu wydelegowany został z Łodzi p. J. Surzycki i dyrektor E. Garszyn. — Projekt połączenia telefonem Warszawy z Łodzią uzyskał zatwierdzenie władz wyższych; linja może być ukończona jeszcze w r. b. — Stow. nauczycieli-chrześcjan zaprowadza u siebie stały sąd honorowy. — Ze wszystkich towarzystw akcyjnych, wyrabiających towary bawełniane, największą dywidendę za rok ubiegły dała firma Gejera w stosunku 12 1/2 proc. — Znany w Łodzi adwokat, Antoni Chomętowski, b. redaktor «Dziennika Łódzkiego», zmarł w tych dniach w majątku żony Prudziścze (gub. witebska). M.

++ Lublin. W zarządzie miejskim odbyła się nader ważna zmiana w składzie osobistym radnych miejskich, czyli tak zw. «ławników magistratu». Na mocy rozporządzenia ks. Imcetyńskiego, zastosowano po raz pierwszy prawo o wyborze ławników, wyznaczanych dotychczas z urzędu. Wybrano sześciu kandydatów: pp. Wł. Domańskiego, d-ra Dutkiewicza, J. Vettera, A. Szolca, d-ra Arnszteina i Jaworskiego, z których trzech, stosownie do wyboru p. gubernatora, pełnić będzie obowiązki radnych; dotychczasowi zaś radni z urzędu obejmują stanowiska odpowiednich referentów. Należy mieć nadzieję, że i w innych miastach kraju ten sam porządek będzie zaprowadzony, a raczej odnowiony, gdyż go od wielu lat nie stosowano.

PRZEGLĄD PRASY.

— Samorząd miejski w Wilnie oddawna stał się ulubionym tematem «Mosk. Wied.», które są zdania, że na ratuszu wileńskim rozpanoszył się żywioł polski.

„Podług ostatnich danych statystycznych—piszą „Mosk. Wied.“—ludność Wilna wynosi 153 tys. osób, w tem rzymskich katolików (których część tworzą polacy) 47,5 tys., czyli 31 proc. Tym sposobem, nawet w myśl równouprawnienia katolikom rzymskim (polakom i litwinom) przypadać powinno w Radzie miejskiej 31 proc. miejsc. W rzeczywistości zaś, świeżo dokonane wybory dały im 43 miejsc z liczby 50, t. j. 86 proc. Dodajmy do tego zupełne polski zarząd wykonawczy, a zobaczymy, że miejskie rządy Wilna, będącego w połowie miastem rosyjskiem, spoczywają całkowicie w ręku polskiem. Radnych rosyjan obrano za ledwie 7, czyli 14 proc., i jest rzeczą jasną,

ze nie mogą oni grać żadnej roli w polskiej Radzie miejskiej; w zarządzie zaś nie ma żadnego członka lub oficjalisty—rosjanina“.

Podług obliczenia «Mosk. Wied.», przed r. 1897, gdy obowiązywał dawny komplet (40 członków), w Radzie m. Wilna zasiadało tylko 60 proc. Polaków, a 30 proc. Rosjan. Dla usunięcia przewagi żywiołu polskiego, «Mosk. Wied.» proponuje zastosować do Polaków środek, jaki niedawno zastosowano na Kaukazie do Ormian, których liczba w Radach miejskich ograniczona została do 50 proc.

— W jednym z artykułów «Ros-sii» znajdujemy bardzo energiczną uwagę pod adresem *hakatystów*, wywołaną prawdopodobnie znanym wypadkiem we Wrześni w Poznańskim, gdzie chłostano dzieci, opierające się niemieckiej nauce religii:

„Gdy chodzi o akejonarjuszów, kapłanów złotego cielca, oni znajdują jeszcze w duszy odwagę i oburzenie. Ale gdy idzie o działwę—nie. Rzecz bardzo prosta. Czyż w tych samych Niemczech nauczyciele szkolni nie katuszą dzieci aż do krwi za to, że te mówią po polsku, będąc Polakami? Wszystko to ostatecznie jest zrozumiałe. A jednak jest to podle; wstyd i niesmak nas ogarnia, gdy o tem czytamy“.

Podobne głosy odezwały się i w kilku innych pismach rosyjskich.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

Dworskie.

× W ogłoszonym biuletynie urzędowym powiedziano, że karmienie Nowonarodzonej J. C. W. W. Księżniczki Anastazji Mikołajówny, dokonywane przez Jej Cesarską Mość Najjaśniejszą Panią Aleksandrę Teodorównę, odbywa się pomysłnie.

Urzędowe.

× W tych dniach została Najwyżej zatwierdzona uchwała Rady państwa z d. 4 czerwca r. b., na mocy której ostrzeżenia, udzielane przez ministra spraw wewnętrznych dziennikom i wydawnictwom periodycznym, mają ulegać *przedawnieniu* na ogólnych zasadach. Dotąd były one bezterminowe. Jednocześnie, w drodze łaski, wszelkie dotąd udzielone ostrzeżenia tracą moc swoją.

× W N-rze 57 «Zbiornik praw» ogłoszono *zmiany i uzupełnienia* ustawy o ochronie leśnej z roku 1888. Uzupełnienia mają na celu popierać zakładanie nowych obrębów leśnych, a zarazem utrudniają obejście prawa zakazującego ogulac z drzew ujęcia rzek i ich dopływy. Ustanowiono dla lasów, znajdujących się pod prawem ochrony, szereg ulg podatkowych. Jednocześnie ze zmianą ustawy zmieniono odpowiednie kary, nakładane przez sędziów pokoju za jej przekroczenie.

× W «Praw. Wiestn.» ogłoszono, iż Najjaśniejszy Pan najmiłościwiej raczył nadać senatorowi Gotowcewowi prawo zupełnej własności do majoratu jego w Królestwie Polskiem, w skład którego wchodzi folwark Dzyrżno i Biskupi-

ce w pow. plockim, oraz Korabiewice w pow. skierniewickim, z tem wszakże zastrzeżeniem, iż ziemia ta może być sprzedana tylko osobie pochodzenia rosyjskiego, prawosławnego wyznania, albo miejscowym włościanom, bez różnicy wyznania.

× Ministrowie: spraw wewnętrznych, oświaty i sprawiedliwości, oraz nadprokurator Synodu rządzącego, na zasadzie uwagi do art. 148 ustawy prasowej, na naradzie d. 8 czerwca postanowili: zupełnie wzbronąć wydawania czasopisma «*Żizn*», wychodzącego w Petersburgu.

× Minister skarbu, sekretarz stanu S. I. Witte, według doniesienia «Birż. Wied.», zamierza niebawem udać się w dłuższą podróż na Wschód daleki.

× Dyrektor teatrów Cesarskich w Petersburgu, r. st. ks. *Wołkoński*, został zwolniony od tych obowiązków i mianowany ochmistrem Dworu Jego Cesar-skiej Mości.

× Otrzymali urlopy zagraniczne: gubernator łomżyński rz. r. st. bar. *Korf* na 2 miesiące i dyrektor departamentu do spraw obcych wyznań r. t. *Mosolow*, na 2½ miesiąca.

Ogólne.

× Według doniesienia «Praw. Wiestn.», Jej Cesarska Mość Najjaśniejsza Pani Aleksandra Teodorówna raczyła zwiększyć o 50 tys. rb. fundusz, z którego będą wydawane nagrody za dzieła oryginalne i przekłady dzieł obcych w sprawach dobroczynności publicznej. Najbliższy konkurs rozstrzygnięty będzie w r. 1904, obecnie zaś ogłoszono 8 tematów, które winny być opracowane w języku rosyjskim.

× Podług doniesienia «Now. Wrem.», komisja, wyznaczona do rozpatrzenia projektu zarządu ziemskiego w gub. zachodnich, skończyła swe prace i projekt ten wejdzie do Rady państwa w jesieni.

× Stworzona przy Radzie państwa osobna komisja, w celu zbadania praw *szlachty nadbałtyckiej*, do Najwyżej ofiarowanych jej jeszcze w zeszłym stuleciu dóbr, jako też obdarzenia włościan tych dóbr ziemią, przyszła do przekonania, że włościanie ci powinni być *obdarzeni* ziemią, niezależnie od rozstrzygnięcia sprawy, na jakiej zasadzie szlachcie nadano majątki.

× Departament medyczny zalecił zarządom lekarskim, aby prowadziły *statystykę* zgonów z pijaństwa.

W PETERSBURGU.

— **Włożenie paljusza.** W niedzielę 10 (23) czerwca w kościele św. Katarzyny odbyła się uroczysta ceremonia włożenia paljusza na nowego arcybiskupa mohylowskiego ks. Kłopotowskiego. Kościół i plac przed kościołem zapelniały tłumy. Mszę odprawił ks. biskup Niedziałkowski. W środku mszy paljusz złożono na ołtarzu, poczem ks. Kłopotowski przywdział szatę purpurową i infułę. Ks. prałat Retke odczytał bullę papieżką; następnie po złożeniu przez ks. Kłopotowskiego przysięgi, włożono nań paljusz. Dalej odczytano bullę papieżką o nominacji ks. Niedziałkowskiego na biskupa łucko-żytomierskiego i przyjęto odeń przysięgę. Ks. Kłopotowski przemówił do ludu po polsku o konieczności wychowania w duchu religijnym. Obecni byli na uroczystości: r. t.

Mosolow, dyrektor departamentu wyznań obcych, jego pomocnik J. Albedynskij, agent do spraw duchownych w Rzymie J. Manasewicz-Manujłow i inni.

— **Biskup Jerzy hr. Szembek** przybył do Petersburga d. 11 (24) czerwca i zamieszkał w Akademii duchownej. Konsekracja jego nastąpi w sobotę. Dokona jej J. E. arcybiskup Kłopotowski przy współudziale biskupów: Niedziałkowskiego i Baranowskiego.

— **Gra wyobraźni.** Opisujać ceremonie doręczenia paljusza arcybiskupowi Kłopotowskiemu, sprawozdawca „Piet. Gaz.“ podnosi zwłaszcza moment, gdy arcybiskup-metropolita udzielał błogosławieństwa ludowi, idąc przez kościół z pastorałem w ręku: „U stóp metropolity leżał cały kościół. Tu było kilkaset ludzi, a wśród nich żaden nie pozwolił sobie ograniczyć się do nachylenia tylko głowy, gdy odbierał błogosławieństwo metropolity. Organy w górze rozbrzmiewały w tej chwili uroczystą melodją... Metropolita zbliżył się do ołtarza, wszedł na kilka stopni i stanął zwrócony twarzą do ludu. Ile dumnej pewności i spokoju, wypływającego ze świadomości swej siły, odbijało się w tej twarzy!... Zapewne teraz uznawał siebie za jedno z ogniw tego potężnego łańcucha, który łączy z Rzymem katolików całego świata, który daje nieomylnemu namiestnikowi św. Piotra władzę, równą władzy monarszej. Lud, modlący się w kościele, patrzył na swego metropolitę niemal z uwielbieniem. Mężczyźni wzruszeni byli niemniej od kobiet: twarze płonęły, oczy błyszczały ostrym fanatycznym połyskiem!... Był to tłum, który metropolita mógł teraz jednym poruszeniem pastorału posłać w ogień i wodę, na zbrodnie i śmierć!... Arcybiskup katolicki, pasterz dusz, posyłający wiernych na *zbrodnie* — ten pomysł mógł urodzić się chyba w wyobraźni reportera brukowego.

— **Młodzi turyści.** Do Petersburga przybyło 22 uczniów gimnazjum siedleckiego pod wodzą dyrektora p. Stankiewicza. Wycieczka ma na celu obejrzenie Petersburga i jego okolic, i odbywa się na koszt gimnazjum, za małą dopłatą uczestników.

POLITYKA ZAGRANICZNA.

PRZEGLĄD.

[Załatwienie sprawy chińskiej i oznaki nowego przesilenia. Tunfusz i jego czyny. Poselstwo tybetańskie i lord Cranborne. Wojna południowo-afrykańska i wiec w Queens-Hall. Rozkład stronnictwa liberalnego. Cła amerykańskie i oświadczenia p. Gage. Porozumienie. Szczęśliwa Turcja i sprawy państw bałkańskich].

Sprawy wschodnio-azjatyckie idą jaknajlepiej. Kwestja odszkodowania—mówią telegramy—została rozstrzygnięta zgodnie z wnioskami angielskimi. Oznaczono wysokość odszkodowania i procentu, oraz czasokres obsadzenia wojennego Peczili, zgodzono się na sposób wypłacenia przez emisję obligacji, których pokrycie zabezpieczą podatki celne, drogowe i od soli. Dyplomaci w Pekinie przyszli wreszcie do wniosku, że reformę celna przeprowadzi *ad hoc* wybrana komisja, i że wysokość cel nie ma zależeć od wartości importowanego ładunku. Rząd chiński ma także zająć się regulacją rzek pod Tien-tsinem i Szanghajem. Konferencja posłów uznała także za słuszne wnioski Japonji, która podwyższa normę pierwotnie żadanego odszkodowania wo-

bec faktu, że sama nie jest w stanie zaciągnąć pożyczki czteroprocentowej. Wojska chińskie zwolna obejmują w posiadanie niedawno jeszcze przez europejczyków zajmowane stanowiska, i w samym Tientsinie stanęły już pulki chińskie pod wodzą jen. Meja. Przebakują coś znowu o powrocie cesarza i dworu, i przystąpiono nawet podobno do przygotowań, celem przyjęcia Syna Nieba w Paotinfu, z kąd miałby drogą żelazną udać się do Pekinu.

Słowem—wszystko idzie jaknajlepiej, tylko... w Szansi znowu wyróżniło misjonarzy belgijskich, i agitacja chińskiego «Związku rodaków» (i takie bowiem miano nosi stowarzyszenie pięściowców) szerzy się coraz bardziej i wzbudza bardzo poważne obawy w sztabach oddziałów europejskich w Peczili. Tunfuszjan ze swoją armją dąży do Tientsinu, i gubernator Szansi prosi już o pomoc europejską, nie jest bowiem w stanie stawić czoła zastępom wodza, który uszedł wszelkiej kary za swe czyny zeszłoroczne i szturmując dziś misję w Szansi, jak przed rokiem szturmował poselstwa w Pekinie. Wyprawa do Chin była półwojna tylko i osiągnęła tylko półskutki. Chiny odszkodowanie zapłaciła, ale prąd przeciweuropejski nie osłabnie, i rządy pozostaną w ręku zachowawców i fanatyków, którzy łaćno przekonują lud, że «czartów z za morza» powrzucać do wody, i że wszechświat istot żyjących czei znowu bogdychana, jako jedyną władzę prawną na ziemi.

Powatpiewać o tem będą tylko kupcy chińscy, prowadzący handel z anglikami, ludność Mandżurji, która przekonała się, jak mała jest potęga chińska fizyczna, i ludy, zamieszkujące stepy mongolskie i płaskowzgórza Tybetu, których wspólność wyznaniowa łączy oddawna z plemionami mongolskimi, zamieszkującymi imperjum rosyjskie. W stronę tego imperjum zwracają się spojrzenia buddystów mongolskich i tybetańskich, i sam tajemniczy Dalaj-lama, ów «Ocean cnót», szle z Lhasy poselstwo uroczyste do Petersburga. Miasto Odesa przyjmuje je, składając wysłannikom głowy buddyzmu północnego dary z chleba i soli w chwili właśnie, gdy w Izbie gmin lord Cranborne oświadcza, że rząd brytyjski nie o poselstwie tybetańskim nie wie. Posłowie szli przez Nepal i jechali kolejami żelaznymi Indostanu, a przecież ich nie zauważono. Zapewne inną drogą pojedą do domu.

Anglikom zresztą świat zbrzydł potrosze z powodu przeciągającej się bez końca wojny w Afryce południowej. Wojna to nadzwyczaj oryginalna choćby z tego względu, że Anglja utrzymuje nie tylko wła-

sną armję, ale żony i dzieci swoich nieprzyjaciół. Wypadku tego rodzaju dzieje wojenne nie znają od czasów Henryka IV, któremu podręczniki historyczne oddają hold z powodu, że posyłał żywność obleżonym przez siebie paryżanom. Nie przeszkadza to, naturalnie, niechętniej anglikom prasie piętnować prowadzenia przez nich wojny, jako nie-ludzkiego i zbrodniczego, a gdy którekolwiek z pism stanie po stronie anglików, syją się nań zarzuty sprzedajności. Niedawno sąd w Lipsku rozpoznawał właśnie sprawę «Koeln. Ztg.», której redakcja wystąpiła z oskarżeniem o oszczerstwo przeciwko jednemu z pism, bez ogródkki głoszącemu, że posiada dowody sprzedajności organu kolońskiego. Gdy sprawę wytoczono przed sądem—dowodów tych anglofobowi zabrakło.

W samej Anglii zresztą istnieją ludzie radykalnie usposobieni i tak rządowi obecnemu niechętni, że chwytają się każdej sposobności, by mu dokuczyć. Pp. Labouchère, George Lloyd i inni urządzili przed tygodniem w gmachu, zwanym «Queens Hall», wielką manifestację boerofilską. Przybyło na salę parę tysięcy osób, a na trybunie ukazał się były minister Kaplandji, holender z pochodzenia, Sauer, który uważał się przed słuchaczami na losy Transwaalu i Oranji. Salę otoczyła policja nie dlatego, naturalnie, aby zgromadzeniu przeszkadzać, ale ażeby bronić je przed olbrzymim tłumem, który sejmikował na ulicach i placach okolicznych, i niewątpliwie poturbowałby p. Labouchère'a i jego stronników, gdyby nad nimi nie czuwały władze bezpieczeństwa. Zgromadzenie w «Queens Hall», które szowinistyczny «Globe» zowie «karnawałem zdrady», nie przyczyniło się wcale do wzmocnienia stronnictw przeciwrządowych i stało się nawet powodem ujawnienia rozdziewku w stronnictwie liberalnem. Już za Gladstona odpadli od niego unjoniści, z chwilą zaś gdy wielki starzec ustąpił z widowni politycznej—nie było już nikogo, kto by mógł nadać stronnictwu nowy hart i siłę moralną. Najmniej zdolnym do tego okazał się jego urzędowy przywódca obecny, p. Campbell-Bannerman. Zdało się mu, że dobrze postąpi, gdy oświadczy się głośno za niepodległość republik boerskich, i uczynił to, nie pytając swoich wpływowych towarzyszy parlamentarnych. Skutek ztąd ten, że przy leaderze stronnictwa pozostała tylko garstka liberalów, większość zaś ich z wybitnym p. Asquith na czele zajęła stanowisko odrębne, zaznaczając wyraźnie, iż cokolwiek daloby się powiedzieć o wojnie—jedno nie ulega wątpliwości, miano-

wicie konieczność zniesienia samostności Transwaalu i Oranji. Nie prędko więc doczeka się Europa zmiany rządu w Anglii. Gdyby gabinet mgr. Salisbury'ego dziś ustąpił—musiałby jutro zająć znowu porzucone stanowisko, niema bowiem stronnictwa, któreby mogło objąć ster rządu. Partja liberalna przeżyła się.

Rząd amerykański posuwa się coraz dalej po drodze, na której stanął, ocliwszy cukier rosyjski. P. Gage ogłosił obecnie oświadczenie, w którym tłumaczy tę swoją politykę finansową w sposób następujący. Ustawa Dingleja opiewa, że nafta surowa lub jej produkty, dowożone z jakiegokolwiek kraju, gdzie nafta surowa amerykańska opłaca cło, winny uleść odpowiedniemu oceniu na granicy Stanów. Jeżeli nafta dowożona nie ma wyraźnego świadectwa pochodzenia—uleść winna oceniu według miary najwyższej, gdziekolwiek bądź stosowanej. Rząd waszyngtoński, zdaniem p. Gage, nie może zrozumieć, dlaczego Rosja ma uważać się za pokrzywdzoną przez proste zastosowanie ustawy Dingleja do nafty rosyjskiej, ani dlaczego by miała z tego powodu stosować do towarów amerykańskich taryfę różniczkową. Wnosi więc p. Gage, iż jego kolega do spraw zagranicznych p. Hay wytłumaczy całą rzecz w taki sposób, że Rosja cofnie przedsięwzięte przez nią obostrzenia celne i wykaże, iż nie chce zachowywać się niechętnie wobec Stanów Zjednoczonych w kwestjach celnych. «Rząd amerykański—mówią telegramy—sądzi, że prawo jest po jego stronie i przypuszcza, że jeżeli Rosja żywi usposobienia zupełnie przyjazne dla Stanów, przyzna ona, iż jej zachowanie się w tych kwestjach nie było tego rodzaju, by mogło obudzać szczególnie przyjazne uczucia w Ameryce.» Według ostatnich wiadomości, rokowania p. Haya z posłem rosyjskim w Waszyngtonie, hr. Cassini, doprowadzić miały do porozumienia tymczasowego; nie wiadomo wszakże, czy po niem nastąpi porozumienie trwałe, trudno bowiem rządowi zejść z drogi, choćby fałszywie obranej, a jeszcze trudniej przyznać się do błędu.

Ciekawe wiadomości przychodzą z pod Bałkanów. W sandzaku Nowego Bazaru, graniczącym z Serbią, dzieją się przerażające rzeczy. Pod pozorem poskromienia agitacji serbskiej, miejscowe władze tureckie pozwalają kupom uzbrojonych albańczyków rabować osady serbskie i mordować ludność. Skargi, zano-szone do władz wyższych, taki tylko osiągają skutek, że skarżący niezwłocznie zostają osadzeni w więzieniu lub wydani na pastwę albań-

czykom. Los taki spotyka całe deputacje, złożone z najpoważniejszych przedstawicieli ludności serbskiej. Kupy albańskie przekraczają nawet od czasu do czasu granicę Serbji i gospodarują w pobliskich osadach, dopóki nie zmusi ich do odwrotu siła zbrojna miejscowa. Rząd turecki zapewnia najuroczyściej, że wszystko idzie jaknajlepiej, i, że skargi i wieści z sandżaku nowobazarskiego są stanowczo przesadzone. W ostatnich dniach zresztą wysłano na miejsce parę pulków nizamu dla pokromienia albańczyków. Jeżeli są to owe pulki, które niedawno zbuntowały się z powodu niewypłacania im żołdu, rychło one przywrócić porządek i powetują sobie wszystkie straty. W państwach słowiańsko-balkańskich panuje cisza. Ludność Serbji witała radośnie posła rosyjskiego, który, w towarzystwie konsula z Niszu, odbył podróż w głąb kraju. W Belgradzie bawi czarnogórski mąż stanu Wuceticić, który wobec zamiaru wprowadzenia reform politycznych na Czarnej Górze, uczy się w Serbji sztuki rządzenia. Szkoda, że nie przyjechał trochę wcześniej—zobaczyłby zblizka, jak wprowadzają się konstytucje. W Sofji sobranje obraduje nad sprawami polityki zagranicznej. Większość niedwuznacznie wyraża swe sympatje dla Rosji i nawołuje gabinet do jaknajwyraźniejszego zaakcentowania tych sympatji. Powstał nawet wniosek zniesienia agentury dyplomatycznej bułgarskiej w Petersburgu, ze względu, że stosunek z Rosją powinien mieć charakter bezpośredniego porozumiewania się. Jeden z ministrów miałby jeździć do Petersburga corocznie, składać tam sprawozdanie z czynności rządu bułgarskiego i udzielać stosownych wyjaśnień. Wniosek ten, przez rząd niepopierany, upadł; przeszedł natomiast inny, odejmujący seminarjum katolickiemu w Filipopolu 70 tys. fr. zapomogi i przekazujący tę sumę szkołom przy synagogach i meczetach.

J. Mzura.

TYDZIEŃ POLITYCZNY.

Francja. Senat zakończył obrady nad ustawą o kongregacjach. Obroncy klasztorów wystąpili z szeregiem poważnych uwag. Tak na przykład Mézières żądał, aby ustawa zapewniła zupełną swobodę tym wszystkim kongregacjom, które się oddają filantropji, tudzież rozpowszechniają zagranicą sławę i wpływ imienia francuskiego. Mézières wskazał przytem ofiary, jakie ponoszą Niemcy i Włochy w interesie swoich urządzeń misyjnych. Waldeck-Rousseau przyznał, że instytucje misyjne podnoszą wpływ Francji, że zakony dobroczynne przynoszą również pożytek: mimo to uznał, że nadzór nad temi zakonami jest niezbędny. Senator De Blois zażądał usunięcia paragrafu, który zabrania kongregacjom nauczania. De Blois dowodził w swej mowie, że ograniczenie to

uragałoby zasadom wolnościowym i republikańskim. Prezes komisji senatu ganił nauczanie kongregacji, które nienawistnie usposabia młodzież dla urządzeń państwa i postępu wiedzy. Projekt rządowy, wymierzony przeciwko kongregacjom, przyjęty został większością 173 głosów przeciwko 99.—Senat, w charakterze sądu najwyższego, rozpoznał sprawę Lur-Salusa, współnika Déroulèda, Habera i innych. Oskarżony zbiegł był zagranicę, lecz obecnie wrócił i zażądał sądu nad sobą. Na sądzie oświadczył, że żałuje, iż zamach na Rzeczpospolitą nie udał się, gdyż rządy obecne dezorganizują armję, protegują zdrajców i socjalistów. Senat skazał Lur-Salusa na pięcioletnią banicję.

Niemcy. Główny sąd kryminalny w Lipsku postanowił uwolnić robotnika Weilanda, oskarżonego o zamach na ces. Wilhelma. Weilanda oddano do domu warjatorów. O innym „zamachu“ opowiedzieli światu depesze. Gdy następca tronu niemieckiego w drodze z Monachjum do Bonn przybył na dworzec w Bochumie, pijany człowiek ze służby kolejowej zaczął pukać kijem w okno wagonu, w którym siedział następca tronu. Aresztowano go. Pokazało się, że chciał tylko zobaczyć dostojnego podróżnego.

Rumunja. W Sinai wydano obiad na cześć bar. Becka, naczelnika sztabu głównego armji wspólnej Austro-Węgier. Król Karol rumuński, wznosząc toast, wskazał z naciskiem, że obecność oficerów austriackich stanowi nowe świadectwo doskonałych stosunków pomiędzy Rumunją i państwem ościennem. Król zakończył okrzykiem „Hoch!“ dla cesarza i armji austriackiej. Bar. Beck wznosił zdrowie króla, jako bohatera z pod Plewny.

Japonja. W Jokohamie, na posiedzeniu przedstawicieli miasta, Hochi, b. minister komunikacji w gabinecie margr. Ita, został raniony uderzeniem kindżału i zmarł zaraz. Zabity był przedtem prezesem Izby i posłem w Waszyngtonie. Przyczyna zabójstwa, zdaje się, natury politycznej.

KORESPONDENCJA REDAKCJI

OD REDAKCJI.

W. Kaz. R. w Kij. Redaktor naszego pisma p. Erazm Piltz bawi na kuracji zagranicą. Powróci do Petersburga za parę miesięcy.

Tulaczowi. Nie.

Ozytelnikowi „Kraju“. Nie.

PRZEWODNIK.

D. R. JAN PILTZ, specjał. do chorób nerwowych, osiadł w Warszawie; przyjmuje od godz. 9—10 rano i od g. 4—6 po poł. Piękna 14.

K. SIEGARNIA I SKŁAD NUT FERYNDANDA HOSICKA, wydawcy „Biblioteki ilustrowanej dla młodzieży“ w Warszawie, przy ul. Senatorskiej № 496, posiada zawsze na składzie wszelkie nowości literackie we wszystkich językach. Przyjmuje prenumeratę na wszystkie pisma w kraju i zagranicą wychodzące. Główny skład Globusów, Tellurji i Planetarji.

Z. ZAKŁAD NAUKOWY ŻEŃSKI Julji Jankowskiej, Warszawa, Nowogrodzka, 58 (róg Leopoldyny). Zapis uczniów na rok szkolny 1901/2 do klasy wstępnej, I i II odbywa się codziennie od godz. 9 do 12 rano i od 4 do 6 popołudniu. Egzamina wstępne od dnia 16 maja.

KRONIKA.

Kościół i duchowienstwo.

* Rektor, profesorowie, docenci i studenci uniwersytetu w Glasgowie, z powodu 450-tej rocznicy założenia tej szkoły, wysłali adres do Papieża Leona XIII. Ojciec św. odpowiedział wytwornym listem łacińskim.

* Przy rosyjskim sztabie głównym obradowała komisja do zbadania spraw, dotyczących zadośćuczynienia religijnym potrzebom żołnierzy. Uchwały komisji zamieścił „Warsz. Dniow.“, zaznaczając, że szeregowcy wyznania nieprawosławnego mają być posyłani do świątyn ich wyznania, a w braku ich, winni być delegowani do wojska duchowni wyznań właściwych.

* Na dorocznym akcie Akademji duchownej w Petersburgu, za zasługi na polu prawa i historii Kościoła polskiego, ks. Stan. Chodyński, protonotariusz apostolski, prałat kapituły i regens seminarjum włocławskiego, otrzymał stopień doktora prawa kanonicznego. Stopień magistra teologii otrzymali: z archidiecezji warszawskiej: ks. Michał Godlewski, ks. Stefan Wilewski, ks. Henryk Przeddziecki i ks. Karol Korsak; z archidiecezji mohylowskiej: ks. Kazimierz Skrynda i ks. Franc. Strakczas; z diecezji żmudzkiej: ks. Henr. Łowmiański; z diecezji lubelskiej: ks. Tomasz Krakiewicz i ks. Stan. Nojszewski; z diecezji kujawsko-kaliskiej: ks. Józef Mańkiewicz i ks. Wojciech Owczarek; z diecezji kieleckiej: ks. Lucjan Maciejski; z diecezji płockiej: ks. Aleks. Syski. Stopień kandydata teologii otrzymali księża: Teofil Skalski, Franc. Staniewicz, Michał Ciesielski, Romuald Jałbrzykowski, Stan. Rokosz, Fr. Gieryszewski, Tomasz Zółtowski, Józ. Michalak i Włodz. Jakowski; diakoni: Antoni Spryngowicz, Kaz. Pałtarokas, Piotr Ruszki; subdiakon: Hjaeynt Pyciński, Aleks. Zwierko, Julj. Steckiewicz, — oraz klerycy mniejszych święceń: Jan Kurzyna i Stan. Rajko.

* W Krakowie 15 czerwca zmarł znakomity kaznodzieja i rektor ks. pijarów, ks. Chromecki. Zmarły kapłan brał w życiu umysłowem Krakowa czynny udział i był członkiem wielu stowarzyszeń miejscowych. Jego staraniem odrestaurowany został kościół św. Jana, oraz przy wejściu do kościoła stanął bust ks. Konarskiego, dłuta Tadeusza Błotnickiego.

* Unickie biskupstwo stanisławowskie ma być—jak donosi „Bukowyna“—wkrótce obsadzone. Według informacji tego dziennika, władzą stanisławowskim zostanie ks. mitrat Bielecki ze Lwowa. „Ruślan“ twierdzi natomiast, że wprawdzie kandydat na biskupstwo stanisławowskie już wyznaczony, ale jest nim nie ks. Bielecki, lecz inny kapłan z kleru unickiego, którego nazwisko jeszcze nie może być ogłoszone.

* Katolicy w Ozarnogórze otrzymali od księcia Mikołaja ważne ustępstwo. Jak donosi „Obzor“ zagrzebski, książę pozwolił arcybiskupowi barskiemu, ks. Szymonowi Milinowiczowi, założyć w Cetynji parafję katolicką, wybudować kościół katolicki i ustanowić proboszcza. Arcybiskup barski zbiera obecnie składki na budowę kościoła w Cetynji, a na cel ten przesłał biskup Strossmayer 10 tys. koron.

Szkoły i młodzież.

* Komisja, zajmująca się opracowaniem projektu reformy szkolnej—według doniesienia „Ros.“—postanowiła, aby z przyszłym rokiem szkolnym był zniesiony język łaciński w klasie pierwszej i drugiej, a grecki w trzeciej i czwartej, oraz żeby w dwóch niższych klasach rozszerzyć wykład geografji. W pozostałych klasach pozostaną programy stare, które stopniowo ustępować będą nowym. W szkołach realnych do klasy pierwszej zostanie wprowa-

dzona nanka historii i wzmocniona będzie matematyka, a w drugiej—geografia i nauki przyrodnicze. W roku szkolnym 1902/3 zostaną przekształcone pierwsze pięć klas gimnazjalnych, w r. 1893/4 zreformowane programy będą wprowadzone do klas wyższych, zaś w r. 1905 jednocześnie ukończy gimnazjum wychowawcy klasy ósmej i siódmej. Posiedzenia komisji są już ukończone i jej uchwały będą rozesłane między innymi gubernatorom, którzy do ich rozpatrzenia zbiorą Rady, złożone z przedstawicieli stanów i innych osób.

Obrałowała w Petersburgu komisja, zwolana w sprawie reformy wykształcenia handlowego. Na ostatnim posiedzeniu był także minister skarbu. Między innymi wyrażono przekonanie, że opracowywanie bardzo szczegółowych regulaminów dla szkół handlowych jest zbyt ciężkie. Członek komisji, prezes Rady opiekuńczej nad szkołą handlową w Pabjanicach, p. Kindler, zaproponował utworzenie przy szkole muzeów przemysłowo-handlowych przez wzajemną zmianę wytworów miejscowych między rozmaitymi szkołami. Obecnie p. Kindler oświadczył, że gotów jest szkołom rozestąć wzory wyrobów łódzkich. Wniosek jego przyjęto oklaskami. Narada w sprawie reformy szkół handlowych znowu będzie zwolana w styczniu r. 1902.

Minister oświaty—według doniesienia „Piet. Wied.”—potwierdził wydane przez swych poprzedników przepisy, zalecające, aby uczniowie, którzy kończą pewne gimnazjum, wstępować do uniwersytetu w tym samym okręgu lub w innym, wskazanym w przepisach.

Według doniesienia dzienników, przy ministerstwie oświaty utworzono komisję, która ma się zająć sprawą zniesienia egzaminów konkursowych przy wyższych szkołach technicznych.

Ministerstwo oświaty zatwierdziło przepis, zezwalający na to, by uczniowie, którzy zdali egzaminy do szkół średnich i nie mogli być przyjęci wskutek braku miejsca, otrzymywali świadectwa, że znają kurs klasy, poprzedzającej tę, do której zdawali.

Według doniesienia „Now. Wr.”, jesienią przy ministerstwie oświaty ma być utworzona komisja, która się zajmie sprawami oświaty ludowej, oraz średniego i wyższego wykształcenia kobiet.

Według doniesienia „Now. Wr.”, obecnie toczą się w Wilnie narady nad założeniem szkoły wyższej. Donosiliśmy już, że zatrzymano się na typie wyższego zakładu rolniczego, może z oddziałem techniczno-chemicznym. Środków na to potrzeba około 1½ milj. rb. W „Piet. Wied.” niejaki p. M. L. dowodzi, że wyższy zakład naukowy, mający powstać w Kraju północno-zachodnim, powinien być otwarty nie w Wilnie, które było stolicą Litwy i pełne jest kościołów i polskich pamiątek, lecz w Witebsku, a raczej w Mińsku, jako głównym mieście Białorusi.

W „Grażdanie” ks. Mieszczercki usilnie przemawia za serdecznym stosunkiem do młodzieży szkolnej, wskazanym w ostatnim reskrypcie Najwyższym i przytacza wypadki, gdy uczniowie, mimo to, tej opieki nie doświadczali. „Wydano okólnik,—pisał książę,—polecający władzy gimnazjalnej stawiać bardziej surowe wymagania z języka rosyjskiego na egzaminach ostatecznych. Oczywiście okólnik taki wystarczy, aby zamienić egzaminatorów z języka rosyjskiego, dla przypodobania się nowemu ministrowi, w smoków.—I oto widziałem jeden z tych przejawów drakońskiego stosowania się do okólnika. Gimnazysta kończy kurs na medal złoty, z pełną płatką ze wszystkich przedmiotów. Zjawia się on, nie nie podejrzewając, na egzamin piśmienny z języka rosyjskiego i otrzymuje od egzaminatora—nauczyciela dwójkę, odrzucającą cały rezultat jego kilkoletnich usiłowań w celu uzyskania pełnego stopnia, przy-

czem dyrektor z litości dla gimnazysty uznał za właściwe postawić od siebie trójkę”. Ks. Mieszczercki dodaje od siebie: „I jeśli taki dramat mógł się wydarzyć tutaj, w Petersburgu, w oczach całego ministerstwa, i jeśli w taki straszny i bez serca sposób traktują i stosują okólnik ministerstwa oświaty ludzie stosunkowo więcej rozwinęci i lepiej uposażeni, to strach pomyśleć o tem, jakie może być stosowanie tego samego okólnika w gimnazjach prowincjonalnych, i ile dramatów wskutek tego może zająć z młodzieżą istotami.”

Wydział krajowy postanowił wyjednać od sejmu zmianę dotychczasowej nazwy: „Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach”, na „Akademia rolnicza w Dublanach”. Szkoła dublańska tak pod względem statutu i organizacji, jak i planu nanki odpowiada wyższym szkołom rolniczym.

Ruch kobiecy.

Rząd gubernialny wołyński—jak donoszą dzienniki—wystąpił z prośbą, aby na posady lekarzy miejskich mogły być mianowane kobiety.

P. Matylda Kobrynerówna, po napisaniu rozprawy, otrzymała stopień doktora medycyny w uniwersytecie genewskim.

W uniwersytecie czeskim w Pradze odbyła się promocja panny Marji Baborówny na doktora filozofii. Jest to pierwsza czeska, która otrzymała ten tytuł naukowy.

Minister komunikacji—jak donoszą dzienniki—zezwoił kobietom zajmować następujące posady na kolejach żelaznych: młodszych rachmistrzów, kontrolerów, kantorzystów i prowadzących dziennik.

Według doniesienia „Now. Wr.”,—Towarzystwo, popierające rozwój wykształcenia rolniczego w Rosji, wyrzekło się myśli otwarcia w r. b. kursów rolniczych dla kobiet w Petersburgu i Moskwie.

Przy wyborach do Izby lekarskiej zgłosiła się jedyna w Wiedniu praktykująca lekarka, baronowa Possaner; Izba lekarska jednak nie dopuściła jej do głosu, opierając się na tekście ustawy, która mówi tylko o lekarzach. Rekurs jej odrzuciło zarówno namiestnictwo, jak ministerstwo. Obecnie bar. Possaner udała się do trybunału administracyjnego i dowodzi, że wyraz „lekarz” oznacza kwalifikowanego lekarza bez względu na płeć. Trybunał przychylił się do jej zdania.

Różne.

We Wrocławiu niedawno omal nie rozegrał się pojedynek między pruskim oficerem rezerwy a siedmiu młodymi polakami, wobec których ów oficer w restauracji użył wyrażenia „polnische Schweinerei”. Wyzwany na pojedynek, oficer z początku nie chciał cofnąć obelżywego wyrażenia, utrzymując, że wobec ogólnego charakteru obrazy, obowiązany jest bić się z jednym tylko z grona obrażonych, którzy o ten zaszczyt winni pomiędzy sobą losować. Ale sąd honorowy oficerski przyznał wszystkim obrażonym prawo żądania satysfakcji i gdy ci zastrzygli warunki, hakatystę opuściła fantazja. Oświadczył wtedy przed sądem honorowym do protokołu, iż „z utartem i ogólnie u Niemców używanem wyrażeniem: „polnische Schweinerei” wcale się do młodzieńców nie zwracał, że nżył go tylko w swoim kółku, chociaż wprawdzie zbyt głośno i nierozważnie, ale bez zamiaru obrażenia kogokolwiek, że wreszcie był pijany i nie wiedział, co robi”. Wobec tego obeszło się bez pojedynku.

Syn zarządzającego majątkami hr. M. w gub. chersońskiej, 19-letni Tadeusz Tłuchowski, postanowił udać się na pomoc boerom. Zaopatrzwszy się w 60 rb., przybył koleją do Aleksandrowa, tam potajemnie przeszedł granicę, w Berlinie chorował na influencję i nie otrzymawszy żadanego poparcia od tamtejszego konsula transwaalskiego, udał się mimo to dalej w drogę

i dotarł do letniego mieszkania prezydenta Krügera w Holandji. Ani Krüger, ani komitet transwaalski w Amsterdamie, dokąd Tłuchowski się udał, nie mu pomódz nie mogli, gdyż do Transwaalu, wskutek braku środków i zamknięcia granicy, nikogo wysłać nie można. Dopiero tutaj Tł. rzekł się dalszej podróży, a miejscowy konsul rosyjski telegrafował do jego ojca o pieniądze na drogę powrotną. Otrzymałszy je, Tł. ruszył do Rosji, lecz na granicy w Aleksandrowie aresztowany dla braku paszportu, został osadzony w Warszawie, z kąd będzie odesłany do miejsca stałego pobytu.

We Lwowie opowiadają sobie o humorystycznym zajściu podczas posiedzenia sejmu. Poseł do Rady państwa, socjalista Daszyński wszedł do gmachu sejmowego i zażądał od służącego, ażeby go zaprowadził do łoża, przeznaczonego dla posłów do parlamentu austriackiego. Służący przez roztargnienie wskazał na łożo, przeznaczone dla członków Izby panów, i Daszyński zasiadł w niej bez skrupu. Spostrzegł to namiestnik Piniński i zwrócił uwagę posłów na Daszyńskiego, siedzącego w łożu panów, co wywołało niekłamana wesołość. Później sam p. Daszyński opowiedział, „w jaki sposób dostał się do Izby panów”.

We Francji wymyślono nowy sposób określania zdolności rekrutów do służby wojskowej, mianowicie przez stosunek liczb, oznaczających wzrost, obwód klatki piersiowej (w centymetrach) i wagi w kilogramach. Sumę dwóch ostatnich cyfr odejmuje się od cyfry pierwszej i im mniejsza jest różnica, tem człowiek okazuje się zdrowszym. Np. wzrost—160 ctm., obwód w piersiach 80 ctm., waga 60 kgm., różnica: 160—140=20. Cyfry od 11 do 15 wskazują na organizm bardzo zdrowy, cyfry od 31 do 35 i niżej—na bardzo słaby.

Brukselska firma ogrodnicza „l'Horticole Coloniale”, jak donosi „Kur. War.”, dała nowej odmianie storczyków, przewyższającej pięknnością wszystkie inne, nazwę „Quo vadis”, aby oddać cześć autorowi słynnej powieści. Storczyk „Quo vadis” ma kwiaty zupełnie okrągłe, z płatkami o plamach barwy ciemno-purpurowej.

Rząd Stanów Zjedn.—jak donosi „Kur. Polski”—polecil, ażeby w granice państwa nie wjeżdżały osoby dotknięte suchotami. Zakaz ten stosuje się zarówno do emigrantów, przybywających na stałe, jak i do podróżnych.

Sport.

„Produce” na moskiewskich wyścigach—około 12 tys. rb.—zdobył „Brzask” ks. Lubomirskich pod Hamiltonem, robiąc 1½ wiorsty w 1 m. 43¾ sek. Wyścig trzywiorstowy dla koni starszych wygrał z wyjątkową szybkością—3 m. 35 sek.—„Mazur” J. Reszkego pod Sloanem. Żokieje amerykańscy: Sloan, Hamilton, oraz Rigby (p. H. Blocha) mają wogóle w Moskwie wielkie powodzenie—i publiczność konie, przez nich dosiadane, obiera przeważnie na faworytów.

Żokiej stajni braci Kawelinych Bowman, zawożony do Hamburga przez majora Goslera, aby dosiadał w „Niemieckim Derby” jego ogiera „Tuki”—wygrał wyścig w świetnym stylu, bijąc faworyta „Magneza” o 1½ dług. Wraz po wyścigu Bowman wyruszył do Rosji. Wśród hodowców niemieckich panuje konsternacja, iż reproduktor „Gouverneur”, ojciec Tuki’ego, derbisty, sprzedany został niedawno do Rosji; obecnie czynny on jest w stadzie hr. ordynata M. Zamoyskiego.

W ciągu dui 15 sezonu wiosennego wyścigów w Warszawie rozegrano nagród na sumę 263 tys. rb. Najwięcej wygrały stajnie: J. Reszkego 61 tys. rb. („Le Sorcier” 22 tys. rb., „Basket” 8½ tys. rb., „Mazur” 7½ tys. rb., „Pickwick” 6½ tys. rubli i t. d.), ks. Lubomirskich—18 tys. rb., braci Kawelinych i Nosakina około 18 tys. rubli, L. Grabowskiego—10½ tys. rb., S.

Sonnenberga 9 tys. rb., H. Blocha — 7 tys. rubli i t. d.

> Najszybciej rozegrano tegoroczne „Derby“ we Francji. Dystans 2 wiorsty 144 sążnie „Saxon“ przebiegł w 2 m. 35 s., w Austrii „Carasco“ był u mety w 2 min. 40,7 sek., w Anglii — „Wołodjowski“ — w 2 m. 40,8 s., w Niemczech — „Tuki“ w 2 min. 41 sek., w Warszawie „Le Sorcier“ — w 2 m. 52 s. Największa dotychczasowa szybkość zdobywcy „Derby“ w Rosji 2 m. 41 sek.

> Warszawski Tow. łyżwiarskie urządziło konkurs tenisowy. Pierwszą nagrodę — puchar srebrny otrzymał ordynat hr. Maurycy Zamoyski, drugą p. Bławdziewicz.

> W nadchodzącą niedzielę rozpoczyna się sezon wyścigowy na torze Kołomijskim pod Petersburgiem.

BIURO INFORMACYJNE

PRZY REAKCJI „KRAJU“

udziela odpowiedzi na zapytania czytelników, mające charakter ogólniejszy i dotyczące stosunków administracyjnych, prawnych, społecznych, ekonomicznych i t. p.

(W-ny P. G. w B.). Wrazie, jeżeli prawo własności do zastawionego majątku przeszło do banku ziemskiego już po pożarze, który zniszczył zabudowania, bank nie może rościć pretensji do otrzymania asekuracji za te budowle, ponieważ umowa asekuracyjna już przestała istnieć wskutek zniszczenia budowli.

(W-ny St. H. w W.). Wszelkie akty, dotyczące gruntów, podlegające przepisom Ukażu z d. 19 stycznia 1864 r. o urządzeniu włościan w Królestwie, powinny być przedstawione miejscowemu sędziemu pokoju, nawet w wypadku, jeżeli były sporządzone przez rejenta przy wydziale hipotecznym.

(W-ny T. Z. w K.). Odpowiedzialność kolei żelaznej za dostawę ładunków nie zależy wcale od tego, czy kolej już oficjalnie została otwartą dla prawidłowego ruchu; skoro kolej ładunki przyjmuje bez żadnych zastrzeżeń co do terminu — bierze na siebie odpowiedzialność za dostawę na zasadzie przepisów ogólnych ustawy kolejowej. Nota na frachtu, iż nie żąda się zważenia ładunku, nie może być uważana za gwarancję za ścisłość wykazanej wagi i w razie nadwagi kolej nie ma prawa żądać zapłaty kary.

(W-ny P. W. w W.). Osoba, która przepisowała testament, nie może być uznana za świadka testamentu, dlatego też, jeżeli w liście trzech świadków, podpisanych na testamentie, znajduje się i podpis tej osoby, to taki testament, na zasadzie cywilnego prawa rosyjskiego, jest nieważny.

Uwaga. Oprócz powyższych odpowiedzi na zapytania w sprawach szerszego znaczenia, Biuro informacyjne pośredniczy w dostarczaniu informacji czysto prywatnych (w drodze korespondencji listowej), za opłatą na rzecz rz.-kat. Towarz. dobrocz. w Petersburgu, a mianowicie:

- 1) Za informację o stanie jakiejś sprawy w urzędach lub sądach petersburskich. 10 rb.
 - 2) Za informację, dostarczoną na podstawie przejrzenia odpowiednich praw, przepisów, podręczników, wydawnictw i t. p. 3 rb.
 - 3) Za pośrednictwo w wyszukaniu i przesłaniu numeru wydawnictwa lub gazety. 1 rb.
- Dla otrzymania informacji i kategorii potrzebnej jest upoważnienie w języku rosyjskim treści następującej: „Upoważniam oddawcę niniejszego do otrzymania informacji (sprawki) w sprawie mojej (imię, nazwisko, adres).“

Na listy bezimiennie Biuro nie odpowiada.

ZASŁUBINY I ZARĘCZINY.

Dnia 22 czerwca w Warszawie odbył się ślub panny Hanny Mordasewiczówny, córki Leona i S. p. Wincentyny z Jaczewskich, z p. Adolfem Hennebergiem, synem Karola, przemysłowca i Anny ze Szlenkerów.

W kościele św. Józefa w Warszawie odbył się ślub p. Bolesława Rapackiego, syna S. p. Stanisława i Heleny z Szynkiewicz-

czów, z panną Bertą Adanque, córką nieżyjących Franciszka i Eleonory z Sheenów.

W Warszawie d. 18 czerwca, w kościele św. Krzyża został pobłogosławiony związek małżeński p. Jana Wołowskiego, syna S. p. Franciszka i Teresy z Wysockich, primo voto Prażmowskiej, z panną Marią Mieszkowską, córką Rudolfa i Heleny ze Szczepanowskich.

Dnia 22 czerwca w Warszawie pobłogosławiono związek małżeński pomiędzy p. Bronisławem Kaszewskim, synem zasłużonego tłumacza i krytyka, Kazimierza, a panną Ireną Esmanówną, córką Józefa z Goderskich Esmanowej.

W Warszawie, w kościele św. Józefa Obłubieńca odbył się ślub p. Jana Godlewskiego, inżyniera, syna Rocha i Felicji z Tokarskich, właścicieli dóbr Kłobock w powiecie lipnowskim, z panną Zofją Lilpopówną, córką Ludwika i Pauliny z Troszów Lilpopów.

DONIESIENIA.

Do dzisiejszego N-ru „Kraju“, dołączoną jest dla prenumeratorów stałych, krajowych i zagranicznych, Karta Albumowa, przedstawiająca obraz Ferdynanda Ruszczyca: „Młyn“.

WYDAWNICTWA

GEBETHNERA i WOLFFA.

JADWIGA OHRZĄSZCZEWSKA
JADWIGA WARKÓWNA

Z BIEGIEM WISŁY

OBRAZKI O KRAJU

z 200 rysunkami w tekście i 2 mapami.

Wydanie ozdobne w większym formacie str. 372, zawiera przystępnie opowiedziany „Opis kraju od źródeł Wisły aż do Jej ujścia, typy ludowe, obrzędy i zabawy, podania, legendy, baśnie i powiastki, cudowne miejsca, miejscowości lecznicze, kąpielnie i miejsca fabryczne i t. d. Cena rb. 1.35. W oprawie kartonowej rb. 1.50, w ozdobnej oprawie płócianej rb. 2.

NAD PRĄDNIKIEM

PRZEWODNIK PO OJCOWIE I JEGO OKOLICY.

Wyd. ilustrowane. Cena rb. 1, w oprawie kartonowej rb. 1.20.

PO EUROPIE

KARTKI Z PODRÓŻY

Czesława Jankowskiego.

Cena rb. 2.

Do nabycia we wszystkich księgarniach. (852)

Warszawski Zakład Ginekologiczny

Marszałkowska 45.

D-rów Boryssowicza, Brühla, Gromadzkiego, Jaskłowskiego, Kuniewicza, Natansona, Thiemego, Tyrchowskiego i Winawera, przyjmuje osoby, dotknięte chorobami kobiecymi, jako też spodziewające się słabości. Opłata dziennej od 1.50 do 5 rb. (629)

KOCHA

w Warszawie, Miodowa 2, można się dobrze i tanio ubrać. (618)

NEKROLOGJA.

Ś. p. doktor Dionizy Sagatowski

zmarł d. 5 maja, po krótkiej, lecz ciężkiej chorobie, opatrzony św. Sakramentami, w 73 r. życia. Dionizy Sagatowski skończył w Kijowie prawny wydział w 1851 r. i medycyny w 1856 r., po dwuletnim pobycie zagranicą, zamieszkał stale w Kijowie, cenił się w naukowej sferze, jako biegły diagnosta, błogosławiony w niezamożnej warstwie ludności za

serdeczną bezinteresownością — umarł ubogi. Za wdzięczną pamięć na ziemi, niech na pokój wieczny w niebie. S. Z. (3477)

EKONOMISTA.

PRZEGŁĄD.

[Kasy gminnej.]

W Królestwie Polskiem znajduje się dziś 1,320 kas gminnych, których kapitał zakładowy wynosił w d. 1 stycznia 1900 r. sumę przeszło 7 milionów rubli. Kasy te, powołane do życia przez rząd i założone z funduszu użyteczności publicznej, zaoszczędzonego przez Towarzystwo kredytowe ziemskie, przeznaczone są do wyłącznego użytku ludności wiejskiej i miejskiej, z wyłączeniem większych właścicieli. Z kredytu w kasach gminnych mają prawo korzystać włościanie, posiadający nieruchomą własność w obrębie gminy, włościanie bezrolni, szlachta drobna, posiadająca powyżej 60 mórg gruntu, mieszczenie-rolnicy, wreszcie mieszkańcy osad, posiadający nieruchomą własność, nie przynoszącą 6 mórg obszaru. Właściciele nieruchomości otrzymują pożyczkę na pierwszy numer hipoteki, albo pod zastaw nieruchomości, pozostali zaś korzystają z kredytu osobistego za poręczeniem dwóch właścicieli nieruchomości. Wysockość pożyczek dochodzi w niektórych kasach do 200 rb. na osobę, oprócz tego przyjmują one oszczędności i depozyty na przechowanie.

Większość drobnej własności włościańskiej nie posiada jednak urządzonej hipoteki. Przy braku hipotek, kasy gminne udzielają pożyczki na zastaw gruntu, lecz z powodu nieprzestrzegania przepisów kodeksu Napoleona o zastawie nieruchomości, pożyczki, na takim zabezpieczeniu oparte, nie są wolne od poważnego niebezpieczeństwa. Tam zaś, gdzie istnieje hipoteka, wypożyczenie pieniędzy z kasy pożyczkowo-oszczędnościowej jest dla właścicieli hipotecznych bardzo często nie pomocą w potrzebie, lecz ruiną. W myśl przepisów ustawy, na ziemię z urządzoną hipoteką pożyczka może być wydana tylko w tym razie, jeśli dłużnik zobowiąże się zapisać dług na pierwszym numerze hipoteki. Innymi słowy, dla wydania pożyczki właścicielowi hipoteki należy przede wszystkim wnieść dług do księgi hipotecznej, do czego jest koniecznem uprzednie sporządzenie aktu notarialnego. W takim wypadku włościanin czy mieszczanin, posiadający urządzonej hipotekę, chcąc otrzymać najwyższą pożyczkę, a więc 200 rb., musi wydać za sporządzenie aktu notarialnego 8 rb. i za wniesienie tego aktu do hipoteki 3 ruble, nie licząc straty czasu i kosztów podróży do powiatowego miasta. Według warunków wydawania pożyczki, dłużnik obowiązany jest zwrócić pożyczkę najdalej w ciągu 1 1/2 roku, i za to płaci 24 rb. procentu, a po spłaceniu długu, musi oczyścić hipotekę, na co musi wydać mniej więcej tyle, co i przy jej obciążeniu. Tym sposobem włościanin, chcąc zaciągnąć pożyczkę 200 rb. na półtora roku, płaci od niej tytułem procentu i kosztów około 40 rubli, a więc 20 proc. rocznie! Oprócz tego należy zaznaczyć,

ze procent od pożyczek jest zbyt wysoki i należałoby go obniżyć przynajmniej do 6. Jednocześnie wartoby było obniżyć opłatę procentową od wkładów do 4¹/₂ proc. rocznie, gdyż oszczędzającymi są zazwyczaj drobni kapitaliści, lokujący swoje wkłady w kasach gminnych z powodu znacznie większego procentu, niż w rządowych kasach oszczędności lub w papierach procentowych. Przedewszystkiem zaś należałoby pomyśleć o uwolnieniu od opłaty stempla aktów rejentalnych, sporządzanych przy obciążaniu i wykreslaniu pożyczek, zaciąganych z kas gminnych.

Na zakończenie dodamy, że prawo z roku 1895 o instytucjach drobnego kredytu zna trzy rodzaje takich instytucyj, a mianowicie: towarzystwa kredytowe z funduszem, wypożyczonym przez Bank państwa za solidarnem poręczeniem wszystkich członków, towarzystwa pożyczkowo-oszczędnościowe z funduszem, zebrany przez samych uczestników, i kasy wiejskie, zakładane z sum gminnych. Ale władze niechętnie udzielają pozwolenia na zakładanie towarzystw kredytowych nowego typu, wychodząc z założenia, że istniejące kasy gminne stoja na wysokości swego zadania i odpowiadają najzupełniej swemu przeznaczeniu.

B.

Warszawa.

STOWARZYSZENIA ROLNICZE.

[W rubryce tej chcemy dawać stałe i systematyczne sprawozdania z działalności stowarzyszeń rolniczych obu typów, t. j. „Towarzystw rolniczych” i „Spółek rolniczych”. Zwracamy się do sz. zarządów tych towarzystw z prośbą, aby nam do spełnienia tego zadania, przez regularne nadsyłanie swych sprawozdań i materiałów, dopomogli.]

Radomska spółka rolna odbyła ogólne posiedzenie 11 czerwca, pod przewodnictwem bar. Zdzisława Heydla. P. Michał Karski odczytał referat o ochronach dla dzieci wiejskich, powołując się na rozwój ich w Prusach i obliczając koszt utrzymania jednej takiej ochrony na 190 do 250 rb. rocznie. W ochronach uczoneby zarazem robot, np. koszykarskich, i placonoby dziećmi za wyroby. Maciej ks. Radziwiłł odczytał referat p. t.: „Towarzystwa rolnicze a syndykaty” i streszczył w nim dokładnie zadanie, cel, zakres działania, różnice między nimi i wpływ na stan rolnictwa, wykazując wyższość towarzystw rolniczych nad syndykatai. Zwrócił także uwagę, że za pośrednictwem towarzystw rolniczych, sekcja rolna warszawska, będąc niejako wyrazem rolników całego kraju i poparta przez nich, racjonalniej i skuteczniej zwracałaby się mogła do ministerstwa w interesie rolnictwa całego Królestwa. P. Jan Herniczek mówił o potrzebie delegacji statystycznej przy spółce, a p. Nap. Strzembosz o warunkach uczestniczenia w nowem Tow. ubezpieczeń od gradobicia „Ceres”.

Wystawa rolnicza w Berdyczowie odbędzie się w sierpniu r. b., podczas jarmarku zbożowego. Wystawa obejmuje działy następujące: 1) gospodarstwo rolne i łakowe; 2) sadownictwo, ogrodnictwo i hodowla kwiatów; 3) hodowla bydła; 4) hodowla koni; 5) zwierzęta domowe; 6) gospodarstwo leśne; 7) pszczelnictwo, jedwabnictwo, rybactwo; 8) wyroby rzemieślnicze i tak zwany drobny przemysł; 9) narzędzia i maszyny rolnicze oraz nawozy sztuczne, wyroby fabryczne i techniczne, służące rolnictwu; 10) budownictwo, gospodarstwo wiejskie. Udział w wystawie w charakterze wystawców mogą brać osoby wszystkich stanów z pow. berdyczowskiego i z sąsiednich

powiatów gub. kijowskiej, wołyńskiej i podolskiej. Wystawa trwać ma dwa tygodnie.

Łuckie Tow. rolnicze na rocznem ogólnem posiedzeniu członków (obecnych było z górą 100), po dokonaniu wyborów i obraniu członków honorowych, obradowało nad powiększeniem składki rocznej z 5 do 10 rb., lecz wniosek ten odrzuciło, aby nie utrudniać wstępowania nowym członkom. Postanowiono wyjednać u władz zmniejszenie liczby małych jarmarków, szkodę tylko przynoszących właścicielom. Uchwalono także starać się o założenie stajni rządowej na Wołyniu. Zebrani postanowili zawiadamić biuro Tow. o wszelkich dokonywanych przez siebie tranzakcjach zbożowych, z oznaczeniem miejsca, ceny i nabywcy, w celu unormowania cen. P. Feliński odczytał referat o kolonjach właścicielskich w pow. żytomierskim, urządzonych samodzielnie na wzór niemieckich. W obecności członków odbył się konkurs oraczy, w którym brało udział 20 fernali.

TYDZIEŃ EKONOMICZNY.

Ogólne.

— Zeszłoroczny zastój w przemyśle i handlu odbił się na dochodach celnych: na komorze w Aleksandrowie opłacono w r. z. blisko o 5 milj. rb. cła mniej w porównaniu z r. 1899, a na komorze Granicy blisko o 1,5 milj. rb.

— Z polecenia p. ministra skarbu — zwołuje się na 25 czerwca nadzwyczajne zgromadzenie akcjonariuszów ziemskiego Banku w Charkowie. Przewodniczyć będzie osoba, wyznaczona przez p. ministra. Zgromadzenie ma obrać nowy skład zarządu i rozpatrzyć obecny stan gospodarki bankowej.

— Mleczarze warszawscy starają się o utworzenie „Warszawskiego Towarzystwa mleczarskiego” i niezależnie od tego zamierzają założyć „Towarzystwo akcyjne budowy i eksploatacji fabryk masła”, o które starają się: dom handlowy J. Zabokrzecki w Warszawie, p. Józef Zieliński, przedstawiciel sekcji handlowej Towarzystwa rolniczego mińskiego, oraz przemysłowiec p. Kaz. Jeżewski. Odpowiednie ustawy złożono już do zatwierdzenia.

— W Petersburgu — według doniesienia „Piet. Wied.” — powstaje nowa instytucja kredytowa, mianowicie **Petersburski Bank północny**, zakładany przez kapitalistów francuskich.

— Komitet ministrów zezwolił na założenie przez właścicieli młynów wzajemnego Towarzystwa ubezpieczeń od ognia.

— Ziemski bank kijowski wystawił na sprzedaż przez licytację 80 domów w Kijowie, 20 w Żytomierzu i około 130 majątków ziemskich. Pożyczek na zastaw tych nieruchomości wydano 7 milj. rb.

— W Obodówce, majątku hr. Sobańskiego, w gub. podolskiej, powstaje **szkoła rolnicza**. Jak donoszą „Odessk. Now.”, wysłany tam został delegat ministerstwa rolnictwa i dóbr państwa p. Barenson, aby obejrzeć budynki szkolne i wyjaśnić, czy szkoła będzie potrzebowała zapomogi ministerstwa.

— Ministerstwo zatwierdziło koncesję oświetlenia Warszawy elektrycznością na rzecz Towarzystwa akcyjnego „Schueckert i Sp.” w Norymberdze i Petersburgu. Postanowienie to ma jeszcze otrzymać sankcję Najwyższą. Dyrekcję utworzonego już oddziału tej firmy w Warszawie objęli pp.: W. Małejewicz i M. Zachorski.

— Zarząd akcyzy postanowił robotników w zakładach monopolowych, wynajmowanych dotąd przeważnie na dniówkę, przyjmować do służby stałej, aby umożliwić im korzystanie z kasy emerytalnej pracowników zarządu monopolowego.

Komunikacje.

— W Anglii poruszono projekt budowy kolei z północnego Egiptu wporzek Azji Mniejszej do zatoki Perskiej i stamtąd przez Persję, Beludżystan, północną Indję do Kalkuty, z niej zaś przez Birnę do Chin, gdzie się skończy w Shanghaiu nad Oceanem Spokojnym. Część tej kolei, mianowicie ułamek, przecinający Beludżystan, Indję i Birnę, już istnieje. W południowych Chinach, w dolinie rzeki Żółtej, Anglicy usadowili się dość mocno i tam już mają koleje, które mogą posłużyć za ogniwą projektowanej drogi. Od Persji uzyskali oni dawno koncesję, a teraz zażądali od sultana wyłącznej koncesji na kolej od Suezu do zatoki Perskiej. Koncesja zapewne będzie dana, a wówczas pozostanie tylko zebrać kapitały, co już dla rządu angielskiego nie przedstawia żadnych trudności. Długość ogólna projektowanej kolei wyniesie przeszło jedenaście tysięcy kilometrów, a więc najmniej o tysiąc będzie ona dłuższa od syberyjskiej. Przecinając kraje, pozbawione zim, ludne i bardzo bogate, będzie ona ogromnie ruchliwa, a jej taryfy mogą być tańsze od taryf kolei syberyjskiej. Ale oprócz tego polityczne znaczenie tej kolei będzie ogromne. Z Kairu do Shanghaiu łatwo będzie Anglii przerzucać swe wojska, również z Malty, Cypru i Egiptu nad Hindus, albo nad rzekę Żółtą, czy też odwrotnie. Myśl tej kolei nie wyszła dotąd z dziedziny dalekich projektów.

— Z dniem 1 (14) lipca r. b. obowiązującą zaczną przepisy o pobieraniu opłaty za odsyłanie depesz ze stacji telegraficznej w okolicę. Za dostarczenie telegramu adresatowi po za stację przez umyślnego posłańca lub sztafetę, opłacać się będzie z góry przy wysłaniu depeszy po 10 kop. od wiorsty, nie mniej wszakże niż 50 kop. od telegramu; za odesłanie depeszy pocztą opłata wynosić będzie 7 kop., jak za list zwyczajny. Jeżeli opłata okaże się za małą, to stacja depesze wstrzymuje i daje znać telegramem służbowym, aby ściągnięto resztę należności od tego, kto wysłał depesze; jeżeli niedobór nie przenosi rubla, to tę różnicę pokrywa odbiorca telegramu.

— Pisma syberyjskie donoszą, że w celu ochrony kolei **Mandżurskiej** od napadów chińczyków, postanowiono wystawić szereg **forteczek** na każdym „rozjeździe”. Forteczki mieć będą ściany z gliny, rowy dookoła, dwie wieżyczki z armatą w każdej z nich, dwa domki i stajnię dla koni. Odległość od toru — 25 sążni.

— Według pogłosek, podanych przez „Now. Wr.”, kolej żelazna **Moskiewsko-Jarosławsko-Archangielska** z d. 1 stycznia r. 1902 ma być włączona do ogólnej sieci skarbowych kolei żelaznych.

— Według doniesienia „Piet. Wied.”, ministerstwo komunikacji opracowało przepisy o **przewozie ciężko rannych osób** kolejami żelaznymi. Przepisy te zostały już zatwierdzone przez Radę kolejową.

— Na kolei Warszawsko-Petersburskiej wykryto **nadużycia z biletami** osobowymi. Bilety stemplowane zwracano na stację, przecięte na pół, i tam drugi raz je kontrolowano, jako bilety dzieciinne. Wobec tego wprowadzono na tej kolei nowy typ biletów dzieciennych.

— Nastąpiło otwarcie prawidłowego ruchu osobowego i towarowego na świeżo wykonanej odnodze kolejowej, łączącej stację **Święciany** kolei Warszawsko-Petersburskiej ze stacją **Poniewież** kolei Libawo-Romeńskiej na ogólnej przestrzeni 136 wiorst.

— Wobec projektowanej budowy w Galicji całej sieci **kanatów**, ministerstwo komunikacji — jak donosi Warsz. Dziennik — zażądało w Wiedniu drogą dyplomatyczną planów sytuacyjnych tych kanatów, które będą przeprowadzone do Wisły i Dniestru. Stosownie do zawartej w r. 1864 między Rosją i Austrią konwencji, połączenie Sanu z Dniestrem przewidywane już było dawno.

San odległy jest zaledwie o 60 wiorst od splawnej części Dniestru. Dla połączenia tych dwóch rzek, rząd austriacki zamierza wkrótce przystąpić do budowy kanału pod Przemysłem, przeto rosyjskie ministerstwo komunikacji pragnie dokonać odpowiednich robót na Sanie i Dniestrze. Z chwilą połączenia tych rzek kanałem, Królestwo pozyska krótszą i tańszą komunikację bezpośrednią z morzem Bałtyckim i Czarnem. Warszawa stanie się wtedy pośrednikiem między koleją Syberyjską a rynkami zagranicznymi. Zresztą, dzienniki rosyjskie nazywają nadzieje pism warszawskich z powodu tych kanałów przesadnymi, dowodząc, że głównym ujściem dla kolei Syberyjskiej będzie Petersburg, jako jej punkt końcowy.

Budowa nowej linii kolejowej, mającej połączyć Kowel z Kijowem, zbliża się ku końcowi. Sypanie plantu ukończono już w całości; obecnie na całej przestrzeni układane są szyny, oraz prowadzi się budowę stacji, domów i mostów. Budynki wykonane być mają w ciągu roku bieżącego, oprócz dworca na stacji Sarny, która, jako węzłowa, wymaga znacznie większego budynku: jedna jego strona służyć będzie dla pociągów linii kowelsko-kijowskiej, druga zaś dla pociągów idących z Lwowa do Równego kolei Poleskich. Kosztowne są wielkie mosty, z których 4 budowane są na kolumnach: pierwszy przetnie rzekę Stochód (10 sążni), drugi — Syr, trzeci — Horyń, czwarty wreszcie — rzekę Słucz. Koszt każdego z tych mostów wyniesie 800 tys. rb. Mosty przez Soszę i Uż oparte będą wprost na skałach, bez fundamentów. Wszystkie mosty ukończone być mają w połowie marca 1902 r. Tymczasowy ruch pociągów na oddziałach rozpocznie się w jesieni r. b., na całej zaś przestrzeni na wiosnę r. 1902. Kolej w zupełności gotowa będzie w jesieni 1902 r., i wtedy nastąpi jej otwarcie. Linja ma długość ogólnej 423 wiorst.

Według doniesienia „Now. Wr.“ — ostateczne postanowienie w sprawie budowy Moskiewsko-Kysztymskiej kolei żelaznej odłożono na czas nieokreślony.

Przemysł i handel.

Z Borysowa piszą do nas: Powiat nasz pod względem obfitości zajmuje chyba pierwsze miejsce w guberni nińskiej. Bogactwa leśne, eksploatowane przez kupców, płyną po Berezynie i jej dopływie Sicha. Obie te splawne rzeki, zwłaszcza wiosną, zawałone są drzewem. Około Borysowa widać materiał leśny w „plyty“ (trawie), zład główna ich część dostaje się do Kremieniczuga i innych portów południowych. Częstokroć drzewa nasze płyną w górę Berezyny, w kierunku kanału berezyńskiego, i dalej na północ, do Rygi. Handel ten przynosi dobre zyski kupcom, którzy w dodatku mają jeszcze taniego robotnika. Kiedy gdzieś indziej braknie rąk robotniczych, port w Borysowie roi się od robotników, dostarczanych przez sprytnych faktorów — żydów. Splawnicy pracują ciężko i nieraz zziębnięci, całe dnie spędzają w wodzie bez ciepłej strawy, dopiero wieczorem grzeją się przy ogniskach na brzegu; sypiają w nędznych budach. Za taką pracę, od wczesnej wiosny do późnej jesieni, pobierają nader niskie wynagrodzenie — około 20 rb. Dodać do tego należy, że splawnicy odpowiedzialni są za szkody, które podczas oniz „zarobków“ często bez grosza, a rodziny ich podają nędzny żywot. *Wl. Bogorja.*

Przemysł wełniany w Królestwie w ostatnich latach nie rozwijał się należyście. W ciągu ostatnich pięciu lat kilka mniejszych fabryk zwinęło, większe zaś albo przynosiły straty, lub też dawały minimalne zyski, a to z powodu groźnej konkurencji przemysłu wełnianego w Niemczech. Gdy w r. 1891 wwieziono do Rosji tkanin wełnianych 41 tys. pudów wartości 3,194 tys. rb., w roku 1899 cyfra wwozu wyniosła 103 tys. pudów wartości 6,047 tys. rubli;

przedzwy wełnianej niefarbowanej wwieziono w 1891 roku 34 tys. pudów, w 1899 r. 68 tys. pudów; przedzwy wełnianej farbowanej w 1891 r. 8 tys. pudów, w 1898 roku 21 tys. pudów. Wybitniejsi fabrykanci zwrócili się do łódzkiego komitetu dla handlu i przemysłu z prośbą o opracowanie odpowiedniego memoriału do ministerstwa skarbu, wobec zbliżającego się odnowienia traktatów handlowych z Niemcami. Komitet zaprosił na zebranie przedstawicieli firm wełnianych z Łodzi, Zgierza, Pabianic, Tomaszowa, Częstochowy i Sosnowca. Wszyscy doszli do wniosku, że w razie gdyby przy odnowieniu traktatu handlowego z Niemcami nie zostało podwyższone cło na przedzwy i tkaniny wełniane, cała tak ważna gałąź przemysłu byłaby poważnie zagrożona w swym bycie. Wybrano trzy komisje (dla przedzwy, tkanin i trykotaży), które zbiorą materiał statystyczny. Na zasadzie zebranego w ten sposób materiału, łódzki komitet dla handlu i przemysłu wypracuje memoriał.

Feljetonista „Rossii“ opisuje byt niedawno założonych w Odesie stowarzyszeń rzemieślniczych („arteli“). Powstały tam związki: krawiecki, stolarski, ślusarski, malarzski, brukarski, zdunski i t. d. Wyzyskiwani przez chlebobawców, rzemieślnicy połączyli się w te związki, wyrobili sobie kredyt i obecnie zyskali grunt pod nogami; niektóre związki muszą już nawet odmawiać przyjęcia zamówień. Związek taki, czyli „artel“ opiera się na umowie notarialnej uczestników. Niedawno prezydent miasta p. Zielonij i przedstawiciele prasy miejscowej byli gościnnie podejmowani przez „artel“ szewców i zostali zdumieni wykwinutą zastawą stołów (którą się zajmował związek kelnerów, posiadających własne zastawy stołowe). Związki wspierają się wzajemnie i nie uznają różnic narodowościowych. Obecnie Odesa ma 16 takich związków, liczących ogółem 500 członków; wkrótce powstaną tam jeszcze 40 związków. Zapewniają one swoim członkom stały dochód i opiekę w razie choroby. Inicjatorem ich jest p. Lewitskij. „Rossija“ dodaje, że władze obecnie nie stawiają przeszkód tworzeniu się podobnych związków, a nawet opracowują dla nich ustawę normalną.

W departamencie rolnictwa zebrano wiadomości o przebiegu epidemii na raki, która najprzód szerzyła się w Europie zachodniej, a następnie objęła całe państwo rosyjskie z wyjątkiem 7 guberni, między którymi znajduje się i kaliska. W guberniach malaruskich, białoruskich i litewskich handel rakami stanowił ważne źródło dochodu dla ludności. Epidemia rozpoczęła się w ujściu Dunaju w r. 1893, poczem objęła inne rzeki na wschód. W dorzeczu Dżwiny zachodniej epidemia wybuchła w r. 1896; o dorzeczu Wisły pod tym względem nie wiadomo. Teraz epidemia ustaje i raki zaczynają znowu się umnożyć, choć nie wszędzie, na przykład ciągle jeszcze wymierają na Białorusi.

Istniejący w Moskwie dom handlowy „Bracia Młynarscy“ — według doniesienia „Birż. Wied.“ — zawiesił wypłaty. Aktywa wynoszą 200 tys., pasywa — 450 tys. rb. Członkowie domu handlowego starają się o ustanowienie administracji.

W Warszawie odbył się w zeszłym tygodniu jarmark na wełnę. Ogólna ilość wełny na jarmarku tegorocznym wyniosła 54,363 pudy. Znaczny popyt był na gatunki wysokie, cienkie, które też wszystkie zakupiono. Ceny podane są w dziale: „Z rynków towarowych“. Nabywcami byli wyłącznie miejscowi fabrykanci i z Cesarstwa; zakupów zagranicę nie robiono, ponieważ wełna tam jest tańsza.

KRONIKA GIEŁDOWA.

Petersburg, 13 (26 czerwca). Usposobienie giełdy niejednolite, przeważnie jednak słabe. Obróty nie wielkie i większość walorów nie jest wcale notowa-

na. Wtorkowe ceny brzmią: banki: międzynarodowy 292, azowsko-donński 500, handl. łódzki 380, ziemski wileński 570; walory naftowe: bakińskie 539, kaspijskie 537,5, mantaszewskie 240—237,5, udziały Nobla 11450; metalurgiczne: doniecko-jurjewskie 95, sormowskie 85,5, bałtyckie 1170. Koleje połudn.-wschodnie 123. Renta 96 1/2. Pożyczki premjowe: I 373, II 302, III 219.

Warszawa, 22 czerwca. Listy zastawne ziemskie 4 1/2 proc. — 96,60; 4 proc. w zadaniu — 87,55; listy zast. m. Warszawy 5 proc. w zadaniu — 99,60; 4 1/2 proc. w tranżakejach 91,10. Z akcyj kupowano tylko Lill-popy po 1565 i putiłowskie po 76,5.

Czeki: na Londyn 93 rb. 90 k. za 10 funt. szt.; na Paryż 37 rb. 27 kop. za 100 franków; na Berlin 45 rb. 95 k. za 100 marek; na Wiedeń 39 rb. 40 kop. za 100 koron.

Dyskonto — w Petersburgu: Bank państwa 5 — 6 1/2, giełda 5 1/2 — 7 proc., w Londynie, Paryżu, Amsterdamie i Brukseli 3 proc., w Berlinie 3 1/2 proc., w Wiedniu 4 proc., w Kopenhadze 6 proc.

Z RYNKÓW TOWAROWYCH.

ZBOŻE i MAK. Usposobienie zewnętrznych rynków zbożowych bez zmiany: niższe w Ameryce i pod jej wpływem w Europie, z wyjątkiem Niemiec. Porównanie cen z d. 9 (22) czerwca w roku bieżącym i ubiegłym, wykazuje ogólne obniżenie cen pszenicy i żyta, i prawie jednaki poziom cen owsa. Wyjątek stanowią berlińskie notowania pszenicy, o 3 procent wyższe, niż przed rokiem (161,5 i 166,75 marek). Zaznaczyć jednak trzeba, iż rok temu właśnie panowała silna zwyżkowa tendencja pod wpływem oczekiwanego niedoboru pszenicy w Stanach Zjednoczonych. Tak więc — i przedtem i dziś widoki urodzajów w Ameryce stanowią główny punkt wyjścia dla rynków zbożowych. Ostatnie telegraficzne notowania brzmią:

	Pszenica.	Żyto.	Owies.	Jęczmień.
W New-Yorku	88,25	—	—	—
» Londynie...	102,5	—	83—85,5	75,75
» Berlinie...	124,5	104,25	97,5	—
» Królewcu...	102,5	72,75	72—83,5	74—83,5
» Gdańsku...	87—100	—	—	—

Na rynkach rosyjskich, wobec niepomyślnych tu i owdzie widoków na urodzaje, usposobienie wzmożone. Ceny pszenicy, z wyjątkiem guberni południowo-zachodnich, podniosły się prawie wszędzie, słabiej natomiast z owssem. Płacono:

	Pszenica.	Żyto.	Owies.	Jęczmień.
W Warszawie	95—102	67—73	71—82	—
» Kijowie...	82—84	57—59	68—70	—
» Wołoczyskach	85—87	57—59	—	—
» Odesie...	88	68	71	63
» Liliawie...	84—86	71—71,5	71—82	—
» Rydze...	89—90	69	68—73	78—80

WEŁNA. Na jarmarku warszawskim ceny trzy-mały się niższe o 3 do 12 talarów od zeszłorocznych. Płacono: wysoka cienka 105 do 112, cienka 85—95, średnio-cienka 70—80, średnia 60—65, zwyczajna 45—50 talarów za centnar. Prawie cały dowóz rozsprzedano, przeważnie do fabryk krajowych i w Cesarstwie. Z Berlina donoszą o zupełnym zastoju w handlu wełną. Płacono: cienka 40—60 marek za centnar, średnia 41—45 mar., zwyczajna z owiec chłopskich 35—40 mar.

CHMIEL. W Warszawie obroty drobne po 4 do 10 rb. za pud. Za wyborowy żądają 14 rb. Na Wołyniu na plantacjach ukazały się paszozęty. W Norwemburze za chmiel rosyjski płać 50 marek. W Poznaniu usposobienie ośpałe; płać: I gat. 85—90 marek, II gat. 70—75 m., III gat. 55—60 mar.

CUKIER. Wypuszczenie na rynek 2 milionów pudów wpłynęło niżkowo. Ceny obecne są niższe o 7 kop., niż przed tygodniem, i o 5 kop. od ustanowionych maksymalnych. W Warszawie rafinada na potrzeby miejscowe — 5 rb. 37 1/2 k., do 5 rb. 41 1/2 k., na wywóz do guberni wewnętrznych 5 rb. 55 kop.; mączka cukrowa wagonami — 4 rb. 66 1/2 k., do 4 rb. 75 k., mączka rafinada do 4 rb. 79 1/2 k., w detalicznej sprzedaży do 4 rb. 83 1/2 k. za pud; w Odesie rafinada 5 rb. 80 k., mączka 4 rb. 75 k., do 4 rb. 80 k.; w Kijowie — mączka 4 rb. 50 k. Na rynkach zagranicznych ogólne usposobienie niżkowe.

MASŁO (kor. „Samopomocy“) w Rydze — na wywóz — I gat. 31—34 kop., II gat. 28—30 k., III gat. 26—27 kop. za funt.

SPROSTOWANIE.

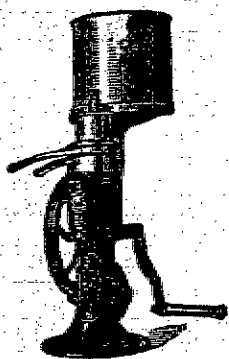
W N-rze 22 „Kraju“, w artykule p. t. „Czemu nie piszą?“, w szeregu nazwisk autorów dramatycznych współczesnych opuszczono: Kisielewskiego, Koneczyńskiego, Rapackiego, Tetmajera, Urbańskiego, Wojcicką.

Przy datach starego stylu podawaną jest w nawiasie data nowego stylu. Daty nowego stylu podawane są pojedynczo.

Redaktor i Wydawca

Erazm Piltz.

WARSZAWA

„PERFECT“

jest najlepszą i najtańszą

CENTRYFOGA

„GRAND PRIX“

Paryż 1900

ALFRED GRODZKI.

(864) Warszawa: Senatorska, 33.

Jedno- i dwuskirowe pługi
VENTZKI'EGO

LOKOMOBILE I MŁOCARNIE PAROWE
ze wszystkimi najnowszymi ulepszeniami
angielskiej fabryki

Ransomes, Sims & Jefferies, Ltd.

WYŁĄCZNY PRZEDSTAWICIEL

ALFRED GRODZKI,

Warszawa, 33, Senatorska, 33.

(713)

Cenniki i wyczerpujące katalogi ilustrowane na żądanie gratis i franco.

C. F. PILZ

W CHEMNITZ.

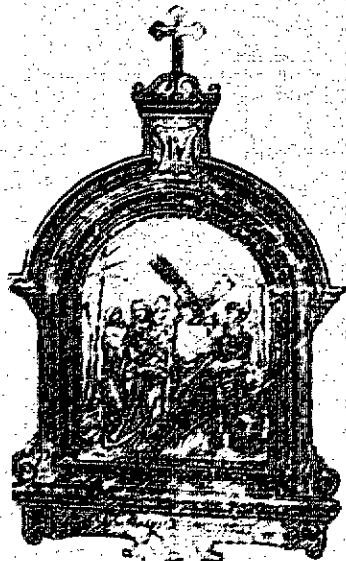
Armatura do maszyn parowych, kotłów,
do CENTRALNEGO OGRZEWANIA.
Injektory, Garzki kondensacyjne, Kompressory, Manometry, Samo-
smary, Krany, Pompy i t. d.

(767)

REPREZENTANCI:

KONOPCZYŃSKI & MÜLLER,

Warszawa Erywaska № 16.

SERIEN: 2.

SKŁAD FABRYCZNY
ZAKŁADU ARTYSTYCZNO-KOŚCIELNEGO
J. Szpetkowskiego i Spółki

z Poznania i Warszawy

w Wilnie, ul. Botaniczna, 2, (dom kapitulny)

poleca: Stacje Meki Pańskiej w wypukłości z masy mozaikowej
w rozmaitych stylach i wielkościach, artystycznie polichromowane
w kolorach naturalnych, z tejże masy wielki wybór figur Świętych
Pańskich, oraz wszelkie przybory kościelne według ilustrowanego
katalogu, którym na żądanie służymy.

(847)

Oczigodne Duchowieństwo uprasza się o łaskawe zwiedzenie
wystawy wyrobów.

Wystawa otwarta, prócz niedziel i świąt, codziennie od 8 rano
do 7 wieczorem.

DO WOZESNEGO ZAMÓWIENIA.

KOSIARKI, ŻNIWIARKO-WIĄZAŁKI I ŻNIWIARKI

M. C. CORMICKA

jak najdokładniej zrównoważone, dzięki czemu zastosowanie do nich przedków,
stanowiących konieczny balast przy innych systemach, jest zupełnie niepotrzebne.

GRABIE KONNE OR. AMERYKAŃSKIE

z automatycznie podnoszącymi się zębami

NEW-YORK CHAMPION.

BARDZO PRAKTYCZNE I MOCNE

GRABIE „TYGRYSIĄTKO“
bez siedzenia.

POLEGA

ALFRED GRODZKI,

WARSZAWA, 33, Senatorska, 33.

(712)

MIMOCHODEM. — Czyż więc wyjdiesz za niego?

— Ani mi w głowie! Ojcu nie podobają się jego stosunki majątkowe, mamie —
rodzina, mnie — jego charakter... Zresztą... nie oświadczył się dotąd o mnie. (Answ.)

Karol Somya

w Warszawie, ul. Królewska № 16.

Reprezentant firmy THOMAS ROBINSON & Syn, Ltd.

w ROCHDALE, ANGLJA.

Kompletne urządzenie młynów parowych i wodnych według własnego,
automatycznego systemu. Urządzenie turbin H. Quera et Co, krochmalni, pa-
pierni, tartaków. Na Wszechświatowej Wystawie Paryskiej firma uzyskała
największą nagrodę, t. j. Grand-Prix i duży medal złoty.

Jest to najwyższy rezultat, którego żadna inna firma w dziale maszyn
młynarskich nie osiągnęła.

(503)

DIWANY

wszelkie Pokrycia Meblowe, Portjery, Koł-
dry, Serwety i t. p. Największy wybór,
najlepiej u

(599)

GIEŁŻYŃSKIEGO PIOTRA (Syna), Marszałkowska № 187.

BEZCELOWOŚĆ. — Wstydz się, Jasiu, tak płakać; mężczyzna mężnie powinien
znosić ból zębów!

— Ja też nie na zęby płaczę, tylko, że mię dziś bola, kiedy i tak mamy... ferje!
(Fl. Bl.).

W. KARPINSKI & W. LEPPERT

**FARBY
LAKIERY
POKOSTY**

CENNIKI BEZPŁATNIE

• WARSZAWA, Aleje Jerozolimskie 82.

Do nabycia w księgarniach dzieła pe-
dagogiczne Reussnera do predkacji i
najłatwiejszej nauki Języków Obcych
bez nauczyciela, pod tyt:

Samouczek:

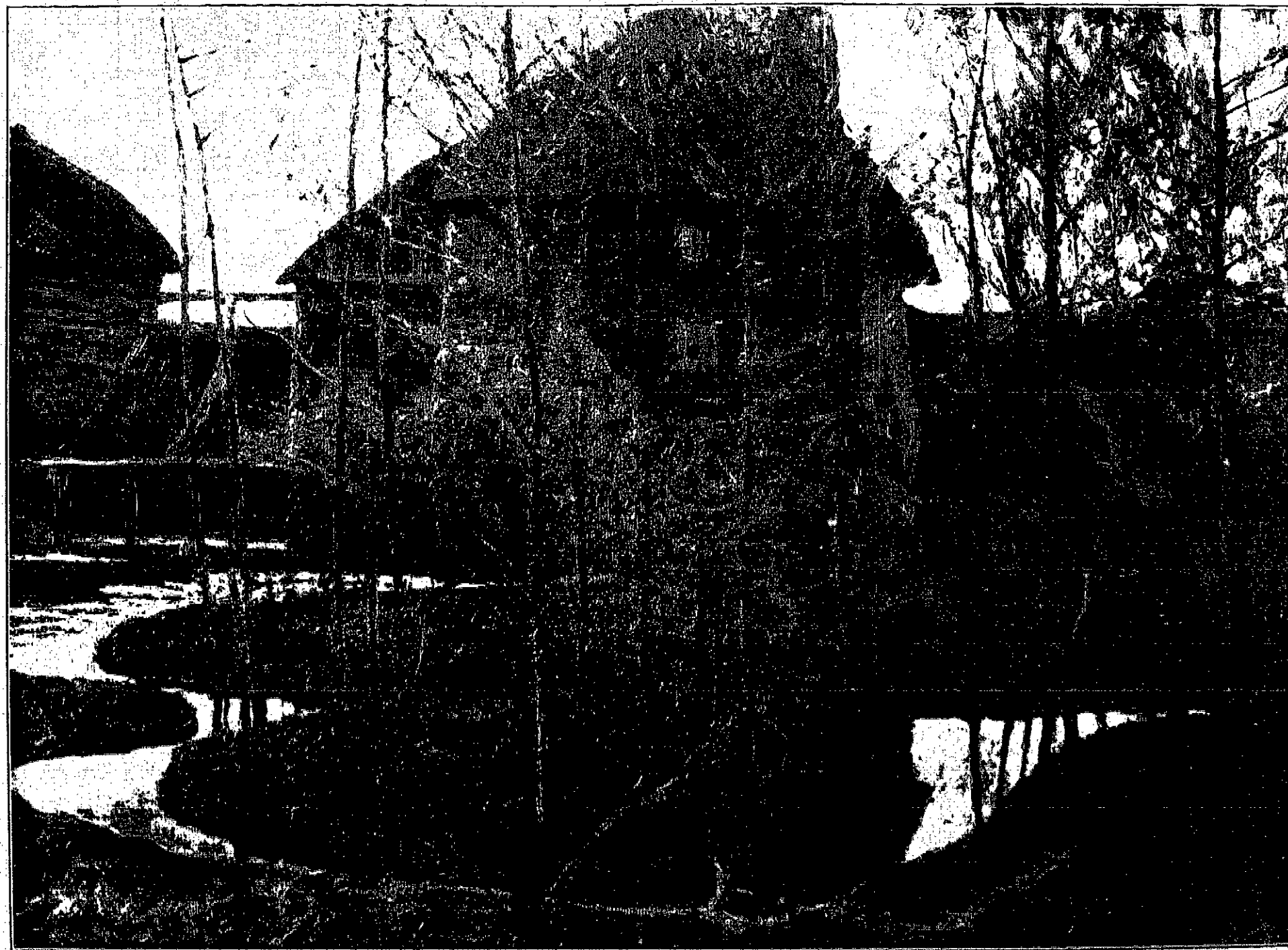
Polsko-Francuzki kurs I rb. 1.20,
kurs II rb. 3.20. Gramatyka polsko-
francuzka rb. 1.20.

Polsko-Ruski, 32 zeszyty po kop. 10.
Na przesyłkę pocztową dopłata 25 kop.
do każdego rubla. Zeszyt i Samouczek
Francuzkiego i Ruskiego wysyła się
gratis.

Skład u autora (Reussnera), ulica
Złota № 8 w Warszawie. (635)

CIECHOCINEK.

PENSIJONAT „ZACHĘTA“ p. H. Kuczał-
skiej, na wzór zagranicznych z całkowi-
tem utrzymaniem. Ceny przystępne. Zgła-
szać się: Warszawa, ul. Moniuszki, 9.
Zakład Gimnastyczny. Listownie za na-
desłaniem marki. (786)

M L Y N.
OBRAZ F. RUSZOZYCA.

WŁ. DOLIŃSKI

Kijów, ul. Funduklejewska, dom Bergonje.

WYŁĄCZNA REPREZENTACJA FABRYK:

Ruston, Proctor & Co, młocarnie parowe i lokomobile.
Rud. Sack, Plagwitz, siewniki rzędowe, plugi jedno- i wieloski-
bowe najnowszej konstrukcji.
Mac-Cormick, Chicago, kosiarki żniwiarki i wiązalki.
Clayton & Schuttleworth, Wiedeń, młocarnie konne, kieraty i
wialnie.
Hoffer & Schrantz, Wiedeń, młocarnie konne i kieraty.
Gaar-Scott & Co, najnowsze młocarnie do konieczy „Indiana”,
dające czyste ziarno.
M. Wolski w Lublinie, młocarnie i kieraty. (765)

Męzkie klasyczne Progimnazjum z prawami Rządowych oraz Realna Szkoła
z Pensjonatem

G. WALKIERA

w Kijowie, Timofiejewska № 12.

W bieżącym szkolnym roku, z zezwolenia JE. Ministra Oświaty, otwarto V i
VI klasę. Przy progimnazjum trzy przygotowawcze klasy; do pierwszej przyjmuje
się bez początkowego przygotowania. Uczniowie rzym.-katol. wyznania mają swego
katechetę. Nowy obszerny lokal, urządzony według wymagań szkolnej higieny.
Zapisy nowoprzybywających w każdej chwili. (748)

KIJÓW.

Od 15 (28) sierpnia do 26 (8) września 1901 roku
w Berdyczowie, Kijowskiej guberni

WYSTAWA

rolnicza, rolniczo-przemysłowa, wyrobów rzemieślniczych i przemysłu domowego.
Sprzedaż inwentarza i produktów gospodarstwa rolniczo-przemysłowego, oraz przed-
miotów dla użytku domowego. Próby maszyn i narzędzi.
Wyjaśnienia i programy wystawy żądającym wysyła bezpłatnie Komitet
Wystawy — Berdyczów, dom Banku. Adres pocztowy i telegraficzny: Berdyczów,
Wystawa. (3286)

J. C. HUBER i S-ka

KIJÓW, PROREZNAJA № 3.

Biuro elektro-techniczne. URZĄDZANIE ŚWIATŁA ELEKTRYCZNEGO. PRZE-
NOSZENIE SIŁY elektrycznej na odległość, zastosowanie ELEKTROLIZY do oczysz-
czania soków cukrowych. Dostawa wszelkich potrzeb technicznych dla cukrowni i
zakładów przemysłowych. (758)

DZIECIĘ I OJCIEC.

Bił ojciec dziecię różgą, że się nie uczyło;
Gdy odszedł, dziecię różgę ze złości spaliło.
Na plagi znów zarobił wkrótce Jaś uparty,
Ojciec różgi nie znalazł i — poszedł na karty. (Kurj. Świat.)

POŁUDNIOWO-RUSKIE DNIEPROWSKIE TOWARZYSTWO METALURGICZNE

Zakłady Dnieprowskie

Zakłady położone przy stacji „Trytuznaja“, Jekatery-
nińskiej dr. żel.

Marka fabryczna

A. 3.

żelaza.

ZAKŁADY DNIEPROWSKIE WYRABIAJĄ:

Surowiec bessemerowski, biały, odlewniczy i spiegiel.
Szyny wszelkich typów dla dróg żelaznych, parowych i
konných.
Szyny profili lekkich dla kopalń etc.
Szynowe łączniki.
Obręcze.
Osie do parowozów, tendrów i wagonów.
Stal resorowa.
Bełki walcowane, I i kształtu []
Żelazo kolumnowe i kolumny.
Wały walcowane do transmisji.
Blachę stalową i żelazną.

Rury wodociągowe lane od 3" do 12" średnicy.
Żelazo dwukątowe, plugowe, katowe, teowe T, sztabowe
płaskie, obręczowe, kwadratowe, okrągłe, półokrągłe
rusztowe, żelazo spajane i lane, oraz stal.
Druć walcowana do 5 mm. średnicy, ze spajanego i lanego
żelaza, oraz stali.
Kotły parowe zwyczajne i wodnorurkowe.
Rezerwoary i kadzie.
Formy mostowe, wiązania dachowe.
Kafary do szybów.
Żelazne wagoniki dla kopalń.
Weksle i krzyżownice.

ODLEWY STALOWE I ŻELAZNE. — DOSTAWA RUDY MANGANOWEJ.

Zamówienia przyjmują:

Dyrekcja Zakładów w Kamienskoje

i AGENTURY — w Petersburgu: Mała Morska 6; w Moskwie: u Miasnickich wrót; w Charkowie: Plac Mikołajewski 3;
w Kijowie: Kreszczatik 12; oraz AGENCI — w Warszawie: A. Zaborowski (Smolna 28); w Wilnie: M. Beskin; w Odesie:
L. Jacobstam; w Rydze: P. Stölterfoht; w Mikołajewie: F. Frischen; w Jekaterynosławiu: M. Karpas; w Baku: Bracia
Goldlust.

Adres dla listów: Zaporozże-Kamienskoje, Jekaterynińskiej dr. żel.

Adres dla depesz: Zaporozże-Kamienskoje Metal. (85)

Najlepszy środek kosmetyczny
na świeżość i czystość twarzy.

Krem CAZIMI
METAMORFOZA
przeciw piegom

Wyłączny do-
wód autentycz-
ności — podpis: *CaZimi*

Bez tego podpisu — fałszowany.
Sprzedaje się we wszystkich ap-
tekach, składach aptecznych i
perfum.

Główne składy w domu han-
dlowym (3270)

I. B. SEGAL

w WILNIE i ODESIE.

„Bywaj dziewczę zdrowe“

Piosenka ułożona na feterpjan w formie
fantazji, w łatwym stylu, przez Wiktora
Zientarskiego. Cena kop. 60, z prze-
syłką kop. 75. Nakład Leona Idzikow-
skiego w Kijowie. (3475)

LUKA W SYSTEMIE WYCHOWAW-
CZYM. — Policja nt. — Najwyraź-
niej tu napisano: „Wstęp wzbroniony”.
Czy pan czytać nie umiesz?!

Jeżdziec. — Ja umiem. Cóż, kiedy
mój wierzchowice — nie! (Fl. Bl.)

TOWARZYSTWO

„RABOTNIK”
Największy wybór najlepszych maszyn
i narzędzi rolniczych. (747)

KIJÓW:

Mikołajewska.

PETERSBURG:

Solanoj-Gorodek.

MOSKWA:

Sadowaja.

BIELIZNA

gotowa i na specjalne obstalunki, oraz przybory toalety męskiej.

L. ROTTERMUND

KIJÓW, Kreszczatik № 27

(758)

Podolski Syndykat Rolniczy

SKŁADY i KANTORY:

w Kamieńcu-Podolskim i w Winnicy.

Narzędzia rolnicze, nasiona. Wszelkie zlecenia. Kupno i sprzedaż produktów
rolnych. (763)

SYNDYKAT ROLNICZY

Kijów, Bułwana № 9. — Telefonu № 307.

Poleca: plugi, brony, siewniki rzędowe i rzutowe, siewniczki do traw, grabie
konne, kosiarki, żniwiarki, wiązalki, młocarnie konne i parowe, wialnie, sortyrówki
różnych systemów, sieczkarnie i krajacze fabryki Bental, młyny, śrutowniki i
wszelkie inne maszyny i narzędzia rolnicze.

Wyszedł z druku obszerny ilustrowany cennik na 1901 rok i wysyła się na za-
żądanie bezpłatnie. (757)

TRÓSKLIWA. (Między przyjaciółkami).

— Nie uwierzysz, droga Zosiu, jak ciebie kocham... — (wskazując na serce): —
Tu mieszkasz!

— Niewymownie mi przyjemnie, kochana Ireno, być tak... w wasze zapako-
waną. (Kolce)

